

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE**

**ЕКОНОМІКА, ОБЛІК, ФІНАНСИ ТА ПРАВО В УМОВАХ
ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

**ECONOMICS, ACCOUNTING, FINANCE AND LAW IN THE
CONTEXT OF GLOBALIZATION: TRENDS AND PROSPECTS**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**Частина 1
Part 1**

**12 вересня 2019 р.
September 12, 2019**

**м. Полтава, Україна
Poltava, Ukraine**

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE**

**ЕКОНОМІКА, ОБЛІК, ФІНАНСИ ТА
ПРАВО В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ:
ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

**ECONOMICS, ACCOUNTING, FINANCE AND
LAW IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION:
TRENDS AND PROSPECTS**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**Частина 1
Part 1**

**12 вересня 2019 р.
September 12, 2019**

**м. Полтава, Україна
Poltava, Ukraine**

УДК 33

ББК 65

Економіка, облік, фінанси та право в умовах глобалізації: тенденції та перспективи: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 12 вересня 2019 р.): у 3 ч. – Полтава: ЦФЕНД, 2019. – Ч. 1. – 71 с.

У збірнику тез доповідей представлено матеріали учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Економіка, облік, фінанси та право в умовах глобалізації: тенденції та перспективи» з:

Барановичский государственный университет

Белорусский государственный экономический университет

Вінницький науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України

Вінницький національний аграрний університет

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана»

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Державний університет інфраструктури та технологій

Дніпровський національний університет ім. Олеся Гончара

Донецький національний технічний університет

Донецький національний університет ім. Василя Стуса

Донецький юридичний інститут МВС України

Житлово-комунальний коледж Харківського національного університету міського господарства ім. О. М. Бекетова

Запорізький національний університет

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

Інститут економіки промисловості НАН України

Київський міжнародний університет

Київський національний торговельно-економічний університет

Київський національний університет ім. Тараса Шевченка

Київський національний університет технологій та дизайну

Коледж транспорту та комп'ютерних технологій ЧНТУ

Лодзинський університет

Львівський національний університет ім. Івана Франка

Львівський торговельно-економічний університет

Национальный центр законодательства и правовых исследований Республики Беларусь

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

Національний університет «Одеська юридична академія»

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Національний університет кораблебудування ім. адм. Макарова

ННЦ «Інститут землеробства НААН»

ОАО «8 Марта»

Одеський національний морський університет

Полтавський університет економіки і торгівлі

Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника

Рівненський інститут слов'янознавства

Сумський державний університет

Сумський національний аграрний університет

Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки

Тернопільський національний економічний університет

Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя

Уманський державний педагогічний університет ім. Павла Тичини

**Університет державної фіскальної служби України
Університет економіки та права «КРОК»
Університет митної справи та фінансів
Харківський навчально-науковий інститут «Університет банківської справи»
Харківський національний університет будівництва та архітектури
Харківський національний університет внутрішніх справ
Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна
Херсонський державний університет
Херсонський національний технічний університет
Хмельницький національний університет
Чернівецький інститут ПрАТ «ВНЗ «МАУП»**

У збірнику тез доповідей висвітлюються результати наукових досліджень з актуальних питань економіки, обліку, фінансів та права.

Тематика конференції охоплює актуальні проблеми: економічної теорії та історії економічної думки; світового господарства і міжнародних економічних відносин; економіки та управління національною економікою; економіки та управління підприємствами; національної безпеки та оборони в умовах кризових явищ; економіки сільського господарства і АПК; екологічної економіки і сталого розвитку; економіки природокористування; підприємництва, торгівлі та біржової діяльності; інновацій та інвестиційної діяльності; демографії, економіки праці, соціальної економіки і політики; туризму та готельно-ресторанної справи; бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту; фінансів, банківської справи, страхування; математичних методів, моделей та інформаційних технологій в економіці; економічної кібернетики; маркетингу; менеджменту; логістики та транспорту; публічного управління та адміністрування; правового забезпечення державного управління та місцевого самоврядування; історії та теорії держави та права, філософії права; цивільного права та процесу, сімейного права, житлового права, міжнародного приватного права; господарського права та процесу; екологічного, земельного та аграрного права; адміністративного права та процесу, фінансового права, інформаційного права; кримінального права, кримінально-виконавчого права, кримінології, кримінального процесу, криміналістики.

Видання розраховане на науковців, викладачів, працівників органів державного управління, студентів вищих навчальних закладів, аспірантів, докторантів, працівників державного сектору економіки та суб'єктів підприємницької діяльності.

ЗМІСТ
CONTENTS

СЕКЦІЯ 1. ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА	
SECTION 1. DEMOGRAPHY, ECONOMICS OF LABOR, SOCIAL ECONOMICS AND POLICY	7
<i>Шамілева Л. Л., Хандій О. О.</i>	
РИЗИКИ В ТРУДОВІЙ СФЕРІ ЗА УМОВИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ.....	7
<i>Ахновська І. О.</i>	
НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	8
СЕКЦІЯ 2. ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ	
SECTION 2. ECONOMIC THEORY AND HISTORY OF ECONOMIC THOUGHT.	11
<i>Логоша Р. В.</i>	
ОПИС МОДЕЛІ ЕКВІВАЛЕНТНОСТІ РИНКОВОГО ОБМІНУ	11
СЕКЦІЯ 3. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ	
SECTION 3. PUBLIC MANAGEMENT AND ADMINISTRATION	13
<i>Бахарєва Я. В.</i>	
СУЧАСНІ АСПЕКТИ РЕЄСТРАЦІЇ ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ.....	13
<i>Киш Л. М.</i>	
РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННИХ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ.....	14
<i>Коваль Н. А., Торяник Ж. І.</i>	
СУЧАСНЕ ПОЛІТИЧНЕ ЛІДЕРСТВО В УКРАЇНІ: ГЕНДЕРНИЙ ВИМІР	16
<i>Лисюк В. С.</i>	
МОДЕЛІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗМІШАНОЇ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ.....	17
<i>Фіщук Н. Ю.</i>	
КАДРОВІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ.....	19
СЕКЦІЯ 4. ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА, СТРАХУВАННЯ	
SECTION 4. FINANCE, BANKING, INSURANCE	21
<i>Браславский А. С., Жеребцова А. И.</i>	
ОПЫТ ИПОТЕЧНОГО КРЕДИТОВАНИЯ В ГЕРМАНИИ	21
<i>Волосович С. В., Рубанка В. В.</i>	
КОМПЛЕКСНЕ СТРАХУВАННЯ БАНКІВ: СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ	23
<i>Гайванська Ю. В.</i>	
ФІНАНСОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	25

Галайко А. М. НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ	27
Демидкова Е. А., Шапневская А. И. ИНФЛЯЦИОННОЕ ТАРГЕТИРОВАНИЕ: ОСОБЕННОСТИ, ПРАКТИКА ПРИМЕНЕНИЯ	29
Кладченко М. В. ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ	32
Марценюк О. В. ОСОБЛИВОСТІ СТРАХУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ РИЗИКІВ.....	33
Petrushka O. V., Shuliuk B. S. ACCUMULATED PENSION INSURANCE: FEATURES OF IMPLEMENTATION IN UKRAINE	35
Польова О. Л. ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ.....	37
Прилуцький А. М. ПЕРСПЕКТИВИ РИНКУ ОВДП В УКРАЇНІ	38
Руда О. Л. ПРОБЛЕМИ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ.....	40
Семенча І. Є. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПЛАНУВАННЯ КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ	41
Сілова Я. В. ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЙОГО ЦІННИХ ПАПЕРІВ.....	43
Тітенко З. М. ПОДАТКОВЕ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	44
Харламова К. С. ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ТА МЕХАНІЗМ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	45
СЕКЦІЯ 5. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ SECTION 5. WORLD AGRICULTURE AND INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS	47
Ставська Ю. В. РОЗВИТОК ВІТЧИЗНЯНОГО АГРАРНОГО СЕКТОРА В УМОВАХ СВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	47
Ukhova A. V. UKRAINIAN INTEGRATION INTO EU LABOUR MARKET	48

СЕКЦІЯ 6. МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ SECTION 6. MATHEMATICAL METHODS, MODELS, AND INFORMATIONAL TECHNOLOGIES IN ECONOMICS	50
<i>Вартанян В. М., Урсалова Е. В.</i> ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЛИНЕЙНОЙ НОРМИРОВАННОЙ ДИАГРАММЫ В ОЦЕНКЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ.....	50
<i>Великоіваненко Г. І., Коляда Ю. В., Шатарська І. Ф.</i> ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА ЯК ПОВЕЛІННЯ ЕПОХИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	52
<i>Волонтир Л. О.</i> ОПТИМІЗАЦІЙНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ВИРОБНИЦТВА ТА ПЕРЕРОБКИ ЗЕРНА	53
<i>Дмитренко О. В., Іващенко П. О.</i> СКЕЛЕТ ЧАСОВОГО РЯДУ	55
<i>Касаєва Ю. В.</i> СТРУКТУРНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ, ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ.....	57
<i>Кіпоренко С. С.</i> ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ В УПРАВЛІННІ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА	59
<i>Поліщук В. В., Лозинець О. А.</i> ТЕХНОЛОГІЯ ПРОГНОЗУВАННЯ СТАТИСТИЧНИХ ДАНИХ РЕГРЕСІЙНИМ АНАЛІЗОМ	60
<i>Поліщук В. В., Тичка І. І.</i> ТЕХНОЛОГІЯ ОЦІНЮВАННЯ НЕОДНОРІДНИХ АЛЬТЕРНАТИВ ДЛЯ ЕКОНОМІЧНИХ ЗАДАЧ	62
СЕКЦІЯ 7. ТУРИЗМ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА SECTION 7. TOURISM AND HOTEL-RESTAURANT BUSINESS	64
<i>Гула І. А.</i> ПРОБЛЕМИ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ УКРАЇНИ	64
<i>Смирнов І. Г.</i> КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УРБОТУРИЗМУ В УМОВАХ ОБЕРТУРИЗМУ	65
<i>Язіна В. А.</i> ОСНОВНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ДІЛОВОГО ТУРИЗМУ ЯК ПЕРСПЕКТИВНОГО СЕКТОРУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	70

СЕКЦІЯ 1
SECTION 1

ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ,
СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА
DEMOGRAPHY, ECONOMICS OF LABOR,
SOCIAL ECONOMICS AND POLICY

УДК 303.724:331

Шамілева Л. Л.

к. е. н., доцент, провідний науковий співробітник,
Інститут економіки промисловості НАН України,

Хандій О. О.

к. е. н., доцент, докторант,

Інститут економіки промисловості НАН України

РИЗИКИ В ТРУДОВІЙ СФЕРІ ЗА УМОВИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Цифровізація економіки та суспільства, не зважаючи на досить повільні її кроки, які до тепер склалися в країні, виявили нові тенденції в соціально-трудовій сфері стали викликами традиційній системі зайнятості, регулюванню трудових відносин та системі соціального захисту працівника. Вплив цифровізації на соціальну сферу є неоднозначним і створює як нові можливості, так і нові соціальні виклики та загрози [3].

Трансформація соціальних та трудових відносин в умовах цифровізації економіки охоплює практично всі їх аспекти та має багатовекторну різнонаправлену спрямованість. Весь спектр проблем, які можуть проявитися в трудовій сфері та в соціально-трудових відносинах внаслідок втілення цифрових технологій, можна систематизувати за змістом за наступними агрегованими видами: економічні, соціально-економічні, соціально-психологічні, інформаційно-комунікативні, соціально-політичні, безпекові та інші.

Під впливом розвитку та втілення цифрових технологій відбувається одночасно зі зміною структури та змісту робочих місць трансформація, поява та поширення нових форм зайнятості. Високі темпи зміни інформаційно-комп'ютерних технологій супроводжуються поляризацією працівників за рівнем опанування цифрових навичок, – за цих умов зростають ризики невідповідності якісних освітньо-кваліфікаційних та професійних знань, умінь та навичок працівників вимогам та потребам ринку праці. Внаслідок вихолощення окремих сегментів на ринку праці формуються суттєві диспропорції поміж попитом та пропозицією, що супроводжується зменшенням масштабів зайнятості та технологічним безробіттям [1]. Як наслідок, – збільшення майнової нерівності та звуження споживчого попиту населення. Соціально-економічні проблеми, які можуть виникати в системі соціально-трудових відносин, в першу чергу пов'язані з поглибленням соціальної поляризації в суспільстві, звуженням сфери формування та реалізації середнього класу, що супроводжується блокуванням соціальних ліфтів та регресивною соціальною мобільністю. Особливу занепокоєність викликають процеси, які пов'язані з поширенням процесів прекарізації активного населення, втратою трудового потенціалу внаслідок відтоку населення за межі країни. Соціально-психологічні проблемні наслідки цифровізації в більшій мірі відносяться до окремої людини чи безпосередньо працівника та пов'язані з можливостями соціального відторгнення, загрозами сегрегації населення за критеріями цифрових компетенцій, погіршенням функціональних можливостей та трудових навичок працівника та зміною мотиваційних орієнтирів [2, с. 44 – 45]. На рівні суспільства чи соціуму мова може йти про посилення міжпоколінського розриву у можливостях зайнятості та забезпеченням гідної праці, поляризації суспільства та підвищення рівня незахищеної зайнятості [4]. За умови прояву визначених проблем звужується свобода та соціальний простір формування особистості, виникають прояви відчуження людини від його внутрішнього світу та соціального відчуження, посилення феномену індивідуалізації в системі соціально-трудових відносин та ін.

Визначені та ідентифіковані проблеми в системі соціально-трудових відносин за умови цифровізації можуть за певних обставин обумовити прояв чи реалізацію низки економічних

та соціально-економічних ризиків, серед яких найбільш вагомими та вірогідними є наступні:

- ризики втрати роботи;
- ризики втрати основних джерел життєзабезпечення;
- втрати можливості соціального захисту та соціального забезпечення;
- втрати соціального статусу та можливості його підвищення;
- ризики формування психологічної залежності, а в крайніх випадках навіть деградації особистості;
- ризики соціального відторгнення та дезадаптації людини в суспільстві та ін.

Звичайно, це далеко не повний перелік всієї множини наслідків, проблем та ризиків, які можуть проявитися в системі соціально-трудова відносин за умови цифровізації економіки.

Причинно-наслідкові зв'язки між цифровізацією економіки та можливими проблемами та наслідками, які можуть проявитися в соціально-трудова відносинах, обумовлюють необхідність розробки методології оцінки та кількісного виміру впливу цифровізації на сферу праці. Визначення вірогідності прояву та реалізації відповідних ризиків забезпечують науково-методичне обґрунтування розробки соціально-економічних механізмів їх мінімізації чи запобігання. Одночасно розроблення прогнозів трансформації сфери праці за умови цифровізації економіки забезпечує можливість розробки перспективних балансів робочої сили для базових галузей економіки на умовах збалансованості між попитом та пропозицією робочої сили. З іншого боку, такі перспективні баланси повинні однозначно корелювати зі змінами в системі освіти, яка повинна бути зорієнтована на підготовку кадрів відповідного професійно-кваліфікаційного рівня кваліфікації.

Список літератури

1. Колот А. М., Герасименко О. О. Соціально-трудова розвиток у XXI столітті: до природи глобальних змін, нових можливостей, обмежень і викликів. *Демографія та соціальна політика*. 2019. № 1 (35). С. 97 – 125.
2. Компаниец В. В. Развитие и будущее экономики на основе цифровых технологий: критическое осмысление. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2018. № 61. С. 36 – 46.
3. Новікова О. Ф., Остафійчук Я. В. Цифровізація суспільства та сталий розвиток – запорука трансформацій у соціально-трудова сфері. *Цифрова економіка*. Збірник матеріалів Національної науково-методичної конференції, 4 – 5 жовтня 2018 р. К.: КНЕУ, 2018. С. 277 – 282.
4. Шлапак А. Майбутнє української молоді. STEM-освіта. *Хвиля*. URL: <https://hvylyya.net/analytics/society/maybutnye-ukrayinskoyi-molodi-stem-osvita.html>.

УДК 316.74

Ахновська І. О.

к. е. н., доцент, доцент кафедри підприємництва,
корпоративної та просторової економіки,
Донецький національний університет імені Василя Стуса

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Формування нормативно-правового середовища функціонування ринку освіти є обов'язковою умовою, що забезпечує його розвиток. У той самий час законодавчими і нормативними актами встановлюються зобов'язання і відповідальність учасників ринку освіти. Звідси актуальною є розробка нормативно-правового механізму регулювання ринку освіти в Україні.

Дослідженням ринку освіти займалися такі відомі вчені-економісти, як О. Мартякова, С. Снігова, А. Румянцев, В. Шевчук, С. Благодетелева-Вовк та інші.

У зв'язку з появою в Законі України «Про освіту» визначення такої форми здобуття освіти, як сімейна форма, виникає необхідність вирішення стратегічних освітніх завдань з

урахуванням комплексу зовнішніх і внутрішніх факторів впливу та тенденцій розвитку в умовах мінливого середовища. Таким чином, аналіз нормативно-правового середовища ринку освіти України є актуальним.

Характеризуючи сучасну нормативно-правову базу ринку освіти країни, слід зазначити, що вона не є досконалою і потребує подальшого розвитку. У нових політичних умовах, при формуванні роботи нового складу Міністерства освіти і науки України це є конче важливим. Слід також зробити акцент на тому, що з часу оголошення незалежності країни ухвалено багато нормативно-правових документів, спрямованих на регулювання ринку освіти в країні.

До нормативно-правових – вся напрацьована законодавча база та підзаконні акти, що стосуються освіти і науки (табл. 1).

Таблиця 1

Нормативно-правова база розвитку освіти в Україні

Конституція України (ст. 53)	
Закони України	«Про освіту» (2017), «Про дошкільну освіту» (2001), «Про загальну середню освіту» (1999), «Про позашкільну освіту» (2000), «Про вищу освіту» (2014), «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2016), «Про наукову і науково-технічну експертизу» (1995), «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» (1994), «Про авторське право і суміжні права» (1994), «Про захист інформації в автоматизованих системах» (1994), «Про національну програму інформатизації» (1998), «Про електронні документи та електронний документообіг» (2003), «Про спеціальний режим інвестиційної і інноваційної діяльності технологічних парків» (1999), «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» (2001), «Про інноваційну діяльність» (2002), «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» (2012), «Про основи соціальної захищеності інвалідів» (1991), «Про охорону дитинства» (2001)
Укази Президента України	«Про державну підтримку наукових установ, які працюють над новітніми науково-технічними розробками» (1995), «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» (2013), «Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні» (2010)
Постанови КМ України	«Про затвердження Положення про освітній округ» (2010), «Положення про інклюзивно-ресурсний центр» (2017), «Про затвердження Положення про Державний реєстр наукових установ, яким надається підтримка держави» (2001), «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти» (2018), «Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти» (2011), «Про документи про освіту та вчені звання» (1997), «Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти» (2018), «Про затвердження державного стандарту початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами» (2013), «Про затвердження Положення про загальноосвітній навчальний заклад» (2010), «Про затвердження Положення про навчально-виховний комплекс дошкільний навчальний заклад – загальноосвітній навчальний заклад, загальноосвітній навчальний заклад – дошкільний навчальний заклад» (2003), «Про затвердження Державної цільової соціальної програми «Шкільний автобус» (2003), «Про затвердження Інструкції з обліку дітей і підлітків шкільного віку» (2000), «Про порядок створення, реорганізації і ліквідації навчально-виховних комплексів» (1994)
Накази МОН України	«Про затвердження Положення про індивідуальну форму навчання в загальноосвітніх навчальних закладах» (2016), «Про затвердження Положення про екстернат у загальноосвітніх навчальних закладах» (2017), «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» (2013), «Про затвердження методичних рекомендацій щодо використання коштів освітньої субвенції» (2019), «Про реорганізацію державного фонду фундаментальних досліджень» (2019), «Про переоформлення ліцензій» (2019), «Про затвердження Концепції профільного навчання у старшій школі» (2013), «Про затвердження орієнтовних вимог оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти» (2013), «Про затвердження орієнтовних критеріїв оцінювання діяльності дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних навчальних закладів» (2013), «Комунікаційна стратегія МОН 2017-2020» (2017)

Джерело: систематизовано автором за даними Офіційного порталу Верховної Ради України

Формування нормативно-правового поля регулювання ринку освіти пропонуємо здійснювати за наступними основними напрямками:

– Удосконалення чинних нормативно-правових інструментів, що регулюють ринок освіти в Україні.

– Підготовка і прийняття нових нормативно-правових документів, спрямованих на правове забезпечення функціонування окремих сегментів ринку, зокрема сімейної освіти.

– Здійснення моніторингу нормативно-правових актів, що забезпечують процес функціонування освітнього ринку.

Сучасний стан ринку освітніх послуг України потерпає від зменшення державного фінансування та адаптації до реформ (НУШ, щорічні зміни до порядку складання ЗНО), отже, ринок сімейної освіти є менш заангажованим. Не зважаючи на це, освітні послуги на ринку освіти потребують управління.

Слід виокремити наступні рівні управління:

1. Макрорівень пов'язаний з глобалізаційними та інтеграційними процесами.
2. Національний рівень передбачає приведення у відповідність нормативно-правового забезпечення.

3. Мезорівень (регіональний). Усунення ризику шахрайства.

4. Мікрорівень (група).

Далі необхідно за кожним з цих рівнів зосередити увагу, тобто, враховуючи глобальні тенденції розвитку цього ринку, привести у відповідність нормативно-правове забезпечення функціонування цього ринку. Саме на національному рівні визначається структура системи освіти, процеси і напрямки його управління, функціонування та розвитку, ставляться завдання забезпечення і підвищення конкурентоспроможності національної системи освіти. Визначаються правила взаємодії суб'єктів ринку освітніх послуг, гарантування рівного доступу до освіти всіх громадян країни. На наступному рівні необхідний моніторинг з метою зниження ризику шахрайства на цьому ринку. Далі, на рівні громади, доцільно проведення форумів, конференцій, семінарів, поширення інформації щодо діяльності альтернативних закладів освіти, алгоритму переходу на домашнє навчання тощо.

Для ефективного управління сучасною освітою необхідно запровадження єдиного інформаційного простору щодо правових питань, організації навчання, поширення інформації про альтернативні школи; моніторинг ризиків з метою виключення можливості шахрайства. Крім того, з наступного року приватні школи мають отримувати гроші з держбюджету на навчання кожної дитини, але спільнота має запропонувати механізм. Таким чином, наголошуємо, що управління освітою є необхідним, а отже, вважаємо за доцільне надати визначення поняття «управління».

Проведений аналіз економічної літератури з цього питання дозволяє зробити наступний висновок: управління розглядається як цілеспрямований вплив на об'єкт, як процес і як функція [2, с. 137]. На наш погляд, вихідним при виборі функцій управління повинно бути наступне: функції у сукупності повинні охоплювати всі етапи процесу управління; функції управління повинні бути взаємопов'язаними та взаємозумовленими. З урахуванням цих вимог нами виділено наступні функції управління сімейною освітою: облік, аналіз, планування, організація, координація, мотивація, контроль і регулювання.

В управлінні ринком освіти функція регулювання є заключною у загальному ланцюжку функцій управління і тісно пов'язана з кожною з них. Такий підхід до виділення функцій регулювання засновано на тому, що регулювання ринку освіти - це набір дій, спрямованих на: встановлення відповідної взаємодії функцій управління ринком освіти; отримання необхідних показників, певного ступеня надійності функціонування ринку освіти; підпорядкування певному порядку функціонування ринку освіти. Виходячи з вищенаведеного, слід вважати, що регулювання ринку освіти являє собою процес оперативного управління для забезпечення освітньої безпеки.

Список літератури

1. Верховна Рада України: офіційний веб-портал. URL: <https://www.rada.gov.ua> (дата звернення: 2.09.2019).

2. Akhnovska I. Classification of impact factors of family education / I. Akhnovska // *Evropsky casopis ekonomiky a managementu*. – 2019. – 5 (10). – p. 133 – 141.

Логоша Р. В.

д. е. н., доцент,
доцент кафедри аграрного менеджменту,
Вінницького національного аграрного університету

ОПИС МОДЕЛІ ЕКВІВАЛЕНТНОСТІ РИНКОВОГО ОБМІНУ

Під еквівалентністю ринкового обміну розуміємо емпіричне відображення основних інформаційних показників, що можуть бути індикаторами такої еквівалентності стосовно якихось конкретних, сегментно споріднених (за товаром) ринків. Такими показниками є ціни на одні і ті ж товари та заробітні плати у різних країнах. Еквівалентний ринковий обмін досягається як ефект вирівнювання основних показників у зазначеному порівнянні. Під нееквівалентністю розуміємо явище порушення такого співвідношення або ж наявності суттєвих відмінностей між різними ринками.

Методологічна роль характеристик еквівалентності та нееквівалентності вбачається у наступному: оцінювання ефективності/досконалості ринків однієї і тієї ж продукції різних економічних систем, що є диференційованими за національними межами, необхідно здійснювати за сукупністю кількісних і відносних показників, які надають уявлення про: 1) співвідношення цін на споріднений товар; 2) купівельну спроможність населення даної країни. При цьому індексне співставлення цих значень є універсальною характеристикою досліджуваного ринку у порівнянні із певним аналогом ринку, що визнаний як ідеальний об'єкт. Оцінювання зазначеного і дозволяє визначити досконалість якогось ринку. Такий підхід вважаємо методологічно коректним по відношенню до ринків товарів масового споживання, які мало різняться у різних країнах.

Гіпотеза такої методології будувалася на припущенні, що у реальному економічному середовищі ринки різних країн і економічних систем, навіть за достатньо високого рівня економічного лібералізму, через сукупність причин перебувають у різному стані, що може бути визначене кількісно. Це відбиває стан горизонтальної ієрархії ринків за їхньою ефективністю, а також повсюдну складну – багатоконпонентну – модель еволюції різних ринків. Додаткова аргументація щодо об'єктивності методології дослідження ринків за критерієм еквівалентності ринкового обміну може бути здійснене у такому вигляді.

Так, зазначена логіка диференціації ринків будувалася історично на припущенні А. Сміта [1] про визначальну роль неспостережуваних функцій ринку (т. з. «невидимої руки»), які А. Курно визначав як здатності – за вільних відносин між покупцями і продавцями – цін на ті самі товари «легко й швидко вимірюватися» (*кін. цит.*) [2, с. 135 – 147], а з точки зору Д. Рікардо [3, с. 361] – бути підставою для формування найбільш ефективної структури національної економіки у масштабах світового ринкового обміну, коли факт економічної свободи визначає вирівнювання цін врешті-решт. При цьому А. Маршал визначив як критерій самовдосконалення ринку здатність «...в певний проміжок часу сплачувати за той самий товар однакову ціну» (*кін. цит.*) [4, с. 795]. Подібна здатність запропонована Дж. Міллем, Ф. Броделем та ін., була віднесена до однієї з основних характеристик ринку капіталістичного типу.

Водночас універсальність «невидимої руки» та принципу вільної конкуренції у реальному економічному середовищі, на основі якого така універсальність і досягається, ставилися під сумнів неодноразово різними методологічними школами – Дж. Кейнсом, Я. Корнаї, Дж. Робінсоном, Е. Чемберліном та ін. Характерним є термін, залучений В. Желеновим [2, с. 144] із цього приводу – «штучні перепони» для ринку; іншим аналогом означення подібних факторів є варіант Я. Корнаї [5, с. 329] – т. з. «успадковані несприятливі умови» ринку. Іншим, принципово відмінним підходом до констатації часто визначальної ролі політичних та економічних факторів – т. з. естрактичних інститутів (таких, що дозволяють правлячій еліті керувати економікою країни задля власної вигоди у занепаді

націй, національних економік та ринків) – можна вважати точку зору Дж. Робінсона.

В процесі аналізування реального функціонування ринків та ринкових обмінів, що є похідними від стану таких ринків, це означає необхідність врахування таких неекономічних факторів як додаткових чинників ціноутворень.

При цьому численними авторами, наприклад Ф. Броделем, В. Железновим, І. Валлерстайном, М. Кемпбеллом та Б. Стенлі та ін. було акцентовано увагу на тому, що ринок в якійсь історичний відрізок часу не є сформованою субстанцією, а, передусім, еволюціонуючим інститутом, який постійно змінюється. Такі зміни, зауважимо, відбуваються у більш та менш ефективно функціонуючих економічних системах та країнах, тобто до ринків навіть в економічно розвинутих країнах можуть бути претензії з боку його учасників, суспільства тощо. Така критика формується на фоні можливих негативних ефектів зменшення функціональності ринків до гіпертрофованого стану як масового явища через згасання конкуренції та функції максимізації суспільного ефекту від функціонування ринку, несправедливий чи нераціональний розподіл благ, невиправдану нерівність доходів, необґрунтовану низьку зайнятість, завищені ціни і т. ін.

На фоні такої динаміки слід виходити також із припущення про те, що капіталістичний ринок не є єдиним чи переважаючим в якійсь системі чи країні: опис зазначеного ефекту підпадає під термін «пунктирного капіталізму» [6, с. 413], а також розглянутих теорій Ш. Фур'є, В. Зомбарта, Р. Арона та ін.

Саме на основі вище зазначеного було обґрунтовано специфіку методології у контексті розгляду ринку через його діалектичність, багатоаспектність, ієрархічність. І саме на основі цього було обґрунтовано тезу про ефект масового підпорядкування у сучасній світовій економіці ринків менш ефективних економічних систем з боку більш досконалих ринків. Таке підпорядкування і означає ефект нееквівалентного обміну, який визначає сутність процесу. Знову ж таки, роль відповідної методології полягає у наданні нової аргументації про те, що наявні на даний момент недосконалі/неефективні ринки окремих національних економік повинні вдосконалюватися у напрямку зменшення такого підпорядкування через зменшення нееквівалентності ринкових обмінів. Розвиток ринків через таке зменшення має багатоаспектний позитивний ефект для всіх учасників ринкових відносин окремої недосконалої національної економіки. Таким чином, універсальна функція ринку передбачає вирівнювання цін, але лише у довгостроковому періоді та за досягнення умови досконалості даного ринку. Обґрунтування моделі досягнення такого стану є основою для відповідної управлінської задачі щодо даного ринку.

Отже, явище еквівалентності ринкового обміну потребує методологічного та методичного опису, оцінювання, моделювання.

Так, методика визначення рівня еквівалентності окремого ринку передбачає наступний алгоритм: 1) визначення ідеального параметру стосовно досліджуваного ринку; 2) визначення «споживчого кошика» певного ринку товару; 3) визначення порівняльних цін кошику та його відносна фіксація щодо платоспроможності населення відповідної країни; 4) визначення відносних індексних показників, які надають уявлення про рівень еквівалентності ринкового обміну у досліджуваних об'єктах.

Принципами такої методики є наступні: 1) принцип фіксації показників на чітко визначений період у різних економічних системах; 2) принцип аналізування порівняльних даних (споживчий кошик визначається за показником фізіологічних норм споживання); 3) принцип цінового співвідношення у споживанні, де близько 20 % припадає на продукцію за мінімальними цінами, близько 70 % – за середніми та 10 % – за максимальними цінами.

Список літератури

1. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. Москва: Соцэкгиз, 1962. 684 с.
2. Железнов В. Я. Очерки политической экономии: рынок / сост. А. А. Чухно. К.: Україна, 1995. С. 135 – 147.
3. Рикардо Д. Начала политической экономии и налогового обложения: Избранное /пер. с англ. П. Ключин. Москва: Эксмо, 2007. 960 с.
4. Маршалл А. Принципы экономической науки: в 3 т. Москва: Прогресс-Универс, 1993. 1076 с.
5. Корнаи Я. Путь к свободной экономике. Москва: Экономика, 1990. 429 с.
6. Бродель Ф. Материальная цивилизация, экономика и капитализм: XV – XVIII вв. Т. 3. Москва: Мир, 1992. С. 550.

Бахарєва Я. В.

асистент кафедри комп'ютерних наук та економічної кібернетики,
Вінницький національний аграрний університет

СУЧАСНІ АСПЕКТИ РЕЄСТРАЦІЇ ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

Товариства з обмеженою відповідальністю (ТОВ) є найпоширенішою організаційно-правовою формою юридичних осіб в Україні. Так, 2018 року в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань було зареєстровано 81 312 юридичних осіб, серед них 62 141 – це ТОВ, тобто 76 % усіх юридичних осіб, зареєстрованих за минулий рік. Реєстрація ТОВ онлайн і допомога юристів, яку можна отримати маючи доступ до Інтернету та електронної пошти, – актуальна нині тема.

Державна реєстрація суб'єкта підприємництва – це перший етап на шляху легального існування всіх суб'єктів господарського обігу [2].

Основна мета існування державних реєстрів – надання інформації всім, хто вирішив займатися бізнесом і хоче сам бути прозорим і відкритим, також можливість отримати достовірну інформацію про своїх контрагентів, для того щоб бути впевненим у стабільності укладених угод і вчинених правочинів [2].

Процедура реєстрації ТОВ в Україні передбачає підготовку, підписання (нотаріальне засвідчення) і подачу на реєстрацію документів товариства. Всі ці кроки відбуваються послідовно, одне за одним. На підставі поданих документів державний реєстратор вносить до ЄДР (єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань) відомості про створену юридичну особу в формі товариства з обмеженою відповідальністю.

Після подачі документів на реєстрацію державний реєстратор зобов'язаний протягом доби внести до ЄДР відомості про створене товариство. Таке рішення приймається за умови подачі реєстратору повного пакету правильно складених документів товариства. В іншому разі – відмова у реєстрації або зупинення строку розгляду поданих документів. Приблизно у цей же строк відбувається автоматичне прийняття ТОВ на облік в органах статистики і податковій. За результатом проведення державної реєстрації ТОВ реєстратором видається виписка з реєстру [1].

Розвиток електронного урядування є сьогодні вкрай важливим та актуальним для реформування української системи державного управління на всіх рівнях. Тому чудовою новиною для вже існуючих юридичних осіб та тих, хто бажає набути даного статусу стало те, що 9 липня в Україні запрацювала нова електронна послуга, яка надає можливість онлайн зареєструвати товариство з обмеженою відповідальністю, що діє на підставі модельного статуту.

Зазначена новація доступна на порталі «Онлайн-будинку юстиції» та вебпорталі Кабінету Міністрів України в розділі «Електронні послуги».

Нова онлайн-послуга забезпечить онлайн-реєстрацію ТОВ із можливістю формування необхідної редакції модельного статуту шляхом вибору відповідних пунктів або використання редакції за замовчуванням. Одночасно можна подати заяву на застосування спрощеної системи оподаткування та реєстрацію платником податку на додану вартість (ПДВ). Чинні ТОВ, що працюють на підставі власної редакції установчих документів, дістають можливість дистанційно перейти на модельний статут без необхідності відвідувати центри надання адміністративних послуг чи суб'єктів державної реєстрації особисто.

Аби скористатись онлайн-реєстрацією ТОВ, потрібно авторизуватися у персональному кабінеті «Онлайн-будинку юстиції», сформувавши заяву, обрати необхідні опції модельного статуту та накласти електронні підписи засновника (чи заявників). Після цього зазначені документи стають доступними державному реєстратору для прийняття відповідного рішення. Розгляд документів здійснюється протягом 24 годин після надходження, окрім вихідних та святкових днів.

Документи необхідні для реєстрації ТОВ в Україні:

- 1) Статут товариства з обмеженою відповідальністю;
- 2) протокол установчих зборів засновників товариства з обмеженою відповідальністю або одноособове Рішення засновника про створення ТОВ;
- 3) заповнена реєстраційна Заява про державну реєстрацію створення юридичної особи (Форма №1 в актуальній редакції);
- 4) заява про застосування спрощеної системи оподаткування. Така заява подається за бажанням. ТОВ може бути платником єдиного податку (3 група).

Реєстраційну заяву можна заповнити самостійно і отримати лише ті документи, підготовка яких дійсно потребує уваги спеціалістів у сфері корпоративного права. В окремих випадках перелік документів для реєстрації ТОВ може відрізнятись від наведеного. Наприклад, коли товариство створюється за результатом реорганізації іншої юридичної особи. Крім того, засновники ТОВ вправі укласти між собою установчий договір або договір про заснування товариства.

Безпосередньо після створення ТОВ доцільно укласти між учасниками товариства ще один договір – корпоративний договір. Реєстрація ТОВ онлайн передбачає можливість отримання через Інтернет і корпоративного договору, складеного спеціально для учасників товариства.

Нова онлайн-послуга як для новостворених, так і для чинних ТОВ, забезпечує можливість дистанційно обрати модель управління, найменування, керівництво, види діяльності, порядок виплати дивідендів, збільшити розмір статутного капіталу та скликати загальні збори. А також обрати систему оподаткування, отримати рекомендації та підказки щодо юридичних наслідків вибору кожного з наявних варіантів.

Система за результатом заповнення покрокової онлайн-форми створює заяву на реєстрацію та рішення засновників про створення юридичної особи, в якому зазначається код модельного статуту, що визначає обрані пункти статуту.

Над проектом працювали Державне агентство з питань електронного урядування України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі, Міністерство юстиції у партнерстві з Офісом реформи адміністративних послуг, Офісом ефективного регулювання BRDO та швейцарсько-українською програмою EGAP, що виконується Фондом Східна Європа.

Навесні 2019 року Урядом України були внесені зміни до законодавства, які запровадили новий тип модельного статуту для ТОВ. Новий модельний статут дістав можливість налаштування під потреби ТОВ, тож при використанні саме такого статуту можна обрати необхідні опції для різних статей установчого документу. Також новий статут став машиночитаним – за результатом вибору відповідних пунктів формується код статуту, який може використовуватись системами для визначення змісту модельного статуту ТОВ. Із цього коду системи також можуть згенерувати текст статуту або з обраних пунктів статуту згенерувати його код за затвердженим та загальнодоступним алгоритмом. Прийняття відповідної нормативної бази щодо модельного статуту дозволило реалізувати е-послугу електронної реєстрації ТОВ [1].

Список літератури

1. Нова е-послуга – онлайн-реєстрація ТОВ. URL: <https://www.e.gov.ua/ua/news/vidteper-zareyestrivati-tov-mozhna-onlajn>.
2. Терещенко А. Л. Правове регулювання державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності (порівняльна характеристика). *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Юридичні науки*. 2014. Вип. 5-2. Том 3. С. 57 – 60.

УДК 351.88

Киш Л. М.

к. е. н., доцент, доцент кафедри моделювання та інформаційних технологій в економіці,
Вінницький національний аграрний університет

РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННИХ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Електронна послуга або Е-послуга – це публічна або інша адміністративна послуга, що надається громадянину або юридичній особі в електронній формі. Завдяки цьому, громадянин має змогу отримати послугу від держави (соціальної допомоги, оформлення ліцензії, особистого документу тощо) без особистого відвідування органів влади.

Е-послуги надаються через Інтернет, тож доступні з офісу чи дому 24 години на добу та сім днів на тиждень. Таким чином, вони є швидшими та зручнішими за особисті візити та мінімізують ризики корупції.

Відповідно до Закону України «Про адміністративні послуги»[1] надання населенню адміністративних послуг в електронній формі мало брати свій початок з 1 січня 2014 р. через Єдиний державний портал електронних послуг. Наразі портал знаходиться у стані розробки та тестування, надання адміністративних послуг через електронний портал не забезпечується. Деякі послуги надаються в електронній формі органами місцевого самоврядування та органами державної влади через власні веб-сторінки.

За результатами дослідження Національного центру електронного урядування, в Україні половина (46 %) центральних органів виконавчої влади та чверть (25 %) обласних державних адміністрацій мають веб-сторінки для надання онлайн-послуг. З установ, які мають такі сторінки, лише 19 % центральних органів виконавчої влади та 30 % обласних державних адміністрацій надають послуги в електронній формі[2]. При цьому якість таких послуг залишається низькою.

Адміністративні послуги можна класифікувати за такими критеріями:

- за розцінкою – платні послуги, безоплатні послуги;
- за темпераментом питань, щодо вирішення яких звертаються приватні, тобто неофіційні особи: соціальні послуги, підприємницькі (господарські) послуги, будівельні послуги, земельні послуги, житлово-комунальні послуги тощо;
- за призначенням публічно-службової діяльності щодо надання електронних послуг: сертифікація, надання дозволу (ліцензії), реєстрація, атестація, встановлення статусу, легалізація тощо.

У 2017 році децентралізовано адміністративні послуги щодо реєстрації речових прав на нерухоме майно, завдяки чому можливість надання адміністративних послуг у сфері реєстрації нерухомості також отримали акредитовані органи та нотаріуси. Такі корективи є елементом дерегуляції у системі надання адміністративних або Е-послуг. Тобто, створюється певна конкуренція на ринку адміністративних послуг, внаслідок чого мала би бути поліпшена ступінь вартості їх надання.

Разом з тим, на сьогодні в Україні не є розповсюдженою, за певними винятками, практика надання електронних послуг бізнесом, як це здійснюється в інших країнах, наприклад в Грузії, Німеччині тощо.

З табл. 1 випливає, що електронний уряд в Україні забезпечує:

- інформацію про державну політику і закони на 75 %;
- зворотний зв'язок через форми на 20 %;
- транзакційність і онлайн-платежі на 5 %;
- електронні послуги на 18 %.

У підсумку, український е-уряд лише на 27 % відповідає ідеальному уявленню за показником OSI [3].

Таблиця 1

Індекс розвитку онлайн-послуг та його складові

Країна	OSI	1 стадія	2 стадія	3 стадія	4 стадія	Усього
США	0.9449	100 %	68 %	77 %	94 %	83 %
Велика Британія	0.8976	100 %	73 %	63 %	88 %	79 %
ОАЕ	0.8819	100 %	77 %	67 %	71 %	78 %
Танзанія	0.2992	81 %	32 %	2 %	12 %	29 %
Україна	0.2677	75 %	20 %	5 %	8 %	27 %

Джерело: [3]

За останньою інформацією перше після 2008 року Україна у 2016 році виправила негативну тенденцію втрати своїх позицій у світовому рейтингу електронного уряду (E-Government Development Index, United Nations), піднявшись на 25 позицій – з 87 позиції у 2014 році на 62 у 2016 році. Оцінка за компонентом «Online-послуги» склала – 0,5870 [4].

Отже, дивлячись з цієї інформації центральні органи влади приділяли важливу роль електронним та адміністративним послугам в Україні. Варто відзначити прогрес у розвитку нормативно-правової бази ЕУ, щодо її формування. Проте у сфері розвитку ЕУ не

вирішуються важливі питання, тому я б порадила органам державної влади приділити увагу підвищенню якості наборів даних, створенню сервісів на основі відкритих даних.

Список літератури

1. Закон України «Про адміністративні послуги». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>.
2. У рамках Міжнародного наукового конгресу «Інформаційне суспільство в Україні» презентовано Оцінку електронної готовності України, 30.10.2013, Національний центр електронного урядування. URL: <http://nc.gov.ua/news/index.php?ID=84>.
3. Електронні послуги: навч. посіб. / І. В. Клименко; за заг. ред. Н. В. Грищак. К.: НАДУ, 2014. 100 с.
4. United Nations E-government Survey 2014. E-Government for the Future We Want / United Nations. New York, 2014. URL: http://unpan3.un.org/egovkb/Portals/egovkb/Documents/un/2014-Survey/E-Gov_Complete_Survey-2014.pdf.

УДК 351/354

Коваль Н. А.

Харківський навчально-науковий інститут «Університет банківської справи»,

Торяник Ж. І.

Харківський навчально-науковий інститут «Університет банківської справи»

СУЧАСНЕ ПОЛІТИЧНЕ ЛІДЕРСТВО В УКРАЇНІ: ГЕНДЕРНИЙ ВИМІР

Лідерство жінки в політиці давно перетворилося на реальність, яка є складовою політичних процесів багатьох країн світу, в тому числі і України. На даний момент спостерігається зростання суспільно-політичної активності жінок, до того ж законодавча база України також надає рівні права чоловікам та жінкам в цьому плані, проте ще залишається певна дискримінація в різних сферах. Така ситуація привертає до себе увагу багатьох дослідників для з'ясування феномену політичного лідерства в Україні, що досі не має достатнього вивчення.

Варто відзначити, що питання жінки та політичного лідерства для України виступає як одне з актуальних в сфері розбудови демократичної країни. На формування жінок як політичних лідерів має вплив низка взаємопов'язаних факторів: політичної культури суспільства, ЗМІ, соціально-економічні та інституціональні.

Впродовж всієї історії розвитку українських земель до жінки завжди ставилися шанобливо. Повага до соціально-активної жінки має історичне підґрунтя – достатньо згадати постаті жінок як княгиня Ольга, Анна – королева Франції, Роксолана. Вони залишили по собі пам'ять успішних політиків, а не просто дружин впливових чоловіків.

Для України проблеми участі жінок у політиці активізувалися з часу проголошення її незалежності. Незважаючи на рівні права жінок та чоловіків, фактично жінки дискримінуються в різних сферах життя. Вітчизняні науковці, що досліджують проблему гендерної рівності у політиці на підставі проведених досліджень виокремлюють саме такі чинники, що перешкоджають політичній кар'єрі жінок в Україні:

1) специфіка стадій життя чоловіків і жінок (жінки приходять в політику пізніше, оскільки вік 18 – 30 – оптимальний для народження дітей – збігається з віком, коли здобувається освіта, проходить підвищення кваліфікації);

2) соціальна структура суспільства (нерівномірність у розподілі ресурсів, які чоловіки та жінки можуть використовувати в політиці);

3) невпевненість жінок у своїх силах, можливість виконувати складнішу роботу або обіймати керівну посаду;

4) упередженість керівника щодо висунення жінок на керівні посади (навіть якщо професійний рівень жінки-працівника вищий, ніж у колеги-чоловіка);

5) велика конкуренція з боку колег-чоловіків;

6) особливості політичної соціалізації (соціалізація орієнтує чоловіків і жінок на різні ролі, різне ставлення до активної діяльності);

7) небажання чи навіть страх самих жінок реалізуватися в політиці [1, с. 28].

Всі вище перелічені чинники можна вважати вторинними. Основною перешкодою для формування жіночого політичного лідерства є суспільні стереотипи про суто «жіночу роль матері та берегині дому».

На теперішній момент керівні державні посади в більшості займають саме чоловіки. Хоча досить логічним є припущення про те, що жінка-політик може більш компетентно оцінювати проблеми жінок, освіти та інші питання, що більше підходять саме до розв'язки їх жіночим складом розуму, ніж чоловічим.

Також розвиток демократичних інститутів України ставить виклик гендерному фактору в розумінні сучасної політичної влади. Для прикладу можна оцінити ефективність діяльності в політичній сфері таких яскравих жінок, як М. Тетчер, М. Олбрайт, К. Райз, А. Меркель, В. Віке-Фрейберг, то в українській політиці, виходячи з зарубіжного досвіду також варто відвести місце існуванню жінці-лідеру в політичному відношенні [2, с. 155].

Хоча в Україні і фігурували такі відомі політичні лідерки, як Ю. Тимошенко, Н. Вітренко, О. Білозір, Г. Герман, Р. Богатирьова, Н. Королевська та ін., то порівнюючи їх кількість із зарубіжною статистикою згідно класифікацією ООН, Україна за кількістю жінок в парламенті посіла 115 місце зі 145 можливих [3].

Отже, аналізуючи, питання гендерного фактору на політичне лідерство жінок в Україні можна зробити наступний висновок, що в сучасному українському суспільстві спостерігається наявність гендерної асиметрії української політики, що зумовлена впливом як суспільної думки щодо жінки-політика, так і самої готовності жінок займати такі посади. Незважаючи на тривалу співпрацю в рамках проектів Ради Європи та проголошений курс на європейську інтеграцію, наша держава ще не досягла рівня європейських вимог у сфері гендерної рівності.

Список літератури

1. Євтушенко О. І. Проблеми політичного лідерства в сучасній Україні: гендерний аспект. *Наукові праці МАУП*. 2017. № 2 (29). С. 27 – 31.

2. Микитко О. Гендер у політиці: проблеми та перспективи запровадження. *Humanities & Social sciences: збірник статей*. 2018. № 3. С. 256 – 259.

3. Світова класифікація ООН представництва жінок у національних парламентах станом на 2018 рік: [сайт]. URL: <http://www.ipy.org/wmn-e/arc/classif.htm>.

УДК 351

Лисюк В. С.

к. е. н., доцент кафедри економіки та маркетингу,
Рівненський інститут слов'язнознавства

МОДЕЛІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗМІШАНОЇ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Досягнення рівноваги між можливостями та провалами ринку й держави, оптимального співвідношення між централізацією та децентралізацією бюджетних ресурсів об'єктивно сприяють формуванню змішаної економіки.

Нині на Заході функціонують дві моделі змішаної економіки: одна – з переважанням ринково-ліберальних, а інша – державно-регламентованих елементів. В основі першої моделі лежить ліберально-монетаристська концепція, другої моделі – стабілізаційно-трансфертна концепція.

Порівняльний аналіз ролі держави в економіці, її фінансово-бюджетної і монетарної політики, соціальної і зовнішньоекономічної політики при реалізації ліберально-монетаристської та стабілізаційно-трансфертної концепцій дозволяє зробити висновок, що в чистому вигляді ні держава, ні ринкова економіка існувати не можуть.

Економічний лібералізм – це система соціально-економічних відносин з домінуванням ринкових регуляторів і мінімальним державним втручанням в економічні процеси (США, Канада, Великобританія та Австралія, де державний сектор не перевищує 10 %, державні витрати становлять 30 – 35 % ВВП, переважають правові та економічні методи регулювання) [1, 112].

Економічний дирижізм (*dirigisme*) трактується як цілеспрямована політика втручання держави в соціально-економічне життя, яка складається з комбінацій фіскальних та монетарних заходів, регулювання цін, інвестицій, соціальних виплат, зовнішньої торгівлі (Австрія, Японія та Німеччина, де державний сектор відіграє значну роль, державні витрати становлять 40 – 45 % ВВП) [2, 482].

Патерналізм (*paternalism*) трактується як адресна державна підтримка окремих соціально вразливих верств населення (наприклад, інвалідів, пенсіонерів, багатодітних сімей, студентів). Яскравим прикладом розвитку патерналістської політики є значне зростання обсягу соціальних видатків у структурі державних витрат (США, Японія, Швеція).

Патронаж (*patronage*) характеризується як бюджетне субсидювання, створення пільгових умов для функціонування певних секторів економічної системи, зокрема, сільського господарства, малого бізнесу тощо.

Залежно від ступеня державного втручання в економіку змішана економіка кожної країни має особливу модель з переважанням елементів або лібералізму, або дирижизму. Міненко М. А. виділяє наступні моделі змішаної економіки: ліберальну; неоліберальну; європейсько-кейнсіанську; соціал-демократичну; японську [3, 256].

Ліберальна (американська) модель передбачає втручання держави в економіку за залишковим принципом, тобто держава втручається в процеси, які не регулюються ринковим механізмом. Державне регулювання зводиться до встановлення «правил гри», створення належних умов для ведення бізнесу, розв'язання проблем соціального характеру, використання державних інвестицій.

Неоліберальна (німецька) модель орієнтує державне регулювання на усунення перешкод для конкуренції, стимулювання розвитку малого бізнесу, зростання зайнятості, соціальної спрямованості розвитку ринку, економічної безпеки працівників, вирівнювання доходів, соціальне страхування, забезпечення мінімальної оплати праці.

Європейсько-кейнсіанська модель передбачає значну частку державного сектору в економіці країни. Бюджет є засобом впливу на попит і переважно витрачається на інвестиції та структурні зміни. Європейсько-кейнсіанська модель державного регулювання ринкової економіки характеризується високим рівнем узгодженості заходів, які реалізує держава.

Соціал-демократична (шведська) модель державного регулювання передбачає посилену увагу до соціальної сфери, рівня зайнятості, соціального забезпечення трудових відносин і жорсткої політики доходів.

Японська модель державного регулювання ринкової економіки передбачає доволі високий рівень керованості за допомогою позадержавних об'єднань, рад, особливої ролі фінансово-банківських установ. Ця модель регулювання будується шляхом поєднання державних і приватних інтересів на основі застосування позаекономічних важелів – планів, прогнозів, програм, рекомендацій тощо.

Світовий досвід свідчить, що сьогодні не існує «чистих» моделей державного регулювання економікою, спостерігається процес переплетення різних моделей державного регулювання ринкової економіки змішаного типу.

Вибір країною моделі публічного управління, зокрема, державного регулювання економікою залежить від цілого ряду чинників, а саме: стану виробничого потенціалу; набутого історичного досвіду господарювання та розвитку суспільних відносин; можливостей забезпечення економічної безпеки; національного менталітету; традицій.

Світовий досвід засвідчує, що незважаючи на те, що ринок є класичним зразком самоорганізації, без участі держави ринкові відносини не можуть бути ефективними, соціально-орієнтованими. З розвитком суспільних відносин еволюційно змінюються функції держави з регулювання економічними процесами, форми, методи, за допомогою яких буде здійснюватися це регулювання, роль та функції національних регуляторів, межі втручання держави в соціально-ринкові відносини.

Слід відмітити, що сучасний етап функціонування ринкової економіки характеризується зростанням рівня дерегуляції діючої системи та часткою регулятивних функцій, які державні інституції делегують новим суб'єктам публічного управління, узгодженням публічних відносин між її суб'єктами, збалансуванням їх інтересів.

Оцінюючи власний ресурсний потенціал, кожний суб'єкт публічного управління повинен перебрати на себе виконання такої кількості обов'язків, яку може виконати. При цьому бажано весь механізм діючої економічної системи привести у відповідність до норм «золотої пропорції» у співвідношенні кількості регулятивних функцій 62 і 38 % або навпаки. Їх перелік повинен бути збалансований рівнем прав і відповідальності суб'єктів [3, 263].

В світовій практиці накопичено багатий досвід з публічного управління економікою, який Україні потрібно дослідити і з урахуванням його позитивного і негативного наслідків взяти на озброєння.

Список літератури

1. Дідківська Л. І. Державне регулювання економіки / Л. І. Дідківська, Л. С. Головка. К.: Знання, 2008. 213 с.
2. Білецька Л. В. Економічна теорія (Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка) навч. посіб. / Л. В. Білецька, О. В. Білецький, В. І. Савич; 2-ге вид. переробл. та доповн. К.: Центр навч. літ-ри, 2009. 688 с.
3. Міненко М. А. Публічне управління: теорія та методологія: монографія. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т., 2014. 403 с.

УДК: 331.108:316.334.55:323.171

Фіщук Н. Ю.

к. с.-г. н., доцент, доцент кафедри аграрного менеджменту,
Вінницький національний аграрний університет

КАДРОВІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

В Україні продовжується процес децентралізації, розпочатий в 2014 році, направлений на реформування місцевого самоврядування, підвищення рівня економічної та соціальної самостійності громад у вирішенні нагальних проблем регіонального розвитку. Реформа націлена на законодавче та інституційне закріплення відкритого, демократичного та ефективного управління територіальними громадами, задовольняючи суспільний запит на ефективні реформи.

Проблемам управління розвитком регіонів, процесам децентралізації присвячено цілий ряд публікацій, зокрема: Гладкої Т. І. [2], Гарнець О., Гончарук О., Дмитрук Н. [1], Ярошенко І. В., Семигуліна І. Б. [5] та ін. Напрацьований значний теоретичний та практичний досвід, однак, численні теоретико-методологічні питання управління регіональним розвитком, який би забезпечував високий рівень конкурентоспроможності регіону, виявилися настільки багатовекторними, що потребують подальшого ґрунтовного дослідження. На особливу увагу заслуговує проблема кадрового забезпечення, про що свідчать праці Серьогіна С. М., Тертишної О. А. [4], Задорожної С. М. [3]. Дійсно впровадження реформи такого масштабу потребує, в першу чергу, вирішення проблеми кадрового забезпечення. Необхідна мережа лідерів нового формату, здатна діяти ефективно і професійно в інтересах громади, сталого регіонального розвитку та зміцнення нашої держави.

Реформа дала можливість різним територіальним одиницям добровільно формувати об'єднані територіальні громади (ОТГ), утворюючи один адміністративний центр. Станом на 10 квітня 2019 року в Україні нараховувалося 888 об'єднаних територіальних громад, що становить 39 % площ земель України та 26 % населення, в динаміці кількість ОТГ постійно зростає (рис. 1).

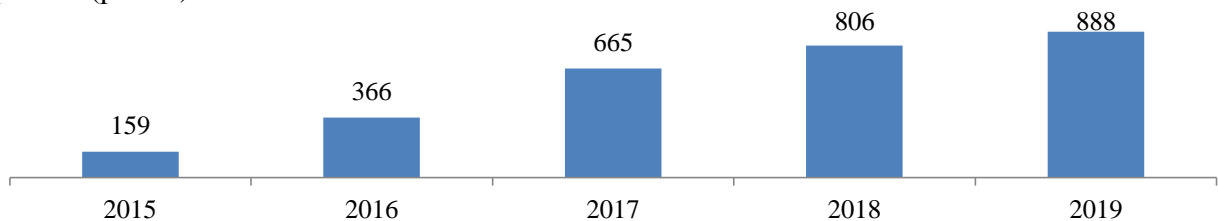

Рис. 1. Кількість ОТГ в Україні, одиниць (на початок року)

Джзелело: Моніторинг національного проекту Децентралізація [6]

Територіальні громади отримали більші права та обов'язки, змінилися масштаби їх діяльності, завдання стали більш складними та системними. Разом з цим зросли і вимоги щодо професійності та майстерності управлінських команд ОТГ. На сьогодні ж більшу їх частину представляють ті ж самі управлінці, котрі керували містом, селищем чи селом до реформи. Створені ОТГ відчувають справжній «кадровий голод», ключовою причиною якого є відсутність якісного підсилення кадрами на місцях. Талановиті та кваліфіковані кадри в пошуках кращих умов життя мігрують в міста і залишаються там. Причин чимало і вони цілком зрозумілі: низький рівень доходів, значно нижчі можливості для навчання і розвитку, гірша якість медичних послуг, відсутність зручної транспортної інфраструктури тощо. Необхідно зацікавлювати талановиту та освічену молодь працювати в ОТГ. Проте створення привабливих умов для персоналу є тривалим процесом та потребує значних фінансових витрат. Надзвичайно важливим в таких умовах є вивчення і розповсюдження уже напрацьованого досвіду. Наприклад, цікавим є досвід Дніпропетровської області, де проблема кадрового забезпечення працівників ОТГ включена до регіональної стратегії розвитку, про що йдеться в публікації Серьогіна С. М. та Тертишної О. А. [4].

Варто поділитися цікавими здобутками в питаннях підготовки кадрів для ОТГ Хмельницької області. Усе почалося в смт. Гриців, де в 1998 – 2002 роках на посаді

селищного голови працювала Гнатюк Наталія Володимирівна. Маючи більш як 20-ти річний досвід роботи з громадами, вона опанувала на практиці впровадження інновацій регіонального розвитку: кластерну модель, стратегічне планування, проектний менеджмент, інтерактивне навчання, патисипативні методики управління динамічними системами та інше. Пізніше грицівський досвід почав розповсюджуватися на півночі Хмельниччини через Програму Регіон Сталого Розвитку Стара Волинь. Далі були випробування міжнародними проектами «Місцевий розвиток орієнтований на громаду», «Підтримка сталого регіонального розвитку в Україні» та «Бібліоміст», де Гнатюк Н.В. виступала в якості регіонального представника по Хмельницькій області. Нині вона є незалежною експерткою з питань децентралізації та сталого регіонального розвитку, Президентом ГО Фонду Сталого Розвитку «Стара Волинь». Та особливим досягненням своєї команди Н. В. Гнатюк вважає авторську програму підготовки організаторів сільських громад та роботу над створенням Відкритої Академії Сільського Розвитку. Наразі вже сформована програма тренінгів, де відбувається обмін знаннями та досвідом – своєрідна Школа організаторів громад. Процес відбору, підготовки та стажування займає від 2-х до 5-ти років: 1 рік – відбір, 2 роки – інтерактивне навчання, 1 – 2 роки – експертний супровід. Впродовж двох років навчання передбачається серія тренінгів та виконання практичних завдань, пов'язаних з: дослідженням ресурсів громади, залученням громади до прийняття рішень, проведенням заходів стратегічного планування, брендингом громади, інформуванням та консультуванням (демонстрації успішного імплементованого досвіду інших громад і т. д.), реалізацією мікро-проектів, моніторингом та аналізом результатів, посиленням інституційної спроможності органів місцевого самоврядування та налагодженням співпраці між ними. Протягом основного періоду підготовки (2 роки) учасникам пропонується обов'язкова та вільна програма.

Обов'язкова програма включає:

а) навчання – 5-ти тижневий змішаний (он-лайн/офлайн) курс, один 10-ти денний тренінг з моделювання сільської/селищної громади і три 5-ти денних тренінги-майстерні з розвитку громади (на щорічній основі). Щомісячні одноденні моніторингові семінари;

б) практика – дослідження громади, стратегічне планування, реалізація мікро-проектів, організація громадських заходів.

До вільної програми входять різноманітні освітні заходи, як наприклад:

- спільні проекти громад, міжнародні стажування та дослідження;
- програми культурних та освітніх обмінів;
- знайомство з досвідом децентралізації в інших регіонах та країнах.

В результаті учасники отримують досвід та навички роботи з сільськими громадами, досвід розробки та реалізації проектів, що забезпечить реалізацію Стратегії сталого регіонального розвитку. Цих знань та навичок достатньо, щоб працювати не лише на керівних посадах в менеджерській команді ОТГ, але й використовувати отримані знання для кар'єрного зростання в інших організаціях, підприємницької або ж громадської діяльності. В ОТГ Гриців переконані, що такі навчання для працівників органів місцевого самоврядування є досить ефективним методом підготовки кадрів в динамічних умовах впровадження реформи децентралізації в Україні.

Список літератури

1. Гарнець О., Гончарук О., Дмитрук Н., Ткачук А. Децентралізація в Україні: соціологічний погляд, проект DEZPRO. URL: http://despro.org.ua/media/articles/13_book_goncharuk_web.pdf.
2. Гладка Т. І. Децентралізація влади в Україні як засіб посилення демократії та підвищення її стабільності. *Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток»*. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=937>.
3. Задорожна С. М. Актуальні питання кадрового забезпечення об'єднаних територіальних громад в Україні. URL: <https://pa.stu.cn.ua/tmp/pdf/58.pdf>.
4. Серьогін С. М., Тертишна О. А. Професійний розвиток кадрів у процесі децентралізації. *Регіональна стратегія*. URL: <https://decentralization.gov.ua/pics/upload/238-14648c5022694b5ee0a26b5f7a7a2a8.pdf>.
5. Ярошенко І. В., Семигуліна І. Б. Проблемні питання реалізації реформи децентралізації влади в Україні. *Економіка та управління національним господарством*. № 4. 2015. URL: http://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2015-4_0-pages-177_187.pdf.
6. <https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/396/10.04.2019.pdf>.

Браславский А. С.

студент,

Белорусский государственный экономический университет,

Жеребцова А. И.

студентка,

Белорусский государственный экономический университет

ОПЫТ ИПОТЕЧНОГО КРЕДИТОВАНИЯ В ГЕРМАНИИ

Ипотечное кредитование в Германии стало примером в целом для многих европейских стран.

В Германии осуществляется 2 формы финансирования приобретения жилья:

- система ипотечных банков;
- система контрактных стройсбережений (ссудо-сберегательная система).

В системе ипотечных банков участвуют не только ипотечные банки, но и универсальные коммерческие банки. Они выдают долгосрочные кредиты под залог недвижимости, а для компенсации своих затрат на выдачу кредита выпускают ипотечные облигации с длительным сроком действия с погашением в конце срока обращения.

Система контрактных стройсбережений – это система, аккумулирующая свободные денежные средства населения на строительство и приобретение жилья в рамках специализированных банковских институтов – строительных сберегательных касс. Сберегательные кассы предназначены для финансирования индивидуального жилищного строительства и общества взаимного кредита [1, с. 113].

Для анализа рынка ипотечного кредитования Германии на рисунке 1 приведены данные по процентным ставкам на ипотечный кредит с 2006 по 2019 года.

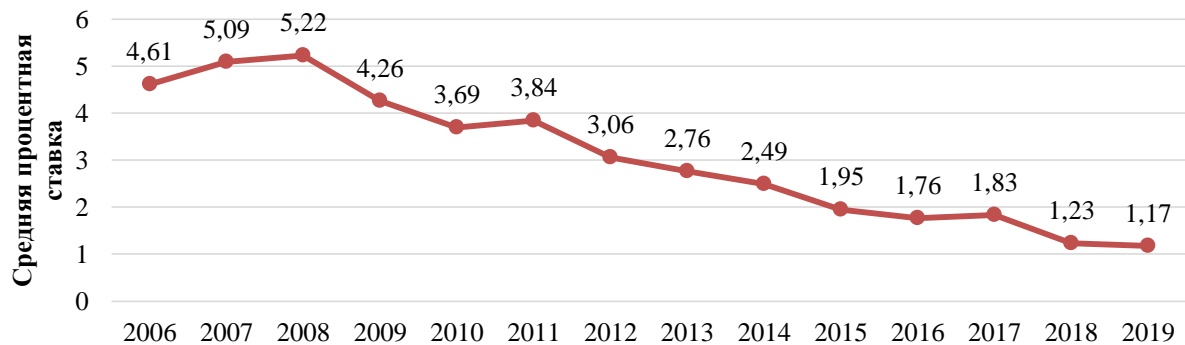

Рис. 1. Динаміка середньої процентної ставки по іпотечному кредиту в Німеччині, %
Источник: [2]

Данная статистика показывает среднегодовую процентную ставку по новым жилищным кредитам в Германии с 2006 по 2019 год. С 2008 года среднегодовая процентная ставка по новым жилищным кредитам в целом снизилась с высоты более 5,2 процента до низкого уровня в 1,23 процента в 2018 году. В 2019 году среднегодовая процентная ставка по новым жилищным кредитам в Германии составила 1,17 процента.

Общая рыночная ситуация является самым весомым фактором, определяющим ипотечную ставку. Однако падение процентных ставок обусловлено следующими причинами. Далее перечислим их.

Во-первых, в Германии наблюдается падение показателей инфляции в течение длительного периода (с 2008 г. по 2019 г.). Уровень инфляции в этой стране на апрель в годовом выражении составил 2,1%, в месячном выражении – 1 % [3].

Во-вторых, ставка рефинансирования в Германии на 10.09.2019 г. составила 0 % [4].

В-третьих, как известно, крупные и солидные немецкие банки (например, Deutsche Bank AG (с активами 3065 млрд. долл.), Dresdner Bank и т.д.) имеют возможность устанавливать ставки на меньшем уровне, по сравнению с банками других стран, зарабатывая за счет объемов выдачи кредитов [5].

Самым популярным видом кредита является ипотечный кредит с фиксированной процентной ставкой, сроком на 10-15 лет. В стране не популярны кредиты с плавающей процентной ставкой: их в общем объеме 1.91%. Ниже представлен рисунок 2.

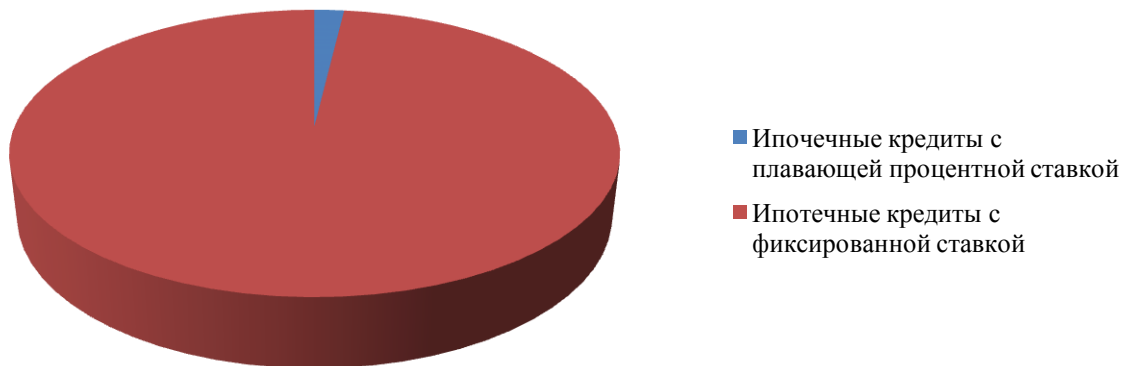

Рис. 2. Объем ипотечных кредитов в Германии, %

Источник: [6]

Ежегодный рост уровня ипотечного кредитования с фиксированной ставкой колеблется в пределах от 2 до 4 %. Данные приведены на рисунке 3. Цены на недвижимость в Германии стабильно растут уже в течение десяти лет. Однако есть вероятность, что рынок ипотечного кредитования Германии перегреется в ближайшие 5 лет, и цены на недвижимость начнут падать.

Рис. 3. Ипотечные кредиты банков в Германии отечественным компаниям и частным лицам с 2009 по второй квартал 2019, млрд. евро

Источник: [7]

В ходе наших исследований был построен прогноз до 2022 г. на процентные ставки по ипотечным кредитам в Германии. Данный прогноз представлен на рисунке 4. Таким образом, можно сделать замечать, что к 2020 г. процентные ставки по ипотечным кредитам составят 0,78 %, к 2021 г. – 0,46 %, к 2022 г. – 0,13 % при условии неизменности денежно-кредитной политики ЕЦБ.

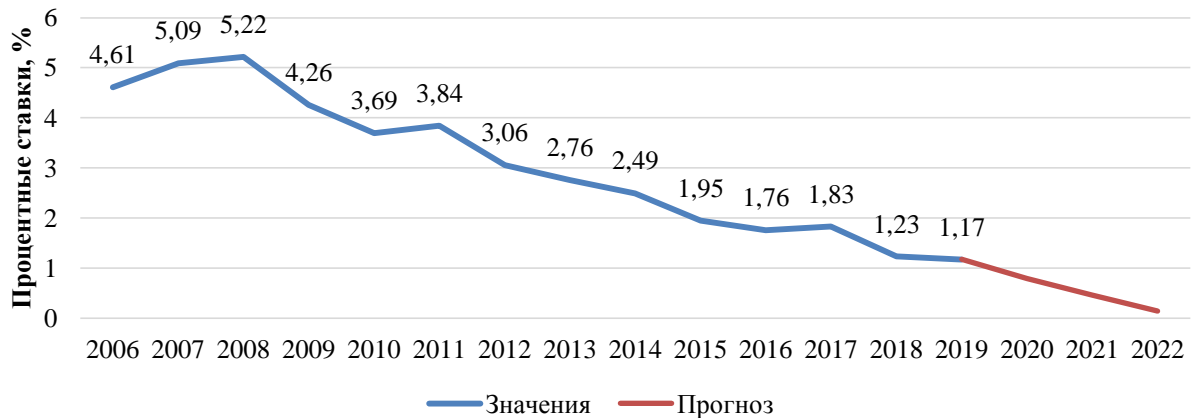

Рис. 4. Динаміка середньої процентної ставки по іпотечному кредиту в Німеччині і прогноз її до 2020 г., %

Істочник: *собственная разработка*

Таким образом, можно заметить, что в Германии на данный момент один из самых развитых рынков ипотечного кредитования в Европе. Это доказывает то, что в Германии одни из самых низких ставок на ипотечном рынке. Объёмы ипотечных кредитов с каждым годом возрастают. Европейский центральный банк удерживает ставку рефинансирования на уровне 0 %, что, несомненно, сказывается на ипотечном рынке. Так же немаловажным фактом является то, что в Германии существуют крупные банки, способные удерживать процентную ставку по ипотечным кредитам на низком уровне.

Список литературы

1. Разумова И. А. Ипотечное кредитование: Учебное пособие. 2-е изд., СПб.: Питер, 2006. 208 с.
2. Ипотечные ставки в Германии: динамика. *Статистический источник 2019* : URL: <https://www.statista.com/statistics/916118/annual-average-interest-rate-on-new-residential-loans-in-germany>.
3. Годовая инфляция в Германии. *Экономика* : URL: <https://www.vestifinance.ru/articles/118664>.
4. Ставка рефинансирования ЕЦБ. *Телетрейд 2019* : URL: <https://www.teletrade.ru/analytics/currency/stages/evropeiskii-tcentralnyi-bank>.
5. Банки Германии. *Банковское дело 2019* : URL: <http://www.wbanks.ru/europe/germany.html>.
6. Объёмы ипотечных кредитов в Германии: динамика. *Статистика 2019* : URL: <https://www.statista.com/statistics/916118/annual-average-interest-rate-on-new-residential-loans-in-germany>.
7. Жилищные кредиты в Германии. *Статистика 2019* : URL: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/70271/umfrage/entwicklung-der-wohnungsbaukredite-seit-1991>.

УДК 368.81

Волосович С. В.

д. е. н., професор кафедри фінансів,
Київський національний торговельно-економічний університет,

Рубанка В. В.

студентка 2 курсу, освітнього рівня магістр,
Київський національний торговельно-економічний університет

КОМПЛЕКСНЕ СТРАХУВАННЯ БАНКІВ: СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

У розвинених країнах одним з найефективніших інструментів захисту майна банків є поліс комплексного страхування від злочинів Banker's Blanket Bond (BBB). Передумовами розвитку цього виду страхування є: зростання злочинів, скоєних у банківській сфері; глобалізаційні та інтеграційні процеси, що відбуваються у банківських системах; спрямованість банківських стратегій на забезпечення надійності кредитних інститутів.

Предметом страхування при комплексному страхуванні банків від злочинів є майновий інтерес банку, пов'язаний з володінням, використанням, розпорядженням майна, що йому належить, включаючи грошові кошти, або наданим партнерами або клієнтами в межах здійснюваної ліцензованої діяльності. Вперше цю послугу було запропоновано у 1887 р. ллойдівським андеррайтером К. Хітом, який розробив перший поліс страхування банків від пограбування. Посилення впливу на суб'єктів банківської діяльності інформаційних та операційних ризиків зумовили необхідність включення до полісу страхування професійної відповідальності працівників банків та страхування від комп'ютерних злочинів.

Стандартні умови страхування, розроблені андеррайтерами фірми «Ллойдс» («Lloyd's»), включають для покриття такі основні ризики: збитки від нечесних дій працівників банку (нелояльність персоналу); втрати майна у приміщеннях банку; при перевезенні; від підроблення та внесення змін до документів; від операцій з цінними паперами; від прийняття фальшивої валюти. На практиці банком може бути придбаний поліс з необхідним покриттям, що включає компенсацію окремих збитків з наведеного переліку ризиків.

За наявності у банку полісу комплексного страхування майна від злочинів страхуються лише ризики внутрішнього шахрайства за умови попереднього застосування банком заходів для недопущення шахрайства працівниками. Зовнішні шахрайські дії страхуванню не підлягають.

Міжнародна практика захисту банківських установ засвідчує, що в окремих країнах для банків придбання генерального банківського поліса є обов'язковим. Так, комплексне банківське страхування, згідно з вимогою Федеральної корпорації зі страхування депозитів (FDIC) є обов'язковим для всіх банків, що працюють на території США з вкладками фізичних осіб. Таке комплексне страхування коштів вкладників допомагає підвищити репутацію банку та залучити нові вклади та інвестиції. Комплексне страхування професійних банківських ризиків включає:

- страхування від злочинів – Bankers Blanket Bond (BBB) / Fidelity Bond;
- страхування від електронних і комп'ютерних злочинів (ECC);
- страхування відповідальності фінансових інститутів (FIFI).

У 1907 р. американські страховики спільно із Асоціацією американських банків розробили страховий продукт комплексного банківського страхування (відомий як Bankers Blanket Bond, іноді ще називають поліс «BBB»). Такий продукт отримав розповсюдження в інших країнах, звичайно, за умови урахування національного законодавства окремих країн. Варто зауважити, що страхове покриття за Bankers Blanket Bond охоплює майже всі ризики, які властиві діяльності банківської установи, але з певними обмеженнями. Bankers Blanket Bond надає страховий захист від збитків у результаті операцій, здійснених банком на підставі підроблених письмових документів та інструкцій. Також відшкодуванню підлягає збиток від операцій з підробленими цінними паперами і фальшивою валютою. Покриття охоплює такі злочини, як пограбування банку, цінного майна з його приміщень, пограбування в процесі інкасації [1].

Програма комплексного банківського страхування має такі переваги як комплексність захисту та, як наслідок цього, відносна дешевизна [2]. В Україні комплексне страхування банківських ризиків не набуло поширення. Відомо, що перший поліс із комплексного страхування банківських ризиків в Україні був придбаний у 2002 р. Першим Українським Міжнародним банком, який передав на утримання свої ризики до страхової компанії «АСКА» [3].

Слід зазначити, що комплексне страхування банків на практиці не розглядається як стандартний страховий продукт. Його умови можуть і повинні відбивати індивідуальні особливості та потреби кожного конкретного клієнта. Саме в такому сенсі, відповідно до результатів переговорів, андеррайтерами для банку встановлюється певна страхова премія. Розмір страхового платежу, страхова премія визначається після комплексного аналізу всіх можливих банківських ризиків представниками української страхової компанії,

представниками сюрвеєра та за участю перестраховальної компанії. Страховий платіж за «ВВВ» може знаходитись у межах 2,5 – 5 % від суми страхового покриття, яка у свою чергу, може досягати кількох сотень мільйонів доларів. Наприклад, Альфа-Банк (Україна) уклав договір «ВВВ» із сумою покриття, рівної \$ 80 млн. Такі істотні витрати на страхування може дозволити собі далеко не кожен банк. А ALLIANZ Казахстан і АТФ банк уклали комплексний договір страхування банківських ризиків з страховим покриттям в розмірі більше 2,2 млрд. тенге. З метою мінімізації витрат банку на страхування, він може за рахунок збільшення франшизи зменшити страховий платіж, таким чином захистивши себе від настання катастрофічних ризиків, які можуть призвести до банкрутства банку [4].

Страховання ризиків банківської діяльності розвивається в Україні з труднощами внаслідок низки чинників. Перш за все – це відсутність будь-якої державної політики у сфері регулювання банківських ризиків через інститут страхування. Водночас вітчизняні банки не бажають розкривати необхідну для здійснення страхування інформацію про себе. Перешкодами на шляху розвитку «ВВВ» в Україні є також законодавче обмеження стягувати з найманого працівника суми, що перевищує місячну заробітну плату, при завданні ним збитків роботодавцю; встановлення значних розмірів страхових платежів та франшизи. Незважаючи на те, що більшість українських страхових компаній сьогодні пропонує комерційним банкам той чи інший набір страхових послуг, комплексний захист від банківських ризиків в Україні готові надавати далеко не всі страховики. Крім того, в Україні немає сюрвеєрів, які могли б грамотно оцінити ступінь ризику банківської діяльності. Їхні послуги оплачуються досить високо, і для більшості вітчизняних банків вони є занадто дорогими [5].

Отже, нині поліс «ВВВ» залишається основним методом захисту банків від ризиків внутрішнього та зовнішнього шахрайства. Подальший розвиток банківської діяльності та страхового ринку стануть передумовами ширшого запровадження комплексного страхування банків від злочинів у вітчизняну практику.

Список літератури

1. Комплексне банківське страхування ВВВ (Bankers Blanket Bond). URL: <http://www.risk24.ru/bbb.htm>.
2. Ткаченко Н. Детермінанти розвитку банківсько-страхової моделі комплексного обслуговування споживачів фінансових послуг. *Світ фінансів*. 2015. Вип. № 4. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/2816/1/%D0%A2%D0%BA%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%9D..pdf>.
3. Перспективи впровадження комплексного страхування банківських ризиків в Україні. URL: <http://libfor.com/engine/print.php?newsid=1110>.
4. Фурман В. М. Комплексне банківське страхування: міжнародна практика та початок запровадження в Україні. 2014. URL: [file:///C:/Users/Home/Desktop/econom_2014_2_3%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Home/Desktop/econom_2014_2_3%20(2).pdf).
5. Стешенко О. Д., Бугайова І. О. Проблеми страхування банківських ризиків. *Приазовський економічний вісник*. Вип. 6 (11). 2018. URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2018/6_11_uk/88.pdf.

УДК 336.7

Гайванська Ю. В.

студентка магістратури спеціальності «Фінанси,
банківська справа та страхування»,

Харківській національній університет імені В. Н. Каразіна

ФІНАНСОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Фінансова система держави представляє собою основоположний фундамент розвитку цивілізації та є ефективною зброєю процесу розподілу та перерозподілу ВВП серед громадян, установ, які належать державі, та господарських суб'єктів. Фінансова система країни виступає у ролі своєрідного індексу національного добробуту та усунення ускладнень в економічному зростанні країни.

Проблеми функціонування фінансової системи досліджувалися великою кількістю науковців, серед яких: Юрій С. І., Федосов В. М., Романенко О. Р., Грідчина М. В., Стойко О. Я.,

Дема Д. І., Опарін В. М. та інші. Отже, Стойко О. Я. та Дема Д. І. дають таке визначення фінансової системи – як сукупність відокремлених, але взаємопов'язаних сфер і ланок фінансових відносин, які мають певні особливості в мобілізації та використанні фінансових ресурсів, а також відповідний апарат управління та нормативно – правове забезпечення [1, с. 17]. Федосов В. М. визначає фінансову систему, як сукупність дещо відособлених взаємозв'язаних сфер і ланок фінансових відносин, які відображають специфічні форми й методи обміну, розподілу і перерозподілу ВВП [2]. Юрій С. І. вважає, що фінансова система – це сукупність відокремлених, але взаємопов'язаних сфер (узагальнена за певною ознакою складова) та ланок (відособлена складова) фінансових відносин, які мають певні особливості в мобілізації та використанні фінансових ресурсів, відповідний апарат управління та нормативно-правове забезпечення. Тож, проаналізувавши зміст категорії «фінансова система», можемо побачити, що спільним у всіх науковців при визначенні даного терміну є визначення фінансової системи, як сукупності сфер та ланок фінансових відносин, а також фінансових установ та організацій.

Як зазначалося, фінансова система держава розподіляється на сфери, серед яких однією з найважливіших є сфера державних фінансів, оскільки характеризує фінансову діяльність усієї держави та є основною сферою перерозподілу ВВП. У нашому дослідженні було проаналізовано таку ланку сфери державних фінансів, як державний бюджет України.

На базі основних офіційних звітів за перше півріччя 2019 року, а саме: Баланс Державного бюджету України, Звіт про виконання Державного бюджету України та закону України «Про Державний бюджет України на 2019 рік», було проведено аналіз та зроблені висновки:

1. Дефіцит загального фонду державного бюджету України за перше півріччя 2019 року склав 6,8 млрд гривень (90 млрд було затверджено у законі України «Про Державний бюджет України на 2019 рік», як річний показник).

2. Станом на 1 липня сума коштів на єдиному казначейському рахунку становила 13 млрд грн, а на валютних рахунках Держказначейства – кошти в еквіваленті 81,1 млрд грн.

3. Позитивний темп приросту доходів, який склав близько 13 % (доходи досягли 506,8 млрд грн) в порівнянні з аналогічним періодом минулого року.

4. Доходи мають позитивний приріст за рахунок зростання обсягів ПДФО, що надходили у державний бюджет (приріст ПДФО дорівнює 21,1 %). Це пояснюється зростанням середньої заробітної плати до 4173 грн.

5. Розпис по податку на прибуток підприємств за перше півріччя перевиконано на 2,7 млрд грн і фактичні надходження від цього податку до доходів загального фонду держбюджету склали 52,8 млрд грн. Це пояснюється високими фактичними фінансовими результатами підприємств.

6. За п'ять місяців НБУ повністю перерахував до держбюджету підтверджену незалежним аудитом прибуток за 2018 рік у сумі 64,9 млрд грн. Це на 17,3 млрд грн більше, ніж передбачено в Законі про Державний бюджет на 2019, що обумовлено кращим фінансовим результатом за підсумками 2018 року.

7. Держпозики за перші шість місяців року по загальному фонду держбюджету склали близько 241,7 млрд грн. При цьому, платежі з погашення держборгу на 1 липня склали 211,0 млрд грн.

Проаналізувавши проект Державного бюджету України на 2019 рік у розрізі доходів та видатків, можна зробити висновки стосовно динаміки основних статей, виділити найбільш пріоритетні, прослідкувати за зменшенням обсягів певних статей проекту бюджету країни (рис. 1).

Розглянувши схему, можна зробити висновок, що головним недоліком проекту бюджету України є скорочення фінансування видатків на соціальні заходи, які є необхідними для населення. Слід зауважити, що порівнювалися періоди 2018 та 2019 рр., на основі відповідних проектів Державного бюджету України.

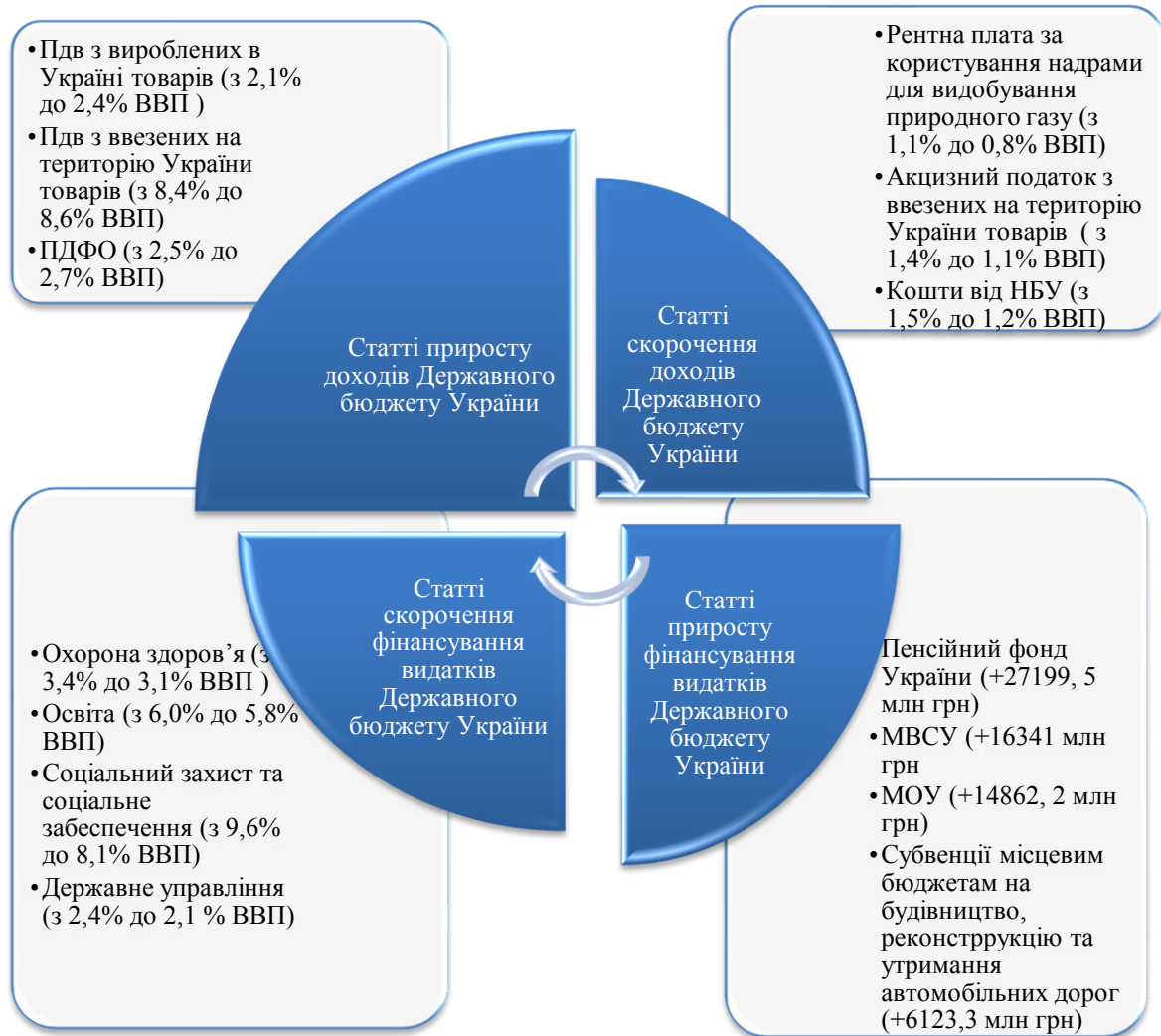

Рис. 1. Схема динаміки основних статей доходів та видатків Державного бюджету України за 2019 рік

Джерело: власна розробка автора

Список літератури

1. Про Державний бюджет України на 2019 рік: Закон України від 23 бер. 2019 р. № 2696-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 50. ст. 400.
2. Стойко О.Я., Дема Д.І. С81 Фінанси: навч. посіб. / О. Я. Стойко, Д. І. Дема; за ред. О. Я. Стойка. К.: Алерта, 2014. 432 с.
3. Теорія фінансів: підручник / Юхименко П. І., Федосов В. М., Лазебник Л. Л. та ін.; за заг. ред. В. М. Федосова, С. І. Юрія. К.: Центр учбової літератури, 2010. 576 с.
4. Глущенко А. С. Фінанси: навч. посіб. Львів «Магнолія 2006», 2014, 440 с.

УДК 336:[338.012:338.436]

Галайко А. М.

аспірант кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка

НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

Сьогодні існує багато напрямів державної фінансової підтримки агропромислового комплексу, а саме: 1) державні форвардні закупівлі зерна; 2) державні заставні закупівлі зерна; 3) кредитна субсидія; 4) компенсація лізингових платежів; 5) часткова компенсація

вартості купівлі техніки і обладнання для сільськогосподарського виробництва, будівництва і реконструкції підсобних підприємств з перероблення і зберігання сільськогосподарської продукції; 6) здешевлення вартості засобів ідентифікації і реєстрації сільськогосподарських тварин; 7) відшкодування і компенсація за рахунок державних фінансових ресурсів сільгоспвиробникам вартості побудованих в сільській місцевості соціально-побутових об'єктів (житлові будинки, гуртожитки, дитячі садки і ясла), інженерно-технічних комунікацій (дороги, водопровідні мережі, каналізаційні мережі і мережі електропередачі, альтернативні види теплопостачання і електропостачання) при умові, що вони забезпечують роботу цих соціально-побутових об'єктів; 8) підтримка надання маркетингових послуг і просування продукції на ринок (утворення та підтримка розвитку оптових ринків сільськогосподарської продукції, державної системи моніторингу аграрного ринку, біржової торгівлі товарними деривативами та продукцією, заготівельно-збутових, постачальницьких та інших обслуговуючих суб'єктів господарювання і організацій в галузі агропромислового виробництва, організація виставкових заходів); 9) підтримка заходів, що пов'язані із забезпеченням контролю безпеки і якості продуктів харчування [3]; 10) субсидії на компенсацію частини страхової премії (страхового платежу) фактично сплаченого за угодами страхування сільгосппродукції [4]; 11) часткове відшкодування вартості, спеціальних вагонів для транспортування зерна, обладнання для виготовлення біоетанолу і електроенергії з біомаси, котрі закуплені у вітчизняних підприємств [5].

Загалом державна фінансова підтримка сільськогосподарського виробництва охоплює такі галузі сільського господарства, як-от: тваринництво, рослинництво і рибництво. Також бюджетна підтримка поширюється на фермерські господарства, сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи, сільськогосподарську дорадчу діяльність та на оптові ринки сільськогосподарської продукції [2; 3; 6; 7; 8; 9; 10].

Коли сільгосппідприємства об'єднуються у виробничі кооперативи, вони використовують спільні виробничі можливості, що зумовлює зниження собівартості продукції [1, с. 106]. При зниженні собівартості продукції може збільшуватися чистий прибуток. Виробники мають змогу розширювати виробництво за рахунок чистого прибутку. Тому, на нашу думку, для збільшення сільгоспвиробництва державі необхідно проводити фінансову підтримку сільськогосподарських виробничих кооперативів. Для багатьох суб'єктів господарювання актуальною проблемою виступає реалізація продукції. При значних обсягах нереалізованої продукції зростають збитки і підвищується ймовірність банкрутства. Участь у сільськогосподарських виробничих кооперативах частково вирішує дану проблему, тому що вони мають можливість знижувати ціни на обсяг зниження собівартості продукції. При зменшенні цін на продукцію зростає обсяг її реалізації. У свою чергу, зниження цін зумовлює зниження сплати до державного бюджету непрямих податків, але такі втрати частково компенсуються за рахунок збільшення виробництва і реалізації продукції. Тому, бюджетна підтримка сільськогосподарських виробничих кооперативів буде ефективнішою, ніж фінансова підтримка самих сільськогосподарських підприємств. Сам механізм бюджетного фінансування сільськогосподарських виробничих кооперативів має полягати в наступному. Держава відшкодовує сільськогосподарським виробничим кооперативам 30 % вартості техніки і обладнання без врахування податку на додану вартість за умови попередньої оплати даним суб'єктом підприємницької діяльності постачальнику техніки 70 % її вартості та укладенням із державою відповідного контракту. У випадку відчуження сільськогосподарським виробничим кооперативом або надання у користування третім особам до закінчення п'ятирічного строку її експлуатації, у тому числі в зв'язку з ліквідацією цього суб'єкта господарювання, сума державних фінансових ресурсів, котра була направлена на його підтримку повертається до бюджету. Бюджетна підтримка не надається сільськогосподарським виробничим кооперативам, у котрих є заборгованість з виплати зарплати і заборгованість перед державним бюджетом та місцевими бюджетами, Пенсійним фондом України, а також тим, у котрих були виявлені факти нецільового використання державних коштів. Сільськогосподарські виробничі кооперативи, що стали банкрутами, щодо котрих існує справа про банкрутство та котрі перебувають на етапі ліквідації також не мають змоги одержати від державного бюджету часткове відшкодування вартості техніки і обладнання.

Список літератури

1. Міракін В. В. Особливості оподаткування сільськогосподарських кооперативів в Україні. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2018. Випуск 4 (15). С. 105 – 110. URL: <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/07/Mirakin-V.V..pdf> (дата звернення: 13.08.2019).
2. Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для державної підтримки виробництва продукції рослинництва на зрошуваних землях: Постанова Кабінету Міністрів України від 9 квітня 2008 р. № 345 / Кабінет Міністрів України. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/345-2008-%D0%BF/paran11#n11> (дата звернення: 23.08.2018).
3. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24 червня 2004 р. № 1877-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1877-15> (дата звернення: 17.08.2019).
4. Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою: Закон України від 9 лютого 2012р. № 4391-VI. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4391-17> (дата звернення: 22.08.2019).
5. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для часткової компенсації вартості сільськогосподарської техніки та обладнання, спеціальних вагонів для перевезення зерна, обладнання для виробництва біоетанолу та електроенергії з біомаси, що закуплені у вітчизняних виробників: Постанова Кабінету Міністрів України від 1 березня 2017 р. № 130 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/130-2017-%D0%BF> (дата звернення: 16.08.2019).
6. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17 липня 1997р. № 469/97-ВР. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/469/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 20.08.2019).
7. Про фермерське господарство: Закон України від 19 червня 2003р. № 973-IV. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/973-15> (дата звернення: 25.08.2019).
8. Про оптові ринки сільськогосподарської продукції : Закон України від 25 червня 2009 р. № 1561-VI. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1561-17> (дата звернення: 17.08.2019).
9. Про сільськогосподарську дорадчу діяльність: Закон України від 17 червня 2004 р. № 1807-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/uk/1807-15> (дата звернення: 22.08.2019).
10. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для підтримки тваринництва, зберігання та переробки сільськогосподарської продукції, аквакультури (рибництва) Постанова Кабінету Міністрів України від 7 лютого 2018 р. № 107 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/107-2018-%D0%BF> (дата звернення: 15.08.2019).

УДК 336.025

Демидкова Е. А.

студентка факультета фінансов и банковского дела,
Белорусский государственный экономический университет,
Шапневская А. И.

студентка факультета фінансов и банковского дела,
Белорусский государственный экономический университет

**ИНФЛЯЦИОННОЕ ТАРГЕТИРОВАНИЕ:
ОСОБЕННОСТИ, ПРАКТИКА ПРИМЕНЕНИЯ**

Инфляционное таргетирование это режим денежно-кредитной политики, в основе которого лежит новокейнсианская теория. Центральные банки в целях анализа, прогнозирования и проектирования политики используют сложные структурные динамические модели трансмиссионного механизма денежно-кредитной политики, согласно которым воздействие на выпуск и цены осуществляется, как правило, через канал процентной ставки. Промежуточным ориентиром выступает прогноз инфляции [1, 2].

Считается, что в отличие от других известных типов режимов инфляционное таргетирование предполагает большую свободу и гибкость действий центрального банка для достижения целевых ориентиров по инфляции. Он более прозрачен для общественности и эффективен в снижении волатильности и инерционности инфляции, а также стабилизации темпов долгосрочного экономического роста.

Основные недостатки режима заключаются в том, что его применение требует наличия в стране комплекса базовых организационно-правовых и макроэкономических условий:

- 1) поддержание ценовой стабильности должно являться главной целью монетарной политики;
- 2) наличие достаточно хорошо функционирующих финансовых институтов и рынков;
- 3) независимость центрального банка в установлении количественных параметров по цели по инфляции или достижение соглашения с правительством по данному вопросу;

- 4) отсутствие фискального доминирования над монетарной политикой;
- 5) независимость центрального банка в выборе инструментов монетарной политики;
- 6) прозрачная система ценообразования;
- 7) разумный контроль центрального банка над уровнем краткосрочной процентной ставки [3, 4, 5].

В 90-х годах XX века некоторые достаточно развитые в экономическом отношении страны отказались от установления ориентиров роста денежной массы и перешли к установлению ориентиров для темпов инфляции. Первой страной, которая ввела режим таргетирования инфляции, была Новая Зеландия. Для экономики Новой Зеландии была характерна высокая инфляция в 1970-х и в начале 1980-х годов. Переориентация денежно-кредитной политики на замедление темпов инфляции произошла в Новой Зеландии в 1984 году. Уже в 1988 году инфляция в этой стране составила 4 %, а через год вновь возросла до 7 %. Несмотря на это, в марте 1990 года было подписано соглашение Резервного банка Новой Зеландии с Правительством, которое официально закрепило в этой стране режим таргетирования инфляции. Также перешли к этому режиму в те годы такие страны как Канада, Великобритания, Швеция, Австралия, страны вошедшие в зону евро Финляндия и Испания.

С некоторым опозданием за развитыми странами последовали бывшие социалистические страны, осуществившие переход к рыночным системам хозяйствования. Чехия и Польша ввели новые режимы в период валютно-финансового кризиса 1997 – 1998 годов. Начальный опыт данных режимов дал различные результаты. Если в Чехии он был принят относительно эффективно, цели по инфляции выполнялись, то в Польше цели по инфляции систематически превышались, что подрывало доверие экономических агентов. Для того, чтобы исправить это проводилась крайне жесткая денежно-кредитная политика, которая выражалась в увеличении базовых процентных ставок Центрального банка, что привело к снижению темпов экономического роста в Евросоюзе, однако цель была достигнута (в 2001 г. темп инфляции был снижен до 5,5 %, а в 2002 г. достиг 1,9 %). Венгрия перешла к инфляционному таргетированию в 2001 году, заменив им политику управляемого курса форинта в форме наклонного коридора. Далее режим ввели: Словения (2001), позднее вступившие в Европейский валютный союз Румыния (2003) и Словакия (2005).

Интерес развивающихся стран к инфляционному таргетированию был связан с относительными успехами прежних режимов, позволившими снизить уровень инфляции, повысить степень ее прогнозируемости при достижении макроэкономической устойчивости. Первой из этой категории стран реформу денежно-кредитной системы провела Чили (1990, 1999), данный шаг способствовал успешному снижению инфляции до уровня развитых стран. За ней последовали Бразилия (1999), Колумбия (2000) и Мексика (2001). Из стран Юго-Восточной Азии к режиму таргетирования инфляции после преодоления последствий валютно-финансовых кризисов 1997 – 1998 годов перешли Индонезия (1999), Таиланд (2000), Филиппины (2002). В последние годы к этому режиму перешли Грузия, Индия, Казахстан, Россия и Украина.

Политика инфляционного таргетирования практически во всех странах на первом этапе доказала свою эффективность. Произошло значительное снижение темпов инфляции, причем это падение оказалось существенно выше, чем в других развитых странах с аналогичными характеристиками экономической системы.

Но политика прямого инфляционного таргетирования выявила и ряд существенных ограничений. Во-первых, уровень инфляции зависит не только от денежно-кредитной политики центрального банка, но и от фискальной политики правительства, в целом от поведения хозяйствующих субъектов. Неслучайно в некоторых странах (Новой Зеландии, Канаде, Австралии) важным элементом функционирования данного режима является заключение временных соглашений центрального банка с правительством. Кроме того, необходимо дополнение его жесткой антимонопольной политикой государства.

Во-вторых, политика инфляционного таргетирования неизбежно вызывает колебания объемов производства. Некоторые авторы считают это большим недостатком новой политики и предлагают комбинировать ее с таргетированием объемов производства,

подразумеваю под этим провозглашение потенциальных размеров производства и пределов, в которых реальное значение объема выпуска может отклоняться от своего максимального значения [6].

В-третьих, рассматриваемая политика связана с проблемой доверия частных лиц к объявленным ориентирам роста общего ценового индекса. Если это доверие существует, и оно подкреплено верными экономическими прогнозами, то есть объявленные ориентиры находят подтверждение в действительности, политика инфляционного таргетирования становится важным инструментом воздействия на инфляционные ожидания публики и формирует ее поведение в желаемом направлении. В свою очередь, правильно сориентированное поведение усиливает кредитоспособность данной политики. Если же прогнозы постоянно не подтверждаются, либо публика скептически относится к объявленным ориентирам, такого взаимодействия нет, и политика терпит фиаско.

Зависимость инфляции от внешней конъюнктуры, состояния фискального баланса и особенностей тарифного регулирования естественных монополий на разных этапах реформы выступает также в качестве некоего ограничителя на ответственность центрального банка за уровень инфляции в стране в части ее так называемой «базовой» составляющей. Попытки противодействия инфляции немонетарного происхождения монетарными методами могут привести к печальным последствиям для реального сектора экономики (снижению производства, занятости, удорожанию кредита и пр.), который станет заложником политики инфляционного таргетирования [7].

Кроме того, есть мнение, что политика инфляционного таргетирования возможна только в странах с устойчивой экономической системой, имеющих длительную рыночную историю, в странах, где не происходит существенных структурных и институциональных изменений и хорошо отлажены монетарные инструменты «тонкой настройки» экономики.

Согласно Программе социально-экономического развития Республики Беларусь на 2016 – 2020 годы в среднесрочной перспективе при создании необходимых условий предусмотрен переход к режиму инфляционного таргетирования. В то же время следует выделить ряд проблем, решение которых необходимо для осуществления перехода к инфляционному таргетированию в Республике Беларусь:

– во-первых, необходимой является разработка и применение Национальным банком методики расчета показателя монетарной инфляции, который отражал бы влияние на инфляцию факторов, контролируемых Национальным банком (или монетарных факторов инфляции);

– во-вторых, необходимо полное восстановление доверия к проводимой в стране монетарной и макроэкономической политике, которое было в определенной степени утрачено в условиях кризисов;

– в-третьих, обязательным условием перехода к режиму таргетирования инфляции является наличие в стране развитых финансовых рынков (и в первую очередь фондового) [9].

Это должно создать условия для успешной реализации центральным банком названного выше нового режима таргетирования. Действие монетарных инструментов в данном случае будет напрямую направлено на достижение заданного параметра инфляции.

Список литературы

1. Clarida, R. The Science of Monetary Policy: A New Keynesian Perspective. 1999. № 7147. 99 p.
2. Walsh C. E. Monetary theory and policy. Cambridge, MA: MIT Press, 2003. 612 p.
3. Криворотов Д. Инфляционное таргетирование. *Банковский вестник*. 2003. № 7. С. 32 – 38.
4. Моисеев С. Инфляционное таргетирование: международный опыт и российские перспективы. *Вопросы экономики*. 2000. № 9.
5. Inflation Targeting in Belarus – Challenges and Options. *IMF Country Report*. № 11/69. March, 2011. P. 2 – 6.
6. Green John H. Inflation targeting: theory and policy implications. *IMF working paper*. 1996. № 65.
7. Дубинин С. К., Миклашевская Н. А. переход к свободному курсообразованию в России в рамках стратегии, направленной на достижение ценовой стабильности. *Вестник Московского университета*. 2015. № 4. С. 11 – 28.
8. Матяс А. А. Инфляционное таргетирование и проблемы перехода на данный монетарный режим монетарной политики в Республике Беларусь. *Основы экономики, управления и права*. 2012. № 4 (4). С. 59 – 62.

УДК 378.4.014.543-043.86(477)

Кладченко М. В.

здобувач кафедри фінансів,

Київський національний торговельно-економічний університет

ТЕНДЕНЦІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Сучасні процеси інтегрування національних економік у світовий економічний простір, формування глобального інформаційного середовища, ринку товарів, послуг, фінансів та єдиного бізнес-простору обумовили значну залежність суспільно-економічного розвитку країн від технологій, кваліфікованого людського капіталу і досліджень – типових продуктів вищої освіти, які складають ядро суспільства знань [1, с. 19].

Фінансове забезпечення вищої освіти, виступаючи детермінантою прискореного суспільного розвитку, потребує врахування системи чинників. Загальноекономічні чинники, які є відображенням рівня соціально-економічного розвитку та кваліфікації працівників, визначають потенціал фінансової системи. Міжнародні чинники відображають вплив сучасних економічних та суспільних процесів, потребують урахування впливу вимог глобалізації, та зумовлюють необхідність посилення ролі держави в регулюванні усіх соціально-економічних процесів, за умов зростання залежності від зовнішньоекономічних факторів [2, с. 302 – 303].

Вітчизняній системі фінансового забезпечення державних закладів вищої освіти притаманна значна залежність від національних та світових тенденцій розвитку. Стіжка тенденція до зменшення загальної чисельності студентів, які навчаються у вітчизняних закладах вищої освіти усіх форм власності, на 44,08 відсотка за період з 2008/09 по 2018/19 навчальний рік окреслила необхідність оптимізації чисельності державних закладів вищої освіти [3, 4, 5]. Низька результативності функціонування державних фінансів визначила доцільність перегляду та модифікації механізму розподілу головним розпорядником бюджетних коштів, задля державної підтримки профільних напрямків і, відповідно, профільних топ-закладів вищої освіти. Обмеженість державних фінансових ресурсів зумовили зменшення за даний період витрат на освіту у структурі видатків, що були перерозподілені через зведений бюджет, з 21,04 % до 16,8 %, зниження показник питомої ваги видатків на вищу освіту з 31,4 % до 21,1 %. Питома вага видатків на вищу освіту у валовому внутрішньому продукті протягом 2008 – 2018 років знизилася з 2,0 % до 1,2 % [3, 4, 6, 7].

Невідповідність отриманого результату очікуванням від вищої освіти є однією з головних проблемам національної системи вищої освіти. Близько 16% (середнє значення за період з 2010 року по 2017 рік) безробітного населення України становлять особи, не працевлаштовані після закінчення загальноосвітніх та закладів вищої освіти [8]. Загалом, питання релевантності освітньої послуги притаманне усім споживачам вищої освіти. За даними служби опитування громадської думки Gallup 58 % споживачів освіти назвали роботу або кар'єрні мотивації як основну причину для вищої освіти. Проте нова доповідь Gallup лише близько чверті працюючих американських дорослих визнають те, що їхня освіта є актуальною для їхньої роботи та повсякденного життя [9]. Сучасні тенденції такі, що релевантність вищої освіти, за умов високих темпів розповсюдження знань, технологій та зростання їх інноваційності, зазнає швидких та значних змін у часі, загострюючи питання відповідності трудового капіталу вимогам ринку праці. Фінансування післядипломної освіти стає необхідною умовою забезпечення відповідності кваліфікації фахівця потребам ринку праці за рахунок підвищення його загального та професійного потенціалу впродовж усього життя.

Процеси глобалізації призводять до виникнення нових викликів саме в той час, коли держави-нації перестали бути єдиним провайдером вищої освіти, а академічне співтовариство перестало мати монополію на прийняття рішень у сфері освіти. Іншим фактором, який має ще більш серйозний характер стурбованості, є поява тих, хто готовий надавати послуги вищої освіти через кордони і торгувати освітніми послугами, що може серйозним чином позначитися на здатності держави регулювати вищу освіту в рамках прийнятої державної політики [10].

Залежність вітчизняної системи вищої освіти від світових тенденцій розвитку обумовила необхідність посилення державного фінансового регулювання вищої освіти, формування оптимальної моделі взаємодії складових фінансової політики. Сучасна модель фінансового забезпечення вищої освіти повинна передбачати практично-орієнтовані форми реалізації ефекту вищої освіти, кінцевим результатом якої має бути фахівець, здатний використовувати наукові знання та примножувати їх на робочому місці.

Удосконалення фінансового забезпечення повинно враховувати процеси диверсифікації всіх аспектів вищої освіти: постачальників освітніх послуг, форматів навчання, демографічного складу студентів, асортименту освітніх програм та додаткових освітніх послуг, джерел фінансування. Доцільним є взаємоузгоджене використання фінансових інструментів для посилення впливу диверсифікації на розвиток фінансового забезпечення державних закладів вищої освіти. Планування та прогнозування фінансової діяльності державних закладів вищої освіти має здійснюватися з урахуванням модифікації форм і методів навчання, нівелювання розподілу життя людини на періоди навчання, праці та професійної дезактуалізації, зміну вимог роботодавців щодо компетенцій працівників, потреб доступу до освіти різних вікових груп населення.

Пріоритетними напрямками фінансового забезпечення вітчизняних державних закладів вищої освіти є отримання додаткових надходжень від надання платних освітніх послуг, зростання обсягу експорту освітніх послуг, поєднання в навчальному процесі різних форматів навчання та залучення різних форм дистанційного навчання, від комерціалізації результатів наукових досліджень, розміщення на депозитних рахунках у банках тимчасово вільних коштів тощо.

Список літератури

1. World Conference on Higher Education 2009 Final Report, Paris, UNESCO Headquarters, 5 to 8 July 2009.
2. О. С. Бондаренко, Л. С. Селіверстова, І. П. Адаменко. Особливості формування архітектури фінансової системи. *Бізнес Інформ*. 2017. № 10. С. 301-305.
3. Статистичний бюлетень «Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України» початок 2015/16 навчального року. *Державна служба статистики України*: [сайт]. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2016/bl/01/BL_VNZ_15_pdf.zip.
4. Статистичний бюлетень «Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України» початок 2016/17 навчального року. *Державна служба статистики України*: [сайт]. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2017/bl/01/BL_VNZ_16.zip.
5. Вища освіта в Україні у 2018 році. *Державна служба статистики України*: [сайт]. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/osv_rik/osv_u/vysh_osvita/vyshch_osvita18.xls.
6. Річний звіт про виконання Державного бюджету України за 2018 рік Розділ II. Видатки за функціональною класифікацією видатків та кредитування бюджету. *Державна казначейська служба України*: [сайт]. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/richnij-zvit-pro-vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu-ukrayini-za-2018-rik?page=1>.
7. Річний звіт про виконання Державного бюджету України за 2017 рік Розділ II. Видатки за функціональною класифікацією видатків та кредитування бюджету. *Державна казначейська служба України*: [сайт]. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/richnij-zvit-pro-vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu-ukrayini-za-2017-rik?page=1>.
8. Безробітне населення (за методологією МОП) за причинами незайнятості у 2010-2017 рр. *Державна служба статистики України*: [сайт]. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2006/rp/ean/xls/brnpr_rik_u.xls
9. Relevance Linked to Views of Education Quality and Value: [сайт]. URL: <https://news.gallup.com/opinion/gallup/233636/relevance-linked-views-education-quality-value.aspx>.
10. Высшее образование в глобализованном обществе. Установочный документ ЮНЕСКО по образованию. *ЮНЕСКО*. С. 5-6: [сайт]. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000136247>.

УДК 368

Марценюк О. В.

к. е. н., доцент,
кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Вінницький національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ СТРАХУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ РИЗИКІВ

Як самостійний вид діяльності сільське господарство має суттєві особливості, які впливають на проведення страхування, а саме: залежність сільськогосподарського виробника від природно-кліматичних чинників; сезонність виробництва та тривалість виробничого

циклу; склад і структура сільськогосподарських виробничих фондів. Сільськогосподарське страхування визначається наявністю і особливостями ризиків, носіями яких є сільськогосподарські рослини і тварини. У процесі реформування вітчизняної економіки перед аграрним сектором постала низка завдань щодо створення ринкових засад діяльності сільськогосподарських підприємств та їх збалансованого розвитку.

З відмовою від планової системи надання сільськогосподарським товаровиробникам бюджетних, кредитних, а нерідко і лімітованих натуральних ресурсів, з призупиненням обов'язкового страхування та появою інших негативних чинників обсяг виробництва продукції різко зменшився, а питомі витрати на її виробництво суттєво зросли. Ціни реалізації продукції тривалий час часто не покривали навіть матеріальних витрат. Нееквівалентний обмін та брак зовнішніх інвестицій негативно вплинули на соціально-економічне становище аграріїв. Це великою мірою зумовило значний відплив працездатних працівників в інші галузі, а також на заробітки за кордон. Країна стала імпортером великої кількості продовольства. Одним з стратегічних завдань виправлення вказаної ситуації та забезпечення дальшого розвитку аграрного сектору є розбудова нової системи страхового захисту господарств аграрного сектору.

На сучасному етапі виникла потреба наукового обґрунтування ролі страхового захисту господарств аграрного сектору в їх економічній стабілізації та розвитку, визначення стратегій і механізмів раціонального формування, розподілу страхових й інших резервних фондів як визначальної передумови упередження та відшкодування збитків, спричинених ризиковими обставинами.

Під час комплексного вивчення страхового ринку України було виявлено, що на сільськогосподарські ризики припадає лише 1 % усіх договорів страхування вітчизняних страховиків і 2,5 % виплачених ними сум. Переважна більшість господарств уклали договори страхування, для того щоб оформити заставу для отримати банківських кредитів.

Нині в Україні прискорюється аграрна реформа, стратегічна мета якої – забезпечити повне й надійне продовольче постачання населення, досягти високого експортного потенціалу галузі, відродивши господаря землі й створивши багатуокладний конкурентоспроможний аграрний сектор економіки. Залучення інвестицій у розвиток сільськогосподарського виробництва безпосередньо залежить і від того, як вирішується проблема зменшення та розподілу ризику товаровиробників.

Оскільки процес сільськогосподарського виробництва має ризиковий характер, то при його страхуванні виникають грошові перерозподільні відносини, зумовлені наявністю страхового ризику як ймовірності та можливості настання страхової події, здатної завдати матеріальну або іншу шкоду. На підставі одержаної інформації про можливий розвиток ризику страховик здійснює його оцінку, що полягає в аналізі всіх ризикових зобов'язань, які характеризують його параметри. Кожна група містить об'єкти страхування з приблизно однаковими ознаками. Результати оцінки становлять основу для прийняття рішення: до якої ризикової групи слід віднести той чи інший об'єкт, за якою тарифною ставкою проводити страхування.

До специфічних об'єктів страхування майна сільськогосподарських підприємств відносять:

1. Будівлі, споруди, сільськогосподарську техніку, об'єкти незавершеного будівництва, передавальні пристрої, силові, робочі та інші машини, транспортні засоби, сировину, матеріали, продукцію.

2. Врожай сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень плодоносного віку.

3. Сільськогосподарських тварин, птицю, кролів, хутрових звірів, сім'ї бджіл у вуликах.

4. Деревя та плодово-ягідні кущі, виноградники.

На сучасному етапі сільськогосподарське страхування проходить глибоку кризу, основними причинами якої є, насамперед, відсутність економічної стабільності, сталого зростання виробництва, неплатоспроможність більшості сільськогосподарських підприємств і дефіцит фінансових ресурсів.

Проаналізувавши стан захисту ризиків сільського господарства від наслідків страхових випадків на ринку України можна зробити наступні висновки: Страхування – це механізм, який дозволяє сільгоспвиробнику скористатися можливістю розділити свої ризики із

страховою компанією та покращити доступ до кредитних ресурсів. Сільськогосподарське виробництво є одним із найбільш ризикованих видів підприємницької діяльності. Однак ринок страхування у сільському господарстві в Україні нині розвинутий слабо і працює не зовсім ефективно.

Таблиця 1

**Загальні показники діяльності ринку
сільськогосподарського страхування України за 2012 – 2017 рр.**

Показник	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Кількість договорів	1 936	1 722	1 392	1 062	793	957
Застрахована площа, тис. га	727	869	732	689	700	657
Сума премії млн грн	130,4	135,4	72,8	77,7	157,0	204,4
Страхова сума млн. грн	н/д	н/д	3 055	3 969	6 240	5 913
Субсидія, млн грн	0,086	0	0	0	0	0
Рівень виплат, %	41,0	9,7	7,6	12,9	44,2	3,7
Середня ставка премії, %	3,8	3,1	2,4	2,0	2,5	3,5

Джерело: [4]

Господарства мають змогу вибрати обов'язкову чи добровільну форму страхування сільськогосподарського майна. Але ряд науковців вважають, що страхування має бути добровільним. Має надаватись і підтримка у страхуванні ризиків сільськогосподарського виробництва з боку держави. Взагалі, обов'язкове страхування врожаю сільськогосподарських культур, як спосіб організації державної підтримки не є ефективним, оскільки державні кошти використовуються не там де в цьому є реальна потреба та зацікавленість обох сторін страхового процесу, а за принципом масового охоплення виробників страхуванням. Як наслідок, коштів буде витрачено більше, а ефект від такого заходу буде меншим.

Щодо стимулювання сільськогосподарських виробників до страхування ризиків їхнього виробництва, то примусовий характер страхування матиме скоріше зворотній ефект: замість формування розуміння необхідності страхування, він сприятиме наростанню невдоволенню виробників, які сприйматимуть його як додатковий податок і обмеження їхнього права вибору. Частково страхові платежі по обов'язковому страхуванню врожаю сільськогосподарських культур та багаторічних насаджень компенсуються за рахунок Державного бюджету України у розмірі не менше 50 відсотків витрат, понесених сільськогосподарськими підприємствами.

Список літератури

1. Гутко Л. М. Державне регулювання ринку страхування сільськогосподарської продукції в Україні. *Облік і фінанси АПК*. 2016. № 1. С. 40.
2. Дробот В., Куць А. В селе приживается страхование. *Финансовые услуги*. 2015. № 1-2. С. 62 – 64.
3. Зуб Г., Гудзь О. Державна політика щодо розвитку страхування сільськогосподарських. *Облік і фінанси АПК*. 2016. № 6. С. 83 – 88.
4. Офіційний сайт Ліги страхових організацій України. URL: <http://forinsurer.com>.
5. Про страхування: Закон України від 04.10 2001 № 2745-III (із змінами і доповненнями).

UDC 369.5

Petrushka O. V.

Ph.D. in Economics,

Associate Professor of Department of Finance named after S.I. Yuriy,
Ternopil National Economic University

Shuliuk B. S.

Ph.D. in Economics,

Associate Professor of Department of Finance named after S. I. Yuriy,
Ternopil National Economic University

**ACCUMULATED PENSION INSURANCE:
FEATURES OF IMPLEMENTATION IN UKRAINE**

The global experience in the formation and development of funded retirement benefits has been around for several decades. Particular attention was paid to the development of corporate

retirement programs in the world at the end of the twentieth century. This was primarily due to the fact that the deep economic crisis led to a sharp increase in the mandatory pension insurance system deficit. The aging of the population, the high level of unemployment and the increase in the period of study of young people, which delayed the inclusion of the last category in the ranks of the working population - these are the factors that have become the crucial factors for reducing the number of able-bodied population and, accordingly, the number of payers of insurance premiums. Therefore, governments in most developed countries have taken measures to ease the financial burden on the compulsory pension system by creating funded pension systems.

Corporate pension insurance is one of the elements of personnel management and is intended to ensure that part of the pre-retirement earnings of an employee who is not able to compensate for the compulsory social insurance system. In such circumstances, the role of the future pensioner in forming pension rights and addressing the issue of ensuring a sufficient level of old-age income through active use of pension programs is increasing.

Foreign experience in the development of funded pension insurance testifies to the existence of both general and individual instruments for stimulating the participation of the population in this type of pension provision. General factors include the economic and social policy of the state, as well as the peculiarities of its historical development and cultural traditions and customs. As to individual incentive instruments, it should be noted that they are completely dependent on the national peculiarities of the functioning of financial institutions in the general financial system of a country. All of the above factors influence the choice of the form of voluntary funded pension insurance.

In our opinion, the most common instruments for stimulating the participation of funded workers 'and employers' pension schemes are: the existence of a clear legal framework for regulating voluntary pension insurance; the use of mandatory pension schemes with automatic registration of all participants; the application of preferential taxation for participants of funded pension programs; implementation of financial literacy programs at the state level [1, p. 29 – 30]; successful functioning of the capital market; availability of a system of guarantee and protection of savings in individual retirement accounts; information support and awareness raising work on investing participants' retirement savings.

The main purpose of corporate pension programs is the interest of business entities in increasing the productivity of employees and depending on the size of the corporate pension on the productivity. With the provision of a solidarity pension system at the level of not less than 40 % of pre-retirement earnings, and more often at the level of 50 – 60 %, the cumulative pension systems increase the compensation percentage by another 10 – 20 % [2, p. 18].

As the experience of foreign countries shows, the implementation of quasi-voluntary (mandatory) corporate pension programs should be implemented at the national level and include typical voluntary pension programs using the basic types of standard pension schemes and the pension savings management algorithm. A prerequisite for the introduction of voluntary retirement programs is their clear definition, unification and accessibility for the end consumer. In addition, it is necessary to create such an online information resource that would provide an explanation of the proposed pension programs, provide information and analytical data on the implementation of pension insurance and investment risk assessment for participants within the chosen pension scheme.

Based on the results of the analysis of the world experience in the development of funded pension insurance, it is recommended to take into account the following peculiarities in the domestic practice of the use of incentives for the participants of voluntary pension programs. First, the development of non-state pension insurance in domestic practice through the legislative consolidation of the employer's obligations to implement a system of corporate pension programs, since in combination with state subsidies abroad they provide the maximum coverage of working-age citizens with voluntary retirement pensions. In the process of implementation of quasi-voluntary corporate pension schemes, it is necessary to provide for automatic registration of all employees and the possibility of withdrawal from insurance programs in the statutory period, as well as a gradual increase in the contribution rate for all categories of employees. In addition, the involvement of citizens in the system of funded pension insurance is facilitated by the application of typical and consumer-friendly pension programs and their legislative fixing.

It should be noted that the development of voluntary pension insurance in Ukraine should be carried out in parallel with the solution of problems of development of stable economic situation, public confidence in financial institutions that will serve individual retirement accounts, preservation of pension savings and their guarantee at the state level, encouraging employers to participate in pensions insurance, growth of real incomes of the population for the possibility of making pension savings.

References

1. Shibaev S. R., Shadrina Y. A. Foreign experience in improving financial literacy of the population. *Finance and credit*. 2015. № 24. P. 27 – 31.
2. Anikeeva L. V. Corporate pension insurance as an element of personnel management. *Management*. 2017. № 3 (17). P. 17 – 20.

УДК 336.14.025.12

Польова О. Л.

д. е. н., доцент,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Вінницький національний аграрний університет

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Фінансова політика являє собою сукупність державних заходів, спрямованих на мобілізацію фінансових ресурсів, їх розподіл і використання для виконання державою функцій.

Зміст фінансової політики включає такі найважливіші ланки:

- формування науково-обґрунтованих концепцій розвитку фінансів, які діють на основі економічних законів, всебічного аналізу стану розвитку держави, перспектив розвитку продуктивних сил та потреб населення;
- визначення основних напрямків використання фінансів на перспективу та поточний період; при цьому виходять із задач досягнення поставлених цілей, передбачених економічною політикою, враховуються міжнародні чинники, можливості зростання фінансових ресурсів;
- здійснення практичних дій, спрямованих на досягнення поставлених цілей.

Основа фінансової політики складає бюджетна політика, яка насамперед пов'язана із формуванням державного і місцевого бюджетів, цільових загальнодержавних та місцевих позабюджетних фондів. На жаль, проведенню ефективної політики значною мірою шкодить непослідовність у реформуванні податкової системи, її нестабільність [3].

При розробці фінансової політики необхідно враховувати внутрішню та міжнародну ситуацію реального сектора економіки та фінансові можливості держави.

Провідні економісти виділяють три види фінансової політики держави: політика економічного зростання; політика стабілізації; політика обмеження ділової активності.

Під політикою економічного зростання, розуміють систему фінансових заходів, спрямованих на збільшення обсягів валового національного продукту і підвищення рівня зайнятості. Дана стимулююча фінансова політика включає в себе зростання державних витрат і зниження податкового тягаря.

Якщо ж уряд використовує заходи фіскальної політики і політики державних витрат, намагаючись утримати обсяг випуску продукції на його типовому для даної країни рівні і підтримати стабільність цін, то вважається, що держава проводить політику стабілізації.

Політика обмеження ділової активності спрямована на зменшення реального обсягу ВВП у порівнянні з його потенційним рівнем і застосовується урядом в період підйому або спаду з метою уникнути кризи перевиробництва і інфляції, що виникає разом з надлишковим попитом. Стримуюча політика має на увазі зменшення урядових витрат і збільшення податків.

Отже, фінансова політика повинна орієнтуватися на позитивне сальдо бюджету, якщо перед економікою стоїть завдання контролю над інфляцією.

Головна мета фінансової політики держави повинна бути єдиною для всіх рівнів влади (державного, регіонального та місцевого), для всіх суб'єктів. В якості такої мети можуть бути загальні інтереси населення – підвищення добробуту кожної людини. Україна багато років перебувала в умовах гострої фінансової кризи. Спостерігається спад промислового виробництва, різке скорочення платоспроможного попиту підприємств та населення, звуження грошової маси призвели до масового зубожіння широких верств населення. В результаті, на думку більшості аналітиків-економістів до основних задач фінансової політики країни можна віднести:

- забезпечення умов для формування фінансових ресурсів;
- встановлення раціонального розподілу, перерозподілу і використання фінансових ресурсів;
- організацію регулювання і стимулювання економічних і соціальних процесів фінансовими методами;
- вироблення інструментів фінансового механізму і його розвиток відповідно до цілей та задач стратегії;
- створення ефективної і максимально ділової системи оперативного управління фінансами [2].

Результативність фінансової політики визначається ступенем досягнення поставлених цілей і завдань. Сама по собі фінансова політика не може бути поганою або хорошою. Важливо, наскільки вона відповідає інтересам суспільства і сприяє досягненню поставлених цілей, вирішення конкретних завдань.

На сучасному етапі розвитку постає необхідність подальшого вдосконалення фінансової політики, яка б забезпечувала сприятливі умови для відновлення динаміки стійкого економічного зростання, розвитку внутрішнього ринку товарів та послуг, оптимізації механізму формування та розподілу національного доходу та валового внутрішнього продукту між галузями економіки та населенням [1]

Реалізація фінансової політики передбачає активне використання у фінансовому регулюванні міжнародних стандартів, у тому числі індикатори фінансової та грошово-кредитної політики, критерії надійності фінансового сектора, стандарти управління корпоративними фінансами тощо.

Таким чином, для стабілізації економіки та фінансової системи необхідно: забезпечити збалансованість бюджетів та їх затвердження на основі реального прогнозу макроекономічних показників; реалізувати комплекс заходів щодо розширення оподаткованої бази; розширити операції НБУ на відкритому ринку; стабілізувати валютний курс; реформувати систему казначейського виконання бюджету, забезпечивши її прозорість, підвищивши статус, розширивши сферу застосування; орієнтувати грошово-кредитну політику на регулювання процентних ставок.

Список літератури

1. Кравець В. І. Основні напрями фінансової політики в умовах економічних перетворень. *Економіка та держава*. № 9. 2018 С. 55 – 60.
2. Петрушевська В. В. Адаптація фінансової політики України до умов глобалізаційних і євроінтеграційних процесів. *Проблеми економіки*. № 2. 2014. С 131 – 137.
3. Савченко А. О. Фінансова політика України як складова частина внутрішньої політики держави. *Право*. № 2. 2015. С. 166 – 173.

УДК 336.717.5

Прилуцький А. М.

к. е. н., доцент
кафедра фінансів, банківської справи та страхування,
Вінницький національний аграрний університет

ПЕРСПЕКТИВИ РИНКУ ОВДП В УКРАЇНІ

Наявність дефіциту бюджету в країні завжди викликає потребу у пошуку прийнятних джерел його фінансування і фінансовий ринок став потужним і дієвим джерелом в акумуляції тимчасово вільних коштів. Залучення коштів на позиковій основі має відбуватися у національній валюті, що матиме найменш критичні наслідки для держави.

Найбільшого поширення отримали державні внутрішні боргові цінні папери України, які можна представити як облігації внутрішньої державної позики та казначейські векселі, що мають свої підвиди (табл. 1).

Таблиця 1

Боргові цінні папери	Види
Облігації внутрішньої державної позики	– гривневі ОВДП; – валютні ОВДП; – ПДВ-облігації; – інфляційні ОВДП; – індексовані ОВДП.

Цільові облігації внутрішніх державних позик України – облігації внутрішніх державних позик, емісія яких є джерелом фінансування дефіциту державного бюджету в обсягах, передбачених на цю мету Законом про державний бюджет України на відповідний рік, та в межах граничного розміру державного боргу [1].

Кошти, залучені до державного бюджету від розміщення цільових облігацій внутрішніх державних позик України, використовуються виключно для фінансування державних або регіональних програм і проектів на умовах їх повернення в обсягах, передбачених на цю мету Законом про державний бюджет України на відповідний рік. Фінансування здійснюється відповідно до кредитних договорів, що укладаються між державою в особі Міністерства фінансів України та отримувачем коштів. Емісія державних облігацій регулюється Законом про державний бюджет України на відповідний рік, яким установлюються граничні розміри державного зовнішнього та внутрішнього боргу.

Для захисту інвесторів від валютного ризику сьогодні Мінфін пропонує ОВДП, номіновані у доларах та євро.

На первинному ринку на протязі січня-травня 2019 року дохідність ОВДП коливалась на наступному рівні:

- у гривні – 17,25 % – 19,5 %;
- у доларах США – 6,25 % – 7,5 %;
- у євро – 4,5 % – 4,6 % [2].

Міністерство фінансів України на аукціонах з розміщення облігацій внутрішньої державної позики в січні-серпні 2019 року залучило до державного бюджету 174,124 млрд. грн., 3,220 млрд. дол.

Мінфін досить ретельно ставиться до обслуговування державного боргу. Пікові виплати по боргах у 2019 – 2020 роках планується, що Україна пройде без особливих проблем. Крім того, станом на 8 травня 2019 року приблизно 45 % заборгованості по ОВДП приходилось на НБУ, ще 43 % – на банки з державною часткою.

Звичайно, що випуск таких облігацій може мати негативні наслідки для держави – збільшення витрат на обслуговування боргів, але згідно з даними НБУ, що подані в інфляційному звіті, індекс інфляції за прогнозами має зменшуватися з кожним роком (табл. 2) [3].

Таблиця 2

Індекс споживчих цін у 2015 – 2020 рр.

Рік	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Значення індексу	43,3	12,4	13,7	8,9	5,8	5,0

Одна з найбільших проблем випуску облігацій та функціонування облігаційного ринку в Україні полягає у відсутності достатнього розуміння поняття та суті облігацій серед більшості учасників облігаційного обігу, що ускладнює аналіз загальної ситуації на ринку облігацій та його впливу на економічний стан країни загалом

Список літератури

1. Informatsiia pro derzhavni oblihotsii Ukrainy [Information about government bonds of Ukraine] : Ministerstvo finansiv Ukrainy Available at: <https://www.minfin.gov.ua/news/borg/ozdp-shcho-perebuvauiut-v-obihu> (accessed 15 May 2019).
2. <https://mof.gov.ua>.
3. Інфляційний звіт НБУ. Квітень 2018. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=68159649>.

УДК 336.77

Руда О. Л.

к. е. н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Вінницький національний аграрний університет

ПРОБЛЕМИ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Гарантією стресостійкості економіки країни до зовнішніх загроз і викликів є добре розвинений внутрішній ринок та сильний малий і середній бізнес. Саме тому економіка розвинених країн базується на малому та середньому бізнесі. Зокрема, їхня частка у ВВП багатьох європейських країн перевищує 50 % (Італія – 70 %, Німеччина – 60 %, Франція – 52 %), у Польщі – 47 % ВВП, а в Росії та Білорусі – 22 і 23 % відповідно. В Україні мале підприємництво перебуває лише на етапі становлення (12 – 14 % ВВП) і потребує значної підтримки [6, с. 39].

Варто відмітити, що малий і середній бізнес відіграє низку важливих економічних і соціальних функцій, найважливішими з них є такі:

– розв'язання проблеми зайнятості населення, у тому числі за рахунок самозайнятості підприємців, створення нових робочих місць. У розвинених країнах на малий бізнес припадає до 50 % усіх зайнятих і до 70 – 80 % нових робочих місць;

– надання гнучкості економіці. Підприємства малого і середнього бізнесу з їхнім безпосереднім контактом зі споживачем мають можливість оперативно реагувати на потреби ринку;

– формування середнього класу суспільства, послаблення тенденцій до соціальної диференціації, пом'якшення соціальної напруги і демократизації ринкових відносин [5, с. 126; 3, с. 250].

Кредитування сфери малого і середнього бізнесу є перевіреним ефективним методом економічного розвитку і може виконувати щонайменше два завдання: створення і стимулювання розвитку малих підприємств.

Щоб більш глибоко розібратися в проблемах кредитування малого бізнесу, розглянемо і проаналізуємо основні причини відмови в наданні кредитів для бізнесу: здійснення діяльності менше 6 місяців (3 років); відсутність ліквідного заставного забезпечення; відсутність поручителів; низька ефективність бізнесу і низькі доходи; небажання позичальника відкривати свій реальний фінансовий стан; низька фінансова письменність позичальника [4].

Основними проблемами, які заважають розвитку бізнесу в Україні, згідно рейтингу «Doing Business» Світового Банку є наступні: надмірна кількість дозволів, норм і ліцензій; неефективні і корумповані перевірки; застарілі технічні стандарти, часто успадковані з радянських часів; непослідовне та неефективне використання правил; слабкий захист прав власності; податки.

На сьогодні основними факторами, що заважають проведенню належного банківського кредитування підприємств малого і середнього бізнесу та зменшують потенційно значний попит таких підприємств на банківські кредити є наступні:

– зниження економічного зростання внаслідок кризового стану країни, пов'язаного як з проблемами світової кризи попередніх років, так і з поточною ситуацією;

– незадовільний фінансовий стан малого і середнього підприємництва;

– відсутність ефективних правових механізмів, що гарантують реалізацію майнових інтересів учасників кредитних операцій;

– непрозорість та перебування у «тіні» значної частки малого і середнього бізнесу;

– високі відсоткові ставки за кредитами та суворі вимоги до вартості застави, а також інші жорсткі умови кредитування.

Стримуючим фактором щодо фінансової підтримки малого і середнього підприємництва сьогодні є недостатній рівень розвитку ринків, які обслуговують потенційно ризикові проекти кредитування малого і середнього бізнесу. Насамперед, це

стосується лізингового та страхового ринків. Тому, враховуючи світовий та вітчизняний досвід, необхідно залучати до реалізації лізингових схем фінансові ресурси державних цільових програм та міжнародних фінансових організацій. Складовою частиною фінансової підтримки малого бізнесу в Україні є також державні та не державні гарантії за кредитами суб'єктам малого бізнесу [1, с. 14].

Особливості організації діяльності суб'єктів малого і середнього бізнесу призводять до виникнення труднощів при оцінці фінансового стану потенційного позичальника. Необхідно оцінити не тільки фінансовий стан фірми, але й фінансовий та майновий стан її власників, інших пов'язаних осіб тощо. Для такої оцінки не завжди є повна та достовірна інформація. Ринкова вартість активів позичальника може бути як вищою, так і нижчою за балансову. Банк змушений користуватися непрямими джерелами інформації, що ускладнює процедуру оцінки кредитоспроможності позичальника [2].

Варто згадати ще й таку проблему, яка створює бар'єр для кредитного партнерства між банком та сектором малого і середнього бізнесу в Україні, – обмеженість спектра і обсягів банківських кредитних послуг. Так, якщо в розвинутих ринкових країнах налічується до трьохсот видів фінансових послуг, то в Україні – значно менше. Згідно з офіційними даними, частка кредитів, виданих малому і середньому бізнесу в Україні, менше 10 % від загальної кількості виданих кредитів юридичним особам. У той час як в ЄС цей показник більше 60 %.

Всі розмови про те, що потрібно прийняти закон про кредитування малого або середнього бізнесу, або розробити держпрограму кредитування малого і середнього бізнесу, а тим більше, що всі проблеми тільки в розмірі процентної ставки за кредитом для юридичних осіб, це все пусті слова і відверте дилетантство. Насправді, проблеми, які стримують кредитування малого і середнього бізнесу в Україні, зовсім інші

Потрібно розуміти, що банки готові видавати нормальні кредити під нормальні відсотки, але для цього їм потрібно нормальні позичальники без різних там «скелетів у шафі». Зрозуміло, що це в умовах економіки України зробити непросто.

Список літератури

1. Акчуріна Ю. М., Мальцева А. І. Проблеми і перспективи кредитування малого бізнесу. *Вісник Запорізького національного університету* : зб. наук. пр. 2008. № 1 (3). С. 13 – 18.
2. Іваницький Д. О. Фінансова безпека і малий бізнес. *Фінанси України*. 2007. № 8. С. 41 – 44.
3. Кузнецова Л. В. Вплив банківської системи України на розвиток малого і середнього бізнесу. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2012. № 2 (45). С. 249 – 254.
4. Мартиновський В. С., Бурага Л. С. Ефективність банківського кредитування малого та середнього бізнесу в Україні. *Економіка харчової промисловості*. 2016. Т. 8, Вип. 4. С. 67 – 73.
5. Поповенко Н. С., Ганенко О.В. Державна підтримка розвитку малого бізнесу в Україні. *Економіка: реалії часу*. 2012. № 1 (2). С. 126 – 132.
6. Турчак В. В. Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку малого бізнесу в Україні. *Молодий вчений*. 2013. № 1. С. 39 – 44.

УДК 336.71

Семенча І. Є.

д. е. н., професор,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПЛАНУВАННЯ КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ

Кредитна діяльність завжди була та залишається основним джерелом отримання доходів банками. Тому питання управління кредитуванням також набувають особливої актуальності.

Аналіз сучасних досліджень показав, що публікації, присвячені питанням управління кредитною діяльністю банків не мало. В основному, вони присвячені рівню стратегічного управління. Наприклад, дослідження Аванесової Н. Е. та Вознікової Ю. М. [1], Довгаль Ж. [2], Круш П. В. та Бугрім С. І. [3], Любар О. О. [4], Лисенок О. В. [5], Островської Н. Л. [6], інших.

Спираючись на теорію управління, стверджуємо, що планування в кредитуванні набуває особливого значення, адже саме через планування банківський менеджмент може чітко визначити засади кредитування та досягати ефективної організації кредитної діяльності в банках України, попереджаючи значні ризики та втрати за цією діяльністю.

Тому метою даних тез є з теоретичної точки зору показати зміст планування в банківському кредитуванні.

Островська Н. Л. такої думки щодо кредитної політики: це «інструмент системи управління кредитною діяльністю банку, кінцева мета якого запобігання ризикам в досягненні ним стратегічних цілей» [6].

Довгань Ж. у [2, с. 46] зазначає, що «управління кредитною діяльністю на рівні банку доцільно охарактеризувати не лише як організацію кредитного процесу з чітким функціональним розмежуванням обов'язків кредитного персоналу, а як скоординовану сукупність дій у сфері розробки та реалізації кредитної політики...».

Любар О. О. у [4] зазначає, що, розглядаючи прості прояви кредитної політики банків на практиці як її різновиди, частини єдиного цілого, можна виділити певні її види за критеріями.

У [3, с. 155] іде про доцільність переорієнтації кредитної політики на базові принципи клієнтоорієнтованого маркетингового підходу у наданні послуг, який забезпечить формування раціональних, стійких відносин з клієнтами, підвищить їх лояльність до банків.

Як бачимо, автори розглядають і різні питання щодо управління кредитуванням в банку, і мають різноманітні погляди на однакові поняття кредитного менеджменту.

Перш за все, вважаємо, що необхідно з теоретичної точки зору, спираючись на теорію організацій, теорію управління, класичний менеджмент, чітко визначити функціональну послідовність здійснення кредитної діяльності: планування кредитної діяльності – організація кредитування (впровадження кредитного механізму) – контроль за кредитною діяльністю та мотивація клієнтів до кредитування.

По-друге, наголошуємо на тому, що без ефективного планування неможливо досягнути позитивних результатів в кредитуванні. І тут з'являється ще одне проблемне питання: неузгодженість змістовного наповнення основних понять кредитного планування: кредитна політика, кредитна стратегія, кредитна тактика та інші. Крім того, немає єдності й у розумінні послідовності управлінських дій з кредитного планування. Наприклад, у Довгаль Ж. [2] на с. 46 використовується таке словосполучення: «стратегія і тактика кредитної політики», яке з точки зору теорії управління, теорії систем та професійного менеджменту немає ніякого змісту.

Тому пропонуємо таке трактування:

1) кредитна політика як опис основних напрямків кредитної діяльності банку, що реалізують систему цілей щодо кредитування в банку;

2) кредитна стратегія – комплексний план реалізації кредитної політики банку на довгостроковий період;

3) кредитна тактика – план впровадження окремого напрямку кредитної стратегії у короткостроковій перспективі (план реалізації кредитного механізму за окремим напрямком кредитування).

Щодо послідовності дій у кредитному плануванні, то пропонуємо такі етапи (із збереженням чіткої їх послідовності):

1. Вивчення місії банку та філософії банківського бізнесу.
2. Побудова системи стратегічних цілей в кредитуванні.
3. Визначення пріоритетів у кредитній діяльності.
4. Визначення стану кредитного потенціалу банку та формулювання очікувань щодо його розвитку.
5. Формування системи норм та інших критеріїв для прийняття управлінських рішень в сфері кредитної діяльності банку.
6. Формування кредитної політики банку.
7. Визначення засобів та методів реалізації кредитної діяльності.
8. Визначення принципів організації кредитної діяльності.

9. Визначення порядку реалізації кредитної діяльності.
 10. Формування кредитної стратегії банку.
 11. Визначення принципів прийняття управлінських рішень при здійсненні кредитної діяльності та видачі кредитів.
 12. Визначення інструментів запобігання кредитним ризикам.
 13. Формування кредитної тактики.
- Таким чином, запропонований підхід прибирає неузгодженість у теоретичних трактуваннях основних понять з кредитного планування та дозволяє кредитним менеджерам чітко організувати ефективну роботу в цьому напрямі.

Список літератури

1. Аванесова Н. Е., Вознікова Ю. М. Кредитна політика банківських установ. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 8. С. 957 – 961.
2. Довгань Ж. Особливості управління кредитною діяльністю банківських установ у сучасних умовах. *Світ фінансів*. 2015. № 4. С. 43 – 55.
3. Круш П. В., Бугрім С. І. Напрями підвищення результативності управління кредитною політикою банку в умовах кризи. *Сучасні проблеми економіки і підприємництва*. 2017. Вип. 19. С. 149 – 158.
4. Любар О. О. Кредитна політика банків: види та моделі. *Вісник університету Банківської справи Національного банку України*. 2010. № 3 (9). URL: <http://masters.donntu.org/2013/iem/dudin/library/article7.htm>.
5. Лисенок О. В. Формування стратегії та політики управління кредитними операціями банків. *Вісник ЖДТУ*. 2016. № 1 (75). С. 185 – 190.
6. Островська Н. Л. Теоретичні та практичні аспекти організації моніторингу кредитної політики в банку. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua>.

УДК 336.6

Сілова Я. В.

аспірант кафедри міжнародного бізнеса та фінансів,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЙОГО ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Інвестиційна привабливість компанії і його цінних паперів ґрунтується не тільки на визначенні його поточного стану і перспектив розвитку, але також залежить від безлічі внутрішніх і зовнішніх факторів, які здатні надавати прямий або опосередкований вплив на його оцінку.

В даний час існує досить велика кількість підходів до визначення інвестиційної привабливості як окремо взятої компанії, так і її цінних паперів. У переважній більшості дані підходи ґрунтуються на розгляді результатів діяльності компанії, які відображені в фінансових звітах. Однак, слід зауважити, що такі підходи використовують ретроспективну інформацію і часто не враховують вплив зовнішніх факторів (наприклад, конкурентоспроможність, планована діяльність і т. п.). Отже, на наш погляд, з метою більш об'єктивного визначення та аналізу інвестиційної привабливості слід вивчати не тільки сам об'єкт (компанію або його цінні папери), але також і вплив зовнішнього середовища і прогнозів щодо зміни їх ключових характеристик. Так, наприклад, зміною ключових характеристик для компанії може виступати – уявлення для споживачів інноваційного продукту, а для цінних паперів – зміна їх рівня ліквідності та обсягу торгів.

В даний час з метою визначення інвестиційної привабливості підприємств і цінних паперів (особливо боргових) різними рейтинговими агентствами (наприклад, Standard & Poor's, Moody's, Value line і ін.) присвоюються їм оціночні характеристики. Дані рейтинги залежать і формуються від впливу величезної кількості різноманітних внутрішніх і зовнішніх факторів на різні аспекти діяльності компанії і його цінних паперів. При цьому слід зазначити, що вплив окремо взятого фактора може позначатися як в позитивну, так і в негативну сторону на фінансово-господарської діяльності підприємства. Крім того, існує певний проміжок часу між появою фактора і реакцією, і силою його сприйняття, які в кожному окремо взятому випадку буде різними.

Таким чином, можна запропонувати наступний узагальнений підхід до визначення інвестиційної привабливості компанії і його цінних паперів:

1. Оцінка поточного рівня інвестиційної привабливості компанії і його цінних паперів на основі заданих базових критеріїв.

2. Виявлення та оцінка внутрішніх і зовнішніх факторів, що впливають на діяльність компанії і ринкові показники цінних паперів.

3. Оцінка тимчасового лага між зміною ключових показників і зміною оцінки інвестиційної привабливості.

4. Прогнозування зміни інвестиційної привабливості компанії і його цінних паперів від зміни внутрішніх і зовнішніх факторів.

Таким чином, підхід до визначення інвестиційної привабливості об'єкта повинен розглядатися не тільки на розгляді його поточного стану, але також враховувати вплив різних внутрішніх і зовнішніх факторів, а також їх зміна в майбутньому.

УДК 336.22: 631.16

Тітенко З. М.

к. е. н., старший викладач кафедри фінансів,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України

ПОДАТКОВЕ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Оподаткування діяльності сільськогосподарських підприємств є одним із важливих і в той же час складним питанням податкової системи України. Специфіка аграрної галузі вимагає особливих підходів до оподаткування суб'єктів господарювання цього сектору економіки. Функціонування ефективного аграрного сектору можливе в результаті надання йому різноманітної державної підтримки, що передбачає перш за все існування пільг при оподаткуванні. Проте, розвиток економічних відносин країни у напрямі зближення з Європейським Союзом зумовлює поступове приведення норм податкового законодавства до загальноєвропейських вимог. Однією із цих вимог є зменшення та реструктуризація державної підтримки сільськогосподарських підприємств у сфері оподаткування.

Варто відмітити, що для сільськогосподарських товаровиробників були відмінені пільги по податку на додану вартість, натомість аграрії отримують державну підтримку, яка Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку розподілу бюджетної дотації для розвитку сільськогосподарських товаровиробників та стимулювання виробництва сільськогосподарської продукції у 2017 році» № 83 від 08.02.2017 року. Дана постанова визначає методику розподілу бюджетної дотації для розвитку сільськогосподарських товаровиробників та стимулювання виробництва сільськогосподарської продукції [1].

Державною програмою на 2017 рік передбачено дотації у розмірі 4 млрд грн. Бюджетна дотація надається за умови, що питома вага вартості таких товарів становить не менше 75 % вартості всіх товарів, поставлених ними протягом попередніх 12 звітних податкових періодів сукупно, і які на кінець звітного періоду (місяця), за який проводиться бюджетна дотація, включені в Реєстр одержувачів бюджетної дотації. Право на отримання бюджетної дотації для розвитку і стимулювання виробництва аграрної продукції, мають підприємства, які займаються тваринництвом, вирощуванням винограду, фруктів, ягід, горіхів, овочів, тютюну та цукрових буряків та є платниками податку на додану вартість [2].

Аналізуючи виплати бюджетних дотацій у 2017 році, варто відмітити, що значна частка припадає на галузь птахівництва. Частка підприємств галузі птахівництва у лютому-травні 2017 року отримали 62,5 % бюджетних дотацій: із виплачених загалом 1324 млн грн. дотацій птахівникам спрямовано майже 828 млн грн.

Варто відмітити, що найбільший обсяг бюджетних дотацій у 2017 році було виплачено ТОВ «Вінницька птахофабрика» – 583 млн грн. або 14,7 % загального обсягу дотацій. В

п'ятірку підприємств, що отримали найбільші суми дотацій увійшли підприємства галузі птахівництва. Кожне підприємство із першої п'ятірки отримувачів бюджетних дотацій отримало їх у 2017 році у обсязі не менше 150 млн грн. Варто відмітити, що в десятку підприємств, які у 2017 році отримали найбільші суми бюджетних дотацій увійшло 7 підприємств галузі птахівництва. Даним підприємствам у 2017 році надано дотацій на загальну суму 1779,9 млн. грн., що становить майже 90 % загальної суми дотацій підприємствам першої десятки.

У 2018 році порядок виплати бюджетних дотацій зазнав певних змін. Загальну суму бюджетної дотації значно зменшено. Згідно з додатком 3 до Закону про держбюджет на 2018 рік на фінансову підтримку сільськогосподарських товаровиробників заплановано 945 млн грн. Минулого року на ці програми передбачалося 4774,3 млн грн., з яких на бюджетну дотацію пішло 4 млрд грн.

Аналізуючи тенденції змін, які вже відбулися в оподаткуванні діяльності сільськогосподарських підприємств, можна зробити загальний висновок, що держава ліквідує пільгову систему оподаткування ПДВ для аграрного сектору, не пропонуючи нічого нового взамін. Використання лише дотацій як засобу підтримки сільгоспвиробників не зможе якісно надати їм підтримку, яка повинна бути більш різноманітною у своїй направленості. Тому, в подальшому, застосовуючи досвід країн ЄС, доцільно впровадити окремі податкові пільги для аграріїв і закріпити їх на постійній основі у Податковому Кодексі. Основними з них можуть бути зниження ставок оподаткування, в першу чергу це стосується ПДВ.

Список літератури

1. Павленко А. Спецрежим ПДВ: врятувати сільське господарство і догодити МВФ. URL: <http://www.epravda.com.ua/columns/2016/03/22/586322>.
2. Податковий кодекс України від 2.12.2010 р. № 2755-17. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

УДК 368

Харламова К. С.

магістрант групи ФКМ-61, кафедра «фінанси і кредит»,
Полтавський університет економіки і торгівлі

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ТА МЕХАНІЗМ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Фінансова стійкість підприємств є визначальною у забезпеченні фінансової стійкості держави. Розвиток підприємства та відповідність його потребам ринку досягається саме завдяки фінансовій стійкості.

В системі управління фінансами важливим є пошук та розробка нових підходів до оцінки фінансового стану підприємства. Обґрунтування методики визначення фінансової стійкості підприємства, основних критеріїв та показників її визначення, встановлення місця цієї оцінки та механізмів її забезпечення в системі фінансового менеджменту є актуальним.

Методику оцінки фінансової стійкості підприємства досліджували такі науковці: О. Бандурка, В. Борисова, О. Василик, О. Галушко, В. Ковальов, Л. Костирко, Є. Мних, А. Поддєрьогін, І. Слав'як та інші.

Теоретико-методичні питання фінансової стійкості виклали в своїх роботах М. Балабанова, Б. Гриньова, М. Кульчицький, В. Плиса та інші вчені.

У економічній літературі поняття «фінансова стійкість» розглядається як показник фінансового стану, що характеризує стан активів і пасивів підприємства та забезпечує його платоспроможність. Фінансова стійкість підприємства – це такий стан фінансових ресурсів, їх розподіл і використання, який забезпечує розвиток підприємства на основі зростання прибутку і капіталу при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності в умовах допустимого рівня ризику. Найважливішою формою стійкості підприємства є його спроможність розвиватися в умовах внутрішнього і зовнішнього середовища. Для цього підприємство повинно володіти гнучкою структурою фінансових ресурсів і при необхідності мати можливість залучати позикові кошти, тобто бути кредитоспроможним.

Кредитоспроможним є підприємство при наявності в нього передумов для отримання кредиту і спроможності своєчасно повернути отриману позику зі сплатою відсотку за рахунок прибутку або інших джерел. Із цього випливає ще один аспект фінансової стійкості – розвиток підприємства, зростання прибутку та капіталу [2, с. 99].

Враховуючи різні підходи до визначення категорії фінансової стійкості, можна узагальнити це поняття наступним чином:

Фінансова стійкість – це економічна категорія, яка досягається за умови стабільного надходження фінансових ресурсів підприємства, що характеризуються оптимальною їх структурою і визначаються раціональною забезпеченістю його потреб для виконання основних цілей ефективної діяльності та стійкого економічного зростання підприємства в ринкових умовах господарювання.

Факторами, що визначають фінансову стійкість підприємства є склад і структура фінансових ресурсів та їх розподіл; вибір ефективної стратегії та тактики управління. Отже, політика розподілу і використання фінансових ресурсів висувається на перший план у ході аналізу і управління фінансовою стійкістю [1, с. 65].

Механізм забезпечення фінансової стійкості забезпечує стабільну роботу та розвиток підприємства. Він повинен складатися з наступних етапів:

- аналіз абсолютних та відносних показників фінансової стійкості підприємства;
- розробка стратегії управління фінансовою стійкістю та втілення її на практиці (стратегія відновлення фінансової стійкості, стратегія підтримки фінансової стійкості та стратегія стійкого зростання);
- планування фінансової стійкості; контроль реалізації стратегії та прогнозування майбутнього рівня фінансової стійкості [5, с. 238].

Підвищення фінансової стійкості підприємства здійснюється за рахунок збільшення наявності власних оборотних коштів через збільшення обсягу реалізації. Способами, що забезпечать підвищення фінансової стійкості є:

- диверсифікація діяльності;
- вдосконалення якості продукції та послуг;
- впровадження нового асортименту.

Проведення аналізу платоспроможності та фінансової стійкості покупців продукції, дасть можливість уникнути ситуації неповернення коштів за реалізовану продукцію, виконані роботи чи надані послуги або обумовлювати передоплату в договорах купівлі-продажу та доставки продукції, що дасть можливість підприємству частково фінансувати виробництво за рахунок цих коштів. Для гарантування стабільної діяльності застосувати системи страхування, зокрема страхування відповідальності, страхування майна тощо. Постійне вдосконалювання методів праці, підвищення кваліфікації кадрів та, за можливості, використання позитивного досвіду ведення фінансово-господарської діяльності на інших підприємствах, що дасть змогу підвищити продуктивність праці на підприємстві, зекономити ресурси та виготовити більший обсяг продукції [4, с. 369].

Отже, в сучасній ринковій економіці фінансову стійкість найбільш об'єктивно слід розглядати як комплексну категорію, яка розкриває поточний фінансовий стан підприємства, його ресурсний потенціал, здатність забезпечувати можливості його функціонування і розвитку при збереженні платоспроможності [5, с. 190].

Управління фінансовими ресурсами підприємства, їх складом та структурою має здійснюватися з урахуванням механізмів забезпечення фінансової стійкості, що забезпечить стабільність діяльності підприємства та позитивні результати його діяльності.

Список літератури

1. Білик М. Д., Павловська О. В., Притуляк Н. М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. К. : КНЕУ, 2015. 592 с.
2. Бланк І. А. Словник-довідник фінансового менеджера. К. : Ніка-Центр, 1998. 480 с.
3. Лисевич С. Г., Великанова В. К. Управління фінансовою стійкістю та фактори, що впливають на неї. *Вісник Полтавської державної аграрної академії*. 2013. Вип. 1 (6). Т. 2. С. 211 – 215.
4. Мельнік О. В., Кириєнко О. М. Фінансова стійкість підприємства як показник його інвестиційної привабливості. *Економіка і суспільство*. 2016. № 5. С. 231 – 235.
5. Русіна Ю. О. Економічна сутність фінансової стійкості підприємства та фактори, що на неї впливають. *Международный научный журнал*. 2015. № 2. С. 91 – 94.

СЕКЦІЯ 5

SECTION 5

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І
МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ
WORLD AGRICULTURE AND
INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

УДК 338.432:339.923.061.1

Ставська Ю. В.

к. е. н., доцент кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності, готельно-ресторанної справи та туризму, Вінницький національний аграрний університет

**РОЗВИТОК ВІТЧИЗНЯНОГО АГРАРНОГО СЕКТОРА
В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

Економіка України на 50 % залежить від експорту, а майже третина нашого експорту – продукція сільського господарства. Це означає, що добробут українців, економічна стабільність (і, звичайно, валютний курс) зараз багато в чому визначаються тим, скільки кукурудзи, пшениці, соняшникової олії, сиру та інших видів сільськогосподарської продукції наша країна зможе продати іншим державам. У свою чергу, розвиток експорту буде залежати від того, наскільки вдало ми зможемо торгувати саме з Європою – найбільшим ринком продовольства в світі. Уже кілька років вона закупає українську сільгосппродукцію майже на 5 млрд. дол. на рік.

Помітним гравцем на ринку сільськогосподарської продукції Європи Україна стала в останні кілька років. Оптимістичним трендом є стабільне зростання в торгівлі обсягів продукції нашого АПК: за 10 років експорт в ЄС збільшився в 4 рази. Показовим є результат 2017 року, а саме агросектор експортував продукції на 16,2 млрд. дол., що на 19,7 % більше, ніж у попередній період – 13,5 млрд. дол. При цьому імпорт, незважаючи на приріст у 9,7 %, набагато нижчий: у 2017 році до країни ввезли продуктів харчування на 3,8 млрд. дол. [2].

Підписання Угоди про асоціацію між Україною та країнами ЄС (далі – Угода), а також створення в рамках цієї Угоди Зони вільної торгівлі (ЗВТ) з Європейським Союзом є важливими чинниками розвитку аграрної галузі, оскільки для України відкриваються перспективи поступового освоєння ринку країн ЄС вітчизняними компаніями, підвищення рівня якості, безпечності, екологічних характеристик української продукції АПК, покращення стану продовольчої безпеки держави. Тому для України постає завдання вироблення механізмів державної політики щодо підвищення ефективності використання наявного потенціалу аграрного сектору економіки, його адаптації до нових умов, у т.ч. з урахуванням можливих ризиків, які виникатимуть внаслідок лібералізації зовнішньоторговельних відносин з європейськими країнами. В Угоді передбачено, що зону вільної торгівлі сторони поступово створюють протягом перехідного періоду, що не перевищує 10 років, починаючи з дати набрання чинності Угоди.

Перепоною для повної переорієнтації вітчизняного агросектора на Європу є режим автономних торговельних преференцій, у рамках якого на певні позиції української продукції встановлені квоти – граничні обсяги, що можуть бути поставлені до ЄС без сплати ввізного мита. Під час наступних експортних поставок ввізне мито має бути сплачене на загальних підставах.

Євросоюзом скасовано ввізні мита на продукцію, походженням з України, на 94,7 % тарифних ліній щодо промислових товарів (виняток склала переважно продукція хімічної та пов'язаної з нею галузей промисловості) та на 83,4 % тарифних ліній щодо сільськогосподарської продукції. А для 15,9 % тарифних ліній продукції агропромислового сектора було запроваджено безмитні тарифні квоти на рівні конкретно визначеного річного обсягу експорту [3].

Експорт товарів в рамках квот складає лише п'яту частину від усього експорту сільськогосподарської продукції в ЄС. Найбільші квоти виділені на пшеницю і кукурудзу, обсяги інших, в порівнянні з зерновими, несуттєві. Тому навіть якби українські аграрії скористалися всіма виділеними для України квотами, частка торгівлі від цього збільшилася

б не сильно. Основні експортні доходи ми отримуємо, продаючи в ЄС товари, як і раніше оподатковувані митами.

Серед перспективних напрямів процесу адаптації аграрного сектора до вимог європейської аграрної моделі також можна виділити подальше удосконалення цільових програм державної підтримки сільського господарства. Використання двох основних векторів державної політики підтримки: внутрішнього, пов'язаного з удосконаленням форм прямої та непрямой державної підтримки і зовнішнього, зорієнтованого на перехід до єдиних норм і правил торговельно-економічних відносин в рамках членства України в СОТ, повинно забезпечити цілеспрямоване надходження пільг безпосередньо до товаровиробників, гарантуючи їм доступний та прозорий доступ до бюджетних коштів

Список літератури

1. Діброва А. Д., Одосій О. В. Перспективи поглибленої вільної торгівлі між ЄС та Україною для агропродовольчого ринку. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. Сер. : Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. 2013. Вип. 181. С. 122 – 134.

2. Товарна структура зовнішньої торгівлі України (щомісячна інформація). *Офіційний сайт Державної служби статистики України*. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

3. Угода про асоціацію між Україною та ЄС і його державами-членами (текст). *Комітет з питань європейської інтеграції Верховної Ради України*. URL: <http://comeuroint.rada.gov.ua>.

UDC 314.74

Ukhova A. V.

PhD student,

Institute of International Relations of

Taras Shevchenko National University of Kyiv

UKRAINIAN INTEGRATION INTO EU LABOUR MARKET

In the past two decades States of the European Union has become a center of global migration. It is the result of European labor resources feeding policies at the expense of foreign cheap labor. This situation, when from «peripheral countries» people migrate to the «center of the country,» S. Benhabib called «upside-down globalization» [1].

The unfavorable demographic situation in almost all countries of the European Union and the labor shortages, that are important factor for the future economic prosperity of these countries, have made a major source of immigration to the European labor market. But this economic potential can be smoothly implemented only if the immigrants from other countries will be more successful integrate into the host society [2]. This policy is based on the following provisions:

- integration is a dynamic, two-way process;
- integration implies respect on the part of immigrants to the European Union's values;
- employment in the labor market is an important component of the integration process. It plays a crucial role for the participation of immigrants in society and make their contribution into the development and prosperity of the host society;
- basic knowledge of the language, history and government of the host society is a prerequisite for integration. Immigrants can successfully integrate if they are able to acquire these basic skills;
- in education sphere, special attention should be paid to training of immigrants and especially their children, all that you need for a more active and successful participation in society;
- a fundamental prerequisite for the effective integration of immigrants is to provide them with access rights to all institutions, to public and private goods and services on an equal basis with European Union citizens;
- integration is an important mechanism for greater interaction between immigrants and citizens of the European Union. This may occur in the common forums, intercultural dialogue, through the dissemination of knowledge about immigrants and their culture, as well as due to the favorable conditions of life in cities;
- European Charter on Human Rights guarantees respect for cultural diversity and the right to freedom of religion, unless this is in conflict with other inviolable European rights or laws of any State;
- integration contributes to the participation of immigrants in the democratic process and in formulating integration policy measures, particularly at the local, municipal level;

– in all major areas of the European Union countries in political life should be provided for the integration policy measures, including at all levels of public administration and civil service. Integration should be one of the aspects of the development and implementation of policies in all these areas [3].

These principles are implemented in to the Member States of the European Union with the help of various integration programs at the national level. They get a very strong funding from EU funds, such as, for example, European Fund for the Integration of non-EU immigrants volume of 825 million euros over the last five years, or European Refugee Fund, volume of EUR 650 million for the same period.

If we consider that the European Union is home to more than 32.4 million immigrants from third countries (representing approximately 6.5% of the total population), and that demographic development is in the direction of increasing this part of the population of Europe, the question of the integration of immigrants becomes vital. If Europe wants to benefit from this situation, it should be closely involved in the effective integration to create a truly multicultural European society.

Immigration flows have their own characteristics in different countries. In every country and in every region it requires its own solutions, taking into account the specifics of the host societies and immigrants arriving flows. The EU in this context can only establish the general principles of the integration policy, monitor the success or failure of integration measures and provide information on the best experience of a particular country or region. But each situation must be developed individually, taking into account specific features. For example, in some regions in the first place are the questions to improve the level of education of immigrants, somewhere there is questions about their participation in the labor market, and in some countries it is particularly important to change the climate of cohabitation of immigrants and the local population large metropolitan areas (for example, through closer cooperation with municipal organizations representing the rights of immigrants). It may also be useful to establish links with organizations and immigrant communities with the governments of the countries from which immigrants come mainly, in order to improve the socio-economic situation in the countries of origin and to prevent or at least reduce further migration flows. Indeed, in the EU are not only immigrants who for a long time (or permanently) connect their lives with the host country, but many apply for permanent residence, and sometimes naturalized in their new homeland. Much of the immigrants in the Member States of the European Union are temporarily, and depending on the development of political and economic conditions in their countries of origin is going to go back there, because they are not committed to integration [4].

Labour integration of migrants in European countries also opens up great opportunities for the development of foreign markets, i.e. the countries of which came these immigrants. They know languages, socio-cultural features of these countries, and there is the possibility of doing business and, therefore, their knowledge or they may be helpful for the economic development of European emerging markets. Labor immigrants can help the economies of the member countries of the European Union in sectors in which there has traditionally experiencing a shortage of workers. Initiated by the European Commission in 2003, the leading European organization European Migration Network in one of their studies pointed out on these opportunities to fill gaps in the European labor market by labor immigration from third countries and came to very interesting results in different regions of Europe and the areas of the economy [5; 6].

References

1. Benhabib S. The Claims of Culture The Claims of Culture: Equality and Diversity in the Global Era, Princeton, NJ: Princeton University Press. 2002.
2. Council of the European Union, Press Release 2618th Council Meeting Justice and Home Affairs, Brussels. URL: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/jha/82745.pdf#zoom=100.
3. Schoenwalder K. Einwanderer in Raeten und Parlamenten. 2010. № 46 – 47.
4. Engels D., Koeller R. Zweiter Integrationsindikatorenbericht. Koeln/Berlin: Institut für Sozialforschung und Gesellschaftspolitik. 2011.
5. European Migration Network: Satisfying Labour Demand through Migration. URL: http://ec.europa.eu/homeaffairs/policies/immigration/docs/Satisfying_Labour_Demand_Through_Migration_FINAL_20110708.pdf.
6. Council Decision of 14 May 2008 establishing a European Migration Network. URL: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32008D0381:EN:HTML>.

УДК 658.5:004.94

Вартанян В. М.

д. т. н., професор, професор кафедри менеджмента,
Национальный аэрокосмический университет
им. Н. Е. Жуковского «Харьковский авиационный институт»,

Урсалова Е. В.

студентка факультета программной инженерии и бизнеса,
Национальный аэрокосмический университет
им. Н. Е. Жуковского «Харьковский авиационный институт»

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЛИНЕЙНОЙ НОРМИРОВАННОЙ ДИАГРАММЫ В ОЦЕНКЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Аппарат линейных нормированных диаграмм (ЛНД) представляет собой столбчатую диаграмму метрик $p_i, i = 1, n$, по которым оценивается объект хозяйственной деятельности с точки зрения конкурентоспособности [1, с. 158], причем ширина отдельного столбца численно равна соответствующему коэффициенту весомости α_i i -й принятой метрики (рис. 1).

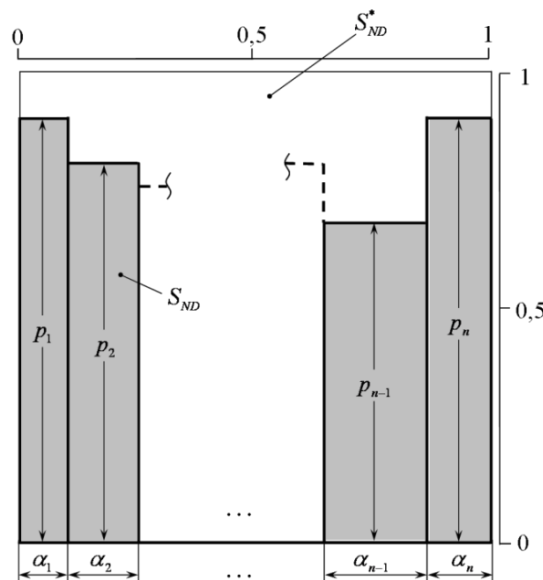

Рис. 1. Общий вид линейной нормированной диаграммы

Источник: [1]

Площадь эталонной ЛНД предполагается равной единице

$$S_{ND}^* = 1, \quad (1)$$

при этом площадь фигуры, образуемой составными частями ЛНД, численно равна значению некоторого обобщенного показателя, характеризующего полноту реализации функций предприятия по отношению к выбранным конкурентам:

$$S_{ND} = P_{\Sigma} = \sum_{i=1}^n \alpha_i p_i. \quad (2)$$

Выражение для разрыва R в этом случае выглядит следующим образом

$$R = 1 - \sum_{i=1}^n \alpha_i p_i \quad (3)$$

Кроме описанных графоаналитических функций, элементы диаграмм могут выступать функционалом в разного рода задачах оптимизации, что подтверждает их практическую значимость и расширяет диапазон применимости в задачах управления конкурентоспособностью [2, с. 12].

Предположим, что глобальная система показателей предприятия (СПП) может быть представлена 10 метриками.

Таблица 1

Характеристики ЛНД СПП

<i>i</i>	СПП	Коэффициент весомости α_i	S_{ND} / S_{ND}^*	R_{ND}
1	Организационная структура управления	0,07	86%	0,14
2	Система управления	0,12	85,6%	0,144
3	Маркетинг	0,15	83,8%	0,162
4	Система организации производства	0,13	80,5%	0,195
5	Персонал предприятия	0,06	86,9%	0,131
6	НИОКР	0,1	79,9%	0,201
7	Финансы	0,09	85%	0,15
8	Снабжение	0,1	86,4%	0,136
9	Сбыт	0,11	86,%	0,14
10	Учет	0,07	86,8%	0,132

Источник: по материалам [2]

В таблице 1 представлены следующие характеристики: иерархическая СПП, их относительные коэффициенты весомости, S_{ND} / S_{ND}^* – отношения текущих и эталонных значений площадей для ЛНД; $R_{ND} = S_{ND}^* - S_{ND}$ – значения разрывов для ЛНД СПП.

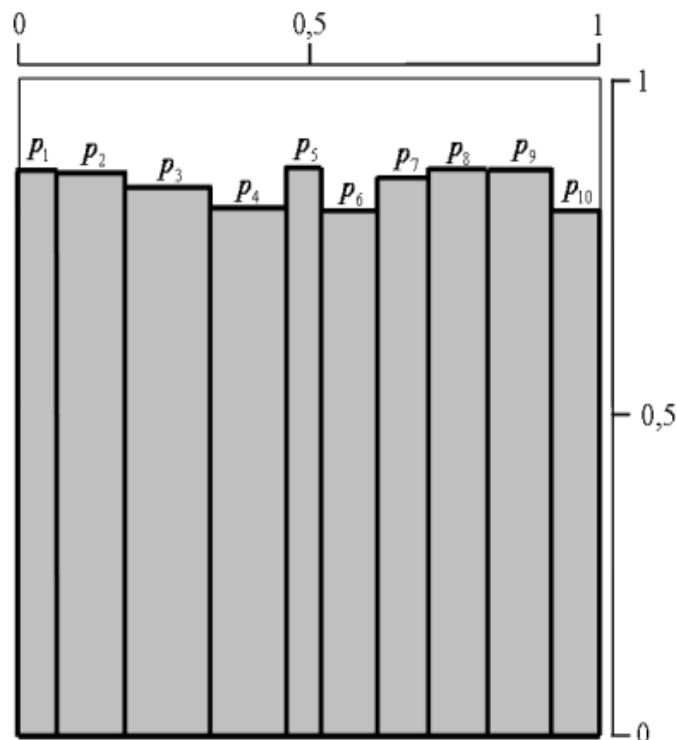

Рис. 3. ЛНД системы показателей предприятия, по данным табл. 1

Список літератури

1. Романенков Ю.А. Средства инфографического анализа агрегированных показателей многомерных объектов и систем [Текст] / Ю. А. Романенков, В.М. Вартамян, Ю. Л. Прончаков, Т. Г. Зейниев // Системи обробки інформації. – 2016. – № 8. – С. 157-165.

2. Аналіз адекватності графоаналітичних моделей агрегованих показників багатовимірних об'єктів та систем [Текст] / Ю. А. Романенков, В.М. Вартамян, Ю. Л. Прончаков у кн. : Інформаційні технології та інновації в економіці, управлінні проектами і програмами [Текст]: монографія / за заг. ред. В.О. Тимофєєва, І.В. Чумаченко – Х: ХНУРЭ, 2016. – С. 7-14.

УДК 519.86 +330.46

Великоіваненко Г. І.

к. ф.- м. н., професор,
професор кафедри економіко-математичного моделювання,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»,

Коляда Ю. В.

к. т. н., доцент математики,
професор кафедри економіко-математичного моделювання,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»,

Шатарська І. Ф.

ст. викладач кафедри економіко-математичного моделювання,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА ЯК ПОВЕЛІННЯ ЕПОХИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Сучасна економіка кваліфікується як нелінійна система з глибокими прямими і зворотними гетерархічними зв'язками між своїми складовими та зовнішнім середовищем, яким притаманні глобальність взаємодії, співіснування швидкоплинних елементів та елементів уповільненої дії, інколи калейдоскопічний перебіг економічних подій.

У контексті формування дієвої стратегії та доцільної тактики – економічної політики суспільства або поведінки на ринку об'єкта господарювання – з'явилась доконечна потреба приймати своєчасні раціональні та релевантні управлінські рішення. (Заради справедливості слід сказати, що така необхідність завжди існує, але в епоху домінування лінійної парадигми в економіці, за наявності незначних швидкостей змінюваності економічної дійсності не відчувалась гострота такої потреби, оскільки все було помітним і передбачуваним – більш керованим).

Повсталі виклики, поточне завдання і майбуття реальної економіки сьогодення (в сенсі прогнозування траєкторії її розвитку) складають загалом проблему, наукове дослідження якої є прерогативою економіко-математичного моделювання. Суспільна значущість зазначеного вище вимагає логічного завершення результатів моделювання у виді пакетів прикладних програм – інструментарію в руках користувача-економіста для отримання сценаріїв поведінки економічної системи за різноманітних умов, тобто обґрунтування прийняття виважених рішень. Останнє може відбутися як наслідок співпраці економіста, фахівця з прикладної математики і програміста. Зазначена тріада спеціалістів, як приклад творчого успіху, спостерігалася в автоматизації проектування. Такий підхід потребує деякої корекції підготовки новітнього економіста.

Звісно, все притаманне економічній діяльності суб'єктів господарювання (традиційні мета та критерії функціонування економіки) зберігаються. Але прикмета нашого часу – учасники ринку одночасно отримують економічну інформацію практично одночасно – тому має спрацювати фактор блискавичного оброблення інформації, щоб адекватно (в інтересах суб'єкта господарювання) відреагувати на варіацію ринкових умов – побудувати, створити стратегію поведінки. Не виключається, що за рахунок інтуїції та досвіду можливе належне вгадування сценарію економічного розвитку. Але така подія, як максимум,

одноразова. Існує необхідність систематичного (неепізодичного, час від часу) оцінювання господарської діяльності: треба володіти динамічними траєкторіями економічної еволюції – можливими шляхами розвитку економічної системи за певних умов, щоб уникнути волюнтаристського підходу в господарюванні.

Практично єдино можливий спосіб докорінного поліпшення управління життєздатністю економічної системи є цифрова економіка, яка ґрунтується на трьох «китах»: моделі – засоби їх вивчення – інструментарій обчислювального експерименту (комп'ютерна реалізація моделей та алгоритмів їх якісного та кількісного аналізу).

Крім того, не обійтися без синергетичних моделей [1,2], які вдало відтворюють глибокі численні зв'язки між складовими економічної системи. Їх використання дозволяє уникнути «прокляття розмірності» задач економіки. Разом з тим відчувається нестача динамічних комп'ютерних моделей нелінійної економіки, існує потреба їх гнучкого застосування.

Алгоритми якісного і кількісного аналізу математичних моделей економічної динаміки детально розглянуто в монографії [3].

Наріжним моментом адаптивного комп'ютерного моделювання нелінійної економічної динаміки є апостеріорний розрахунок траєкторії економічного ризику [4].

Цифрова економіка сприяє системному (глибокому і всебічному) аналізу діяльності господарювання, чим детермінується слушність новітньої теорії економічного аналізу, позбавляючись вербалізму та інколи зайвої прихильності до методології. Як тут не згадати крилатого вислову фізиків: «немає нічого більш практичного, ніж теорія».

Економістів ХХІ століття чекає титанічна та клопітка праця.

Список літератури

1. Занг В. Б. Синергетическая экономика: Время и перемены в нелинейной экономической теории / В. Б. Занг – М.: Мир, 1999. – 399с.
2. Моделі економічної динаміки: навч. посіб. [Електронний ресурс] / В.В. Вітлінський, Ю. В. Коляда, Т. В. Кравченко. – К.: КНЕУ, 2018. – 332с.
3. Коляда Ю. В. Адаптивна парадигма моделювання економічної динаміки: монографія / Ю. В. Коляда. – К.: КНЕУ, 2011. – 297 с.
4. Ризикологія в економіці та підприємстві: Монографія / В. В. Вітлінський, Г. І. Великоіваненко – К.: КНЕУ, 2004. – 480 с.

УДК 338.439.5:004

Волонтир Л. О.

к. т. н., доцент,
доцент кафедри комп'ютерних наук та економічної кібернетики,
Вінницький національний аграрний університет

ОПТИМІЗАЦІЙНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ВИРОБНИЦТВА ТА ПЕРЕРОБКИ ЗЕРНА

Історично зернове господарство України – це стратегічна, одна з найбільш ефективних підгалузей сільського господарства. За останні десять років спостерігається стійка тенденція зростання обсягів зернових.

Основними інструментами, які здатні поліпшити функціонування та розвиток наявних українських зернопереробних підприємств, є більш досконалі системи управління. І чим більший цикл функцій управління вони охоплюють, тим вище інвестиційна привабливість зернопереробних підприємств і їхні шанси на ефективну роботу на традиційних продовольчих ринках та освоєння нових.

Суттєвою складовою ефективного функціонування ринку зерна є наявність розвинутої інфраструктури, що забезпечує стабільність і прозорість ринкового товарообміну в процесі руху продукції від виробника до кінцевого споживача. Саме відсутність останньої та потреба товаровиробників у вільних коштах для подальшого відтворення виробництва створюють умови для реалізації значної частини продукції одразу після збирання врожаю за зниженими ринковими цінами (особливо актуально це питання стоїть на початку маркетингового року у серпні-вересні). Зараз більшу частку продукції зерновиробники реалізують комерційним структурам-посередникам (50 – 70 %), а на переробні підприємства та елеватори перепадає лише 2 – 6 %.

Моделювання секторної структури ІЗР та системи суміжних ринків дозволяє визначити роль кожного сектору мікросистеми у відтворювальному процесі; проаналізувати збалансованість товарних і фінансових потоків ринку; визначити відтворювальні пропорції розвитку системи суміжних ринків; ідентифікувати структурні та фінансові деформації ВП, більшість яких генерується на межі переходу товарних і фінансових потоків від одного до іншого сектору як релевантного, так і суміжних ринків; оцінити ступінь узгодженості економічних інтересів суб'єктів господарювання та держави, вектори міжсекторних і міжринкових протиріч у відтворювальній системі, що має важливе прикладне значення для обґрунтування регуляторних заходів відповідно до принципів системності, ефективності, адекватності та гнучкості.

Політика держави у галузі регулювання зернового ринку має певні завдання – встановлення справедливих ринкових цін, стимулювання зерновиробників, створення стратегічних запасів і позитивного торгового балансу. Водночас трактувати державну підтримку лише з точки зору фінансової підтримки не можна. Слід також приділити увагу розвитку дорадництва, системи біржового ринку та страхування.

Розглянуто оптимізаційні моделі: виробництва зерна, а саме: оптимізації посівних площ, оптимізаційна модель підвищення ефективності використання земельних угідь; моделі переробки зерна: стохастичні моделі технологічного процесу роботи елеватора.

Запропоновано оптимізаційну модель оптимізації календарного плану реалізації зернових культур. Ця модель дозволяє визначити оптимальні обсяги заготівлі зернових культур. Модель розглядається у детермінованому випадку та у випадку цінового ризику.

Практична реалізація моделі виконана на основі табличного процесору. За оптимальним розв'язком задачі визначено, що всі види зернових культур, крім ячменю, економічно не вигідно реалізовувати в таких місяцях як січень, травень, червень, липень та серпень. Пшеницю 3 та 6 класу, кукурудзу не вигідно також реалізовувати в вересні. Ячмінь на відміну від інших культур реалізовувати вигідно на протязі всього року. На лютий припадає максимальна реалізація пшениці 2,3 та 6 класу, в березні максимальна реалізація ячменю, а мінімальна – в травні. Кукурудза має максимальну реалізацію в травні, а мінімальну в вересні. Мінімальна реалізація пшениці залежить від його класу – вересень, квітень та грудень відповідно 2, 3 та 6 клас. При такому неповному завантаженні складських приміщень прибуток від зберігання зернових культур буде становить 743 тис. грн.

Перспективи подальших розробок полягають у моделюванні відтворювальної структури стратегічних агропродовольчих ринків із використанням методологічних підходів.

Таким чином, сьогодні необхідно розробити систему моделей управління зернопереробним підприємством, яка дозволить здійснити адаптацію підприємства до зовнішніх змін.

Одним із шляхів розв'язання цієї проблеми сезонного збуту зерна є створення мережі сучасних сертифікованих зернових елеваторів з урахуванням логістично раціонального розташування, що дасть змогу зберігати достатню кількість зерна до того ж і належної якості. Це дасть можливість підвищити ефективність роботи зерновиробників за рахунок продажу ними зерна за сприятливої кон'юнктури ринку у більш широкому діапазоні часу. Слід також заохочувати незалежних операторів, які забезпечуватимуть об'єктивне визначення якості зерна. Наразі аналіз роботи системи зернових складів свідчить, що проблемним питанням також є висока вартість послуг існуючих елеваторів. Відповідно до діючого в країні законодавства, основними засадами державної політики з регулювання ринку зерна є:

- надання пріоритетної бюджетної, кредитної та інвестиційної підтримки суб'єктам ринку;
- забезпечення внутрішніх потреб держави у зерні;
- гарантування сільськогосподарським товаровиробникам права вільного вибору використання зерна та ціни його реалізації;
- недопущення обмежень у пересуванні зерна та продуктів його переробки;
- контроль якості зерна та його зберігання;

- розвиток мережі обслуговуючих зерновий ринок формувань;
- впровадження сучасних ресурсозберігаючих технологій у виробництві, зберіганні та переробці зерна;
- лізингове обслуговування ринку зерна тощо.

Список літератури

1. Кігель В. Р. Методи і моделі підтримки прийняття рішень у ринковій економіці: монографія. К.: ЦУЛ, 2003, 202 с.
2. Державна служба статистики України України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/01/Arch_Ukr_.htm.

УДК 519.2:330.341

Дмитренко О. В.

к. е. н., доцент,
доцент кафедри економічної теорії та економічних методів управління,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,

Івашенко П. О.

к. е. н., доцент,
доцент кафедри статистики, обліку та аудиту,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

СКЕЛЕТ ЧАСОВОГО РЯДУ

Метод ковзного фокусу [1, 2] потребує дослідження його теоретичних основ, встановлення емпіриометричного змісту та специфічних особливостей, що впливають з результату аналізу поведінки часового ряду $y(t)$:

$$y(t) = \{y_{t_1}, y_{t_2}, \dots, y_{t_N}\}. \quad (1)$$

Він потребує введення і дослідження нових термінів і понять.

Графічний аналіз часового ряду $y(t)$ конкретного економічного чинника надає підстави вважати, що це – «велика» парабола, побудована з декількох «маленьких» парабол (рис. 1).

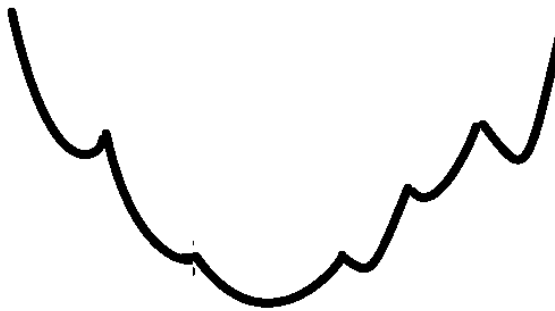

Рис. 1. Часовий ряд, що виглядає як «велика» парабола,
побудована з декількох «маленьких» парабол

Джерело: авторська розробка

Реальним прикладом є чинник «Питома вага підприємств України, які займалися інноваціями» [3, с. 85].

Скелетом часового ряду (1), що припускає представлення

$$y(t) = \{y_{t_1}, \dots, y_{t_k}; y_{t_k}, \dots, y_{t_h}; \dots; y_{t_l}, \dots, y_{t_j}; y_{t_j}, \dots, y_{t_l}; \dots; y_{t_L}; y_{t_L}, \dots, y_{t_N}\}, \quad (2)$$

назвемо комплекс математичних моделей (трендів) одного класу кількістю $L + 1$:

$$M_y = \{\mu_1, \dots, \mu_{L+1}\}. \quad (3)$$

Кожна модель уявляє собою пару моделей, що відповідають, взагалі кажучи, різним відріzkам гілок парабол з однаковою вершиною. Геометричною особливістю пари моделей $\mu_l = (M_{l-1}, M_l)$, $l = 2, \dots, L + 1$, (це вже чотири гілки) є те, що вони «склеєні» (рис. 2).

Кожній гілці l відповідає модель M_l параболи у вигляді

$$y_l(t) = a_l t_l^2 + b_l t_l + c_l, \quad (4)$$

де $l = 1, \dots, L + 1$, а параметри a_l, b_l, c_l моделі (4) невідомі і підлягають оцінюванню.

З метою побудування скелету часового ряду спочатку візуально розділимо емпіричні точки на $L+1$ групу. Таке розділення ґрунтується на виявлених авторами закономірностях, які проявлялись в межах (3-4 місяці) 1998, 2002, 2007, 2012, 2016, 2019 роках. Воно стосується змін гілок влади (президентської, законодавчої, виконавчої, фінансової та ін.).

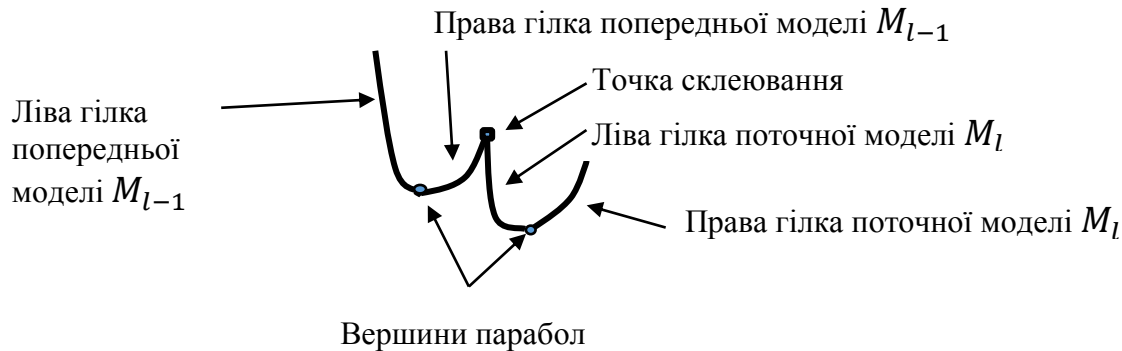

Рис. 2. Пара склеєних моделей (M_{l-1}, M_l)

Джерело: авторська розробка

Склеювання пари суміжних гілок відрізків парабол пропонується здійснити шляхом вирішення пари задач математичного програмування, які формулюються наступним чином.

Перша задача:

$$(f_{\text{п}})_{l-1}(a, b, c) \rightarrow \min, \quad (5)$$

$$(g_0)_{l-1}(a, b, c) = 0, \quad (6)$$

$$(g_{\text{п}})_{l-1}(a, b, c) = 0. \quad (7)$$

Друга задача:

$$(f_{\text{л}})_l(a, b, c) \rightarrow \min, \quad (8)$$

$$(g_0)_l(a, b, c) = 0, \quad (9)$$

$$(g_0)_l(a, b, c) = 0, \quad (10)$$

$l = 2, \dots, L$.

Зміст виразів у лівій частині співвідношень (5)-(10) наступний:

$$(f_{\text{п}})_{l-1}(a, b, c) = \sum_{j=1}^{J_{l-1}} (at_{l-1,j}^2 + bt_{l-1,j} + c - y_{l-1,j})^2, \quad (11)$$

$$(g_0)_{l-1}(a, b, c) = at_{l-1,0}^2 + bt_{l-1,0} + c - y_{l-1,0}, \quad (12)$$

$$(g_{\text{п}})_{l-1}(a, b, c) = at_{l-1}^2 + bt_{l-1} + c - y_{l,\text{сп}}, \quad (13)$$

$$(f_{\text{л}})_l(a, b, c) = \sum_{j=1}^{J_l} (at_{l,j}^2 + bt_{l,j} + c - y_{l,j})^2, \quad (14)$$

$$(g_0)_l(a, b, c) = at_{l-1}^2 + bt_{l-1} + c - y_{l-1}, \quad (15)$$

$$(g_{\text{л}})_l(a, b, c) = at_{l-1}^2 + bt_{l-1} + c - y_{l,\text{сп}}. \quad (16)$$

Скориставшись методом невизначених множників Лагранжа, можна вирішити ці дві задачі.

В результаті отримуємо скелет часового ряду, який може бути використаний для побудування прогнозів методом ковзного фокусу.

Список літератури

1. Іващенко П.О. Прогнозування за методом ковзного фокуса / Статистичні методи та інформаційні технології аналізу соціально-економічного розвитку: зб. текстів доповідей за матеріалами XIX Всеукраїнської наук.-практ. конф., 23 травня 2019 р. – Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2019. – С. 179 – 182.

2. Дмитренко О. В. Моделювання і прогнозування циклічної поведінки дискретного часового ряду за методом ковзного фокусу / О. В. Дмитренко, П. О. Іващенко // Бізнес Інформ. 2019. № 5. С. 106 – 110.

3. Наукова та інноваційна діяльність України, 2017 рік. – К. : Державна служба статистики України, 2018. – 178 с.

УДК 330.43:004.94:330,322

Касаєва Ю. В.

викладач-стажист кафедри комп'ютерних наук,
координатор з міжнародної роботи факультету ЕЛІТ,
Сумський державний університет

СТРУКТУРНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ, ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

На сьогоднішній день, удосконалення та підвищення ефективності будь-якого виробничого чи бізнес-процесу неможливе без застосування новітніх розробок науки та техніки. Інформаційні технології є невід'ємною частиною процесу поступального розвитку суспільства, забезпечуючи активізацію електронної обробки даних, автоматизації функцій управління та прийняття раціональних рішень. В той же час, проблемам кількісного оцінювання впливу інформаційних технологій на інвестиційної привабливості, а також соціально-економічного розвитку країни в сучасній науці приділена обмежена увага. Незрозумілим залишається сила та напрямок взаємозв'язку інформаційних технологій, інвестиційної привабливості та соціально-економічного розвитку країни для держав з різним рівнем розвитку.

Отже, актуальності набуває необхідність узагальнити існуючий досвід кількісного оцінювання взаємозв'язку та взаємного впливу інформаційних технологій, інвестиційного клімату та соціально-економічного розвитку країни (на прикладі Німеччини, Китаю, Естонії, Франції, Польщі, Румунії, Словаччина, Іспанії, України, Великобританії, США, Чеської республіки), а також систематизувати та виявити спільні риси щодо розвитку зазначених складових з метою подальшої кластеризації розглянутих країн та подальшого формування спільних для кожного кластеру рекомендацій.

Дослідженню ролі та місця інформаційних технологій в процесі створення сприятливого інвестиційного клімату присвячені роботи таких вчених, як Белейченко О. Г. [2, с. 404], Торкатюк В. І., [7, с.128]. В свою чергу, питання взаємозв'язку інвестиційного клімату та соціально-економічного розвитку країн вивчали: Асаул А. [1, с. 53], Папп В. [5, с. 40], Тарабукіна О. [6, с. 8]. Використання математичного інструментарію для вивчення економічних процесів розглядали: Лубенець С. В., Гришунін В. В. [4, с. 97], Замула А. О. [3, с. 82]. В той же час, не вирішеними на даний момент залишаються проблеми: ідентифікації релевантних показників характеристики інформаційних технологій, інвестиційної привабливості та соціально-економічного розвитку країни, оцінювання їх пріоритетності. Таким чином, актуальності набуває розробка науково-методичного підходу до кількісного визначення параметрів взаємозв'язку інформаційних технологій, інвестиційної привабливості та соціально-економічного розвитку країни.

Розглянемо послідовність етапів реалізації науково-методичного підходу до дослідження взаємозв'язків розвитку інформаційних технологій, інвестиційного клімату та соціально-економічного розвитку країни:

1 етап. Формування інформаційної бази дослідження. В рамках даного етапу розглянуто 5 показників в розрізі кожного з трьох напрямків (інформаційні технології, інвестиційний потенціал та соціально-економічний розвиток). В якості часового діапазону дослідження обрано 2000 – 2017 рр..

2 етап. Ідентифікація релевантних показників характеристики інформаційних технологій, інвестиційної привабливості та соціально-економічного розвитку країни на основі комбінації методу кам'янистого осипу, методу головних компонент пакету Statistica 10.0 та середньої арифметичної зваженої.

3 етап. Структурне моделювання взаємозв'язку інформаційних технологій, інвестиційної привабливості та соціально-економічного розвитку країни. Для реалізації даного етапу запропоновано використати програму Statistica 10.0 (пакет Аналіз, вкладка Поглиблені методи/Моделювання структурними рівняннями). Узагальнюючі характеристики зазначених груп показників пропонується представити як латентні (неявно задані) змінні, оцінені двокроковим методом найменших квадратів шляхом вирішення

системи одночасних незалежних лінійних парних та множинних регресійних рівнянь. Провівши розрахунки в розрізі розглянутих країн світу, представимо отримані результати в табличному вигляді (табл. 1).

Таблиця 1

Систематизація кількісних взаємозв'язків між латентними змінними характеристики груп інформаційних технологій (ICT), інвестиційної привабливості (INVEST) та соціально-економічного розвитку (SE)

Країна	(ICT)->(INVEST)	(ICT)->(SE)	(INVEST)->(SE)
Китай	32,145*	149,890**	727,374**
Чеська республіка	9,709*	0,038**	0,256*
Естонія	0,545**	0,500**	0,476**
Франція	0,508**	0,779**	0,498**
Польща	94,95**	11,43**	-0,118**
Румунія	-15,649*	-11,234**	91,583**
Словаччина	1,996**	0,268**	0,409*
Іспанія	0,441**	0,299**	0,012**
Україна	0,536**	0,023**	0,922*
Великобританія	7,396*	189,837*	-130,473**
Німеччина	0,499**	0,499**	0,500**
США	15,059**	21,932**	138,087*

*Примітка: * - статистична значущість з імовірністю 0,95; ** - статистична значущість з імовірністю 0,90*

Джерело: складено автором

На основі даних таблиці 1, справедливо зауважити, що для різних країн не зважаючи на рівень їх розвитку взаємозв'язок між змінними характеристики інформаційних технологій, інвестиційної привабливості та соціально-економічного розвитку є диференційованим як по силі впливу показників один на інший, так і по напрямку. Тобто, ключовим є не рівень розвитку країни, а національні особливості кожної держави.

На основі результатів проведеного дослідження (високого рівня впливу інформаційних технологій через підвищення інвестиційної привабливості країни на рівень соціально-економічного розвитку), актуальності набуває встановлені пріоритетні напрямки активізації розвитку інформаційних технологій в Україні. Отже, узагальнюючи закордонний досвід найбільш актуальними, враховуючи сучасний етап розвитку України, є наступні дії органів державної влади: зміна системи оподаткування ІТ-сфери в напрямку встановлення пільгових режимів, диференційованих ставок в залежності від виду ІТ-бізнесу та інше; зменшення митних тарифів на комплектуючі для ІТ-обладнання; прийняття на загальнодержавному рівні програми розвитку ІТ сектору («українська силіконова долина») та створення державного фонду фінансування стартапів; узгодження існуючих правових норм регулювання ІТ сфери та розробка нового законодавства з приводу захисту прав власності інтелектуальних розробок; боротьба з міграцією ІТ-, спеціалістів за рахунок створення державно-приватних фондів їх підтримки; трансформації системи підготовки випускників як вищих навчальних закладів, так і професійно-технічних навчальних закладів.

Список літератури

1. Асаул А. Систематизація факторів, що характеризують інвестиційну привабливість регіонів. Регіональна політика. 2008. № 2. С. 53 – 62.
2. Белейченко О. Г. Напрями вдосконалення інвестиційної політики в Україні. Університетські наукові записки. 2008. № 4. С. 404 – 409.
3. Замула А. О. Економіко-математичне моделювання інноваційної діяльності комерційних банків / А. О. Замула. // Вісник Запорізького національного університету. – 2011. – № 3. – С. 82 – 89.
4. Лубенець С. В. Моделювання інтегрально-рейтингової оцінки інвестиційної привабливості банків / С. В. Лубенець, В. В. Гришунін. // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Економічна». – 2016. – № 90. – С. 97 – 107.
5. Пап В. Пріоритетні напрями формування регіональної інноваційно інвестиційної політики. Економіст. 2007. № 9. С. 40 – 42.
6. Тарабукіна О. М. Інвестиційна привабливість території як мотивуючий фактор інвестиційної діяльності. Інвестиції: практика та досвід. № 12. 2010. С. 8 – 11.
7. Торкатюк В. І. Підсумки та нові тенденції трансформаційних процесів в Україні на сучасному етапі її розвитку. Університетські наукові записки. 2007. № 3. С. 128 – 133.

УДК 330.4:658.1

Кіпоренко С. С.
асистент кафедри комп'ютерних наук та
економічної кібернетики,
Вінницький національний аграрний університет

ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ В УПРАВЛІННІ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

На сучасному етапі економічного реформування, запровадження ринкових методів господарювання зростає потреба в оперативності прийняття управлінських рішень у розрахунку й прогнозуванні варіантів можливих напрямів виробничої діяльності окремих підприємств. А це фактично неможливо здійснити без застосування в аналітичному дослідженні економіко-математичних методів. Найпоширенішим у процесі простого економічного аналізу діяльності економічних систем є використання методів елементарної математики [1].

Орієнтація на інноваційний шлях розвитку вимагає від вітчизняних промислових підприємств докорінної перебудови системи їх управління шляхом застосування функціонального управління інноваційним розвитком. В наявних економічних реаліях, практично всі важелі управління інноваційними процесами знаходяться в компетенції керівництва підприємств, що зумовлює залежність отримання очікуваних її результатів (вищої продуктивності праці, досконалішого технологічного способу виробництва і т. ін.) від прийняття та реалізації ефективних рішень на функціональних рівнях підприємства [2].

Інноваційний процес представляє собою процес створення і розповсюдження нововведень (інновацій). У загальному вигляді інноваційний процес включає: новації, тобто нові ідеї, знання, як результат закінчених фундаментальних і прикладних наукових досліджень, дослідноконструкторських розробок, інші науково-технічні результати; впровадження, використання новації в практичній діяльності; дифузія інновацій, тобто поширення вже освоєної, реалізованої інновації, застосування інноваційних продуктів, послуг або технологій у нових місцях і умовах.

Інноваційний розвиток розглядають як: засіб забезпечення стратегічної переваги підприємств, для яких власне інновації не є основним видом діяльності; вид діяльності, продуктом якої є конкретні наукові, науково-технічні й інші результати, що можуть бути використаними як основа нововведень в інших галузях.

Управління інноваційним розвитком підприємства включає ряд етапів, таких як: аналіз зовнішнього і внутрішнього середовища; формування цілей і завдань інноваційного розвитку агропромислового виробництва; розробка стратегій інноваційного розвитку агропромислового виробництва; визначення інноваційного потенціалу агропромислового виробництва; розрахунок ефективності інноваційних проектів; розробка і прийняття управлінських рішень щодо інноваційного розвитку агропромислового виробництва. Через складність інноваційних процесів, функціонування в умовах невизначеності, впливу значної кількості факторів, необхідності врахування багатьох умов та критеріїв ефективності управління такий процес вимагає комплексного, системного підходу, що потребує застосування широкого кола економіко-математичних методів та моделей [3].

Математичне моделювання економічних процесів – вираження мовою математики основних властивостей економічних явищ і процесів у їх взаємозв'язку і функціональній залежності. Суттєвими у математичному моделюванні є кількісні характеристики економічних процесів у їх поєднанні з якісними.

Математичне моделювання економічних процесів здійснюється у формі графіків, формул, словесної моделі. Найчастіше така модель є системою рівнянь і нерівностей, що складаються з певної сукупності змінних величин та параметрів. Змінні величини характеризують обсяг інвестицій, виготовленої продукції тощо, а параметри – кількісні зв'язки між окремими величинами (витрати сталі для виготовлення автомобіля тощо). Математична модель повинна відображати найбільш глибокі, суттєві, причинно наслідкові зв'язки і закономірності розвитку економічних явищ та процесів.

Математичну модель можна розробляти стосовно конкретного об'єкта в цілому або окремих його складових елементів. З її допомогою можна відображати або існуючі властивості, функції певних явищ та процесів, або їх розвиток на перспективу

У сучасній економічній теорії прийнято виділяти наступні економіко-математичні методи, які можливо використовувати для аналітичних досліджень:

– методи елементарної математики використовують в традиційних економічних розрахунках: потреб підприємства в матеріальних ресурсах, при складанні балансу (матеріальних ресурсів, готової продукції), при перевірці обґрунтованості планів і ін.;

– методи вищої математики (диференційне та інтегральне обчислення, теорія ймовірності, методи аналітичної геометрії) використовуються для рішення багатьох аналітичних задач. Так, диференційне та інтегральне обчислення використовується для факторного аналізу впливу факторів на результативний показник;

– методи математичної статистики (кореляційний аналіз, регресія, варіаційний ряд, закони розподілу, вибірковий метод, дисперсійний метод, компонентний аналіз) використовуються у тих випадках, коли зміни аналізованих показників можна представити як випадковий процес, а зв'язки, що виникають між показниками, є не детермінованими, а опосередкованими (непрямими), тобто має місце стохастична залежність між факторами.

Дослідження процесу управління інноваційним розвитком економічних систем засобами математичного моделювання дозволяє отримати інформацію про стан об'єкту управління під впливом змін внутрішніх і зовнішніх діючих факторів. Запропонований комплекс економіко-математичних моделей, забезпечить вирішення таких основних завдань управління, як: аналіз наявного інноваційного потенціалу, розрахунок ефективності і вибір перспективних інноваційних проектів, визначення інноваційно-інвестиційної привабливості підприємства, прогнозування результатів інноваційної діяльності, розробку і прийняття необхідних управлінських рішень [4].

Список літератури

1. Одрехівський М. В., Угрин Л. Є. Методи економіко-математичного аналізу розвитку інноваційних підприємств. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2011. № 704: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. С. 107 – 113.

2. Зінченко О. А., Зінченко Д. С. Теоретико-методичні аспекти удосконалення функціонального управління інноваційним розвитком промислових підприємств. *Підприємництво та інновації*. 2018. № 5. С. 26 – 34.

3. Бурденюк І. І. Теоретичні аспекти економіко-математичного моделювання інноваційних процесів розвитку підприємства. *Вісник Львівського університету: сер. економічна*. 2013. Вип. 50. С. 20 – 26.

4. Юрчук Н. П. Використання економіко-математичних методів в управлінні інноваційним розвитком економічних систем. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 18. С. 28 – 32. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2015_18_7.

УДК 519.86

Поліщук В. В.

к. т. н., доцент, доцент

кафедри програмного забезпечення систем,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,

Лозинець О. А.

магістр кафедри програмного забезпечення систем,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ТЕХНОЛОГІЯ ПРОГНОЗУВАННЯ СТАТИСТИЧНИХ ДАНИХ РЕГРЕСІЙНИМ АНАЛІЗОМ

Передбачення, насамперед технологічне, набуває ролі найважливішої методології інноваційного та соціально-економічного розвитку сучасного суспільства як на національному чи регіональному рівні, так і на рівні окремих галузей промисловості чи великих організацій і компаній. В сучасних умовах усе актуальнішим стає нова задача – репрезентувати майбутнє, яке не можна інтерпретувати як звичайне продовження минулого, оскільки це майбутнє може набувати принципово відмінних форм і структур порівняно з

тим, що було відомо в минулому [1]. Таким чином, задача дослідження методів, моделей ідентифікації та прогнозування і на їх основі створення інформаційної технології для розв'язування прикладних задач у різних сферах – постає дуже актуальною.

Технологію прогнозування статистичних даних [2] пропонуємо побудувати на основі двох методів: парна лінійна регресія та множинна лінійна регресія [3-3]. На основі теоретичних досліджень сформулюємо алгоритми для прогнозування статистичних даних на основі розглянутих регресій. В залежності від прикладної задачі вибираємо один із варіантів для прогнозування.

Наведемо алгоритм побудови прогнозуючого значення на основі парної лінійної регресії методом найменших квадратів [1]:

1 крок. На першому кроці необхідно ввести n – кількість спостережень для побудови регресійного рівняння:

$$Y = a + bX. \quad (1)$$

2 крок. Вводимо вхідні дані параметрів X та результуючого показника Y .

3 крок. Знаходимо коефіцієнти b , a методом найменших квадратів згідно формул (2)-(3) для рівняння парної лінійної регресії:

$$b = \frac{n \cdot \sum_{i=1}^n x_i \cdot y_i - \sum_{i=1}^n x_i \cdot \sum_{i=1}^n y_i}{n \cdot \sum_{i=1}^n x_i^2 - \left(\sum_{i=1}^n x_i \right)^2}, \quad (2)$$

$$a = \bar{y} - b \cdot \bar{x}, \quad (3)$$

де $\bar{y} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n y_i$, $\bar{x} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_i$.

4 крок. Вводимо значення для періоду прогнозування x_{n+1} .

5 крок. Підставляємо значення x_{n+1} у регресійне рівняння $Y = a + bX$, для отримання значення прогнозу $\hat{y}_{n+1} = \hat{a} + \hat{b}x_{n+1}$.

Загальний алгоритм отримання прогнозованого значення на основі множинної лінійної регресії [1].

1 крок. На першому кроці необхідно ввести n – кількість параметрів $X = \{X_1, X_2, \dots, X_n\}$ та m – кількість спостережень.

2 крок. Вводимо вхідні дані параметрів X та результуючого показника Y .

3 крок. Знаходимо елементи матриці A_1 шляхом множення матриці X на X^T :

$$A_1 = X \cdot X^T. \quad (4)$$

Де матриця $X = \begin{pmatrix} x_{11} & x_{21} & \dots & x_{m1} \\ x_{12} & x_{22} & \dots & x_{m2} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ x_{1n} & x_{2n} & \dots & x_{mn} \end{pmatrix}$, тоді $X^T = \begin{pmatrix} x_{11} & x_{12} & \dots & x_{1n} \\ x_{21} & x_{22} & \dots & x_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ x_{m1} & x_{m2} & \dots & x_{mn} \end{pmatrix}$.

Матриця A_1 буде розмірності $n \times n$ і характеризуватиме параметри відносно спостережень. Елементи матриці A_1 будемо позначати a_{kr} , $k = \overline{1, n}$, $r = \overline{1, n}$. Крім того, матриця A_1 є симетричною.

4 крок. Знаходимо обернену матрицю до матриці A_1 :

$$A_2 = (X \cdot X^T)^{-1}. \quad (5)$$

Знаходження оберненої матриці можемо здійснювати методом Гаусса-Жордана, або за допомогою матриці алгебраїчних доповнень.

5 крок. На даному етапі отриману обернену матрицю помножимо на матрицю вхідних даних X :

$$A_3 = A_2 \cdot X = (X \cdot X^T)^{-1} \cdot X. \quad (6)$$

Утворена матриця буде розмірності $n \times m$ і буде відображати кількість спостережень відносно кількості параметрів.

6 крок. На цьому кроці для визначення коефіцієнтів рівняння множинної лінійної регресії утворимо матрицю A_4 , шляхом множення матриці A_3 на транспонований результуючий показник Y :

$$A_4 = A_3 \cdot Y^T = (X \cdot X^T)^{-1} \cdot X \cdot Y^T. \quad (7)$$

Тобто, $A_4 = \begin{pmatrix} a_1 \\ a_2 \\ \dots \\ a_n \end{pmatrix}$.

Матриця A_4 буде розмірності $n \times 1$ і буде містити коефіцієнти рівняння множинної лінійної регресії.

7 крок. На даному кроці прописуємо рівняння множинної лінійної регресії використовуючи елементи матриці A_4 .

$$Y = a_1 x_1 + a_2 x_2 + \dots + a_n x_n. \quad (8)$$

8 крок. На останньому кроці підставляємо значення $X = \{x_{m+1}, x_{m+2}, \dots, x_{m+n}\}$ для отримання прогнозованого показника Y .

Таким чином, наведено алгоритм за допомогою якого можна будувати рівняння множинної лінійної регресії для отримання прогнозованого показника Y на основі заданих залежностей X .

На основі запропонованих алгоритмів розроблена інформаційна технологія та її програмне забезпечення, що може використовуватись для різних прикладних задач у соціально-економічній сфері.

Список літератури

1. Прогнозування. Моделі. Методи. Алгоритми: навч. посіб. / В. Є. Снитюк. – К.: Маклаут, 2008. – 364 с. – ISBN 978-966-2200-09-6.
2. Інтелектуальний аналіз даних (дейтамайнінг): Навч. посібник. / В.Ф. Ситник, М. Т. Краснюк. – К.: КНЕУ, 2007. – 376 с.
3. Економіко-математичні методи та моделі (економетрика): навч. посіб. / О. В. Козьменко, О. В. Кузьменко. – Суми: Унів. кн., 2014. – 405 с.
4. Економіко-математичне моделювання: навч. посіб.: у 2 ч. Ч. 1. Економетричні моделі / В. С. Дудко, Т. Д. Краснова, В. В. Лаговський; Нац. ун-т ДПС України. – Ірпінь, 2010. – 448 с.

УДК 519.86

Поліщук В. В.

к. т. н., доцент, доцент

кафедри програмного забезпечення систем,

Тичка І. І.

магістр кафедри програмного забезпечення систем,

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ТЕХНОЛОГІЯ ОЦІНЮВАННЯ НЕОДНОРІДНИХ АЛЬТЕРНАТИВ ДЛЯ ЕКОНОМІЧНИХ ЗАДАЧ

Характерною особливістю задач прийняття рішень, які доводиться вирішувати на практиці, є багатокритеріальність. Суть багатокритеріальності означає, що будь-яке практичне вирішення проблеми приводить до появи альтернативних рішень, наслідки яких залежать від декількох вихідних характеристик, що впливають на кінцевий результат. До класу задач багатокритеріального вибору множини альтернатив, відносно оцінюючих критеріїв, відноситься клас альтернатив – частково порівнювальні по спільній множині критеріїв. Такі альтернативи називаються неоднорідними [1].

Неоднорідні альтернативи – це альтернативи, які є різні по своїй природі і які не можемо оцінити по спільній множині критеріїв [1]. Вони можуть мати спільну множину

критеріїв, але оцінювання по них не дає вичерпну інформацію. По кожній альтернативі існують ще власні додаткові критерії, які впливають на адекватну оцінку. Множину неоднорідних альтернатив можемо розділити на групи за деякими спільними ознаками, які можна оцінити за допомогою відповідних множин критеріїв. Кожну групу альтернатив разом із своїми критеріями будемо називати відповідною «категорією альтернатив». Така множина альтернатив виникає у задачах де вони об'єднані в одну область, але кожна з них має свій конкретний функціональний напрямок. Така множина альтернатив виникає у задачах де вони об'єднані в одну область, але кожна з них має свій конкретний функціональний напрямок [1].

В залежності від поставленої задачі множина неоднорідних альтернатив $X = \{x_1, x_2, \dots, x_n\}$ розбивається на категорії $A = \{A_1, A_2, \dots, A_\alpha\}$ за спільними ознаками, $A_i = \{x_1^i, x_2^i, \dots, x_k^i\}, i = \overline{1, \alpha}$, де A_i – це i -та категорія альтернатив [2]. Всі альтернативи будемо оцінювати по спільній множині критеріїв ефективності $\{K_1, K_2, \dots, K_{p-1}\}$, а кожен категорію альтернатив у свою чергу будемо оцінювати по власній множині критеріїв $K_p = \{K_1, K_2, \dots, K_{m_i}\}$.

Задачу вибору можна сформулювати наступним чином: вибрати найкращу альтернативу із множини X , коли відомі на цій множині оцінки критеріїв.

Поставлена задача вибору розбивається на два етапи [2]:

– на першому етапі розв'язку задачі необхідно знайти агреговані оцінки $O_{p1}, O_{p2}, \dots, O_{pn}$ альтернатив враховуючи їх категорію;

– на другому етапі, маючи всі оцінки альтернатив по критеріях можемо побудувати їх ранжувальний ряд.

Математичну модель оцінювання і вибору неоднорідних альтернатив можна застосувати для економічних задач, наприклад для оцінювання комерційних проектів різного походження з метою їх фінансування [3]. Таку задачу можемо сформулювати наступним чином. Нехай необхідно оцінити проекти різного походження і визначити серед них найперспективніші для інвестування. Складність оцінювання полягає у тому, що кожний окремо проект реалізується різними суб'єктами, має різні перспективності та можливості, а також мають, як спільну так і власну множину критеріїв для оцінювання. Отже, мають місце неоднорідні альтернативи.

В залежності від походження комерційні проекти можемо розділити на три категорії [3]:

1) класичні-інвестиційні проекти під які чітко сформульований бізнес-план, виникають у працюючій на ринку компанії і потребують часткового залучення коштів ззовні;

2) стартап проекти – «ідея», що виникає у компаніях бізнес яких ґрунтується на інноваційних технологіях, такі компанії не вийшли на ринок або щойно почали на нього виходити і мають потребу у залученні зовнішніх ресурсів;

3) стартап проекти, що представляють давно працюючі підприємства на ринку.

Розроблення технології оцінювання комерційних проектів різного походження, на основі наведеної математичної моделі оцінювання неоднорідних альтернатив, буде корисним інструментом для інвестиційних установ при виборі найперспективніших для фінансування. Крім цього, даний підхід можна застосувати для оцінювання перспективності галузей економіки, коли кожна галузь працює у своїх умовах і має, як спільну так і власну множину критеріїв оцінювання.

Список літератури

1. M. Malyar Ranking method of alternative options of inhomogeneous nature / M. Malyar, V. Polishchuk // Košická bezpečnostná revue, Košice, 2016. – 1/2016/ - P.60-67. – ISSN 1338-4880

2. Поліщук В.В. Нечіткі моделі і методи оцінювання кредитоспроможності підприємств та інвестиційних проектів: монографія / М.М. Маляр, В.В. Поліщук. – Ужгород : РА «АУТДОР-ШАРК», 2018. – 174 с. ISBN 978-617-7132-85-0

3. Поліщук В.В. Модель оцінювання комерційних проектів різного походження / В.В. Поліщук, А.В. Поліщук// Міжнародна науково-практична конференція «Економіка, фінанси та управління: теорія та практика». – Полтава: ЦФЕНД, 2017. – С. 167-170.

Гула І. А.

студентка 3-го курсу,
спеціальність «Фінанси, банківська справа і страхування»,
Тернопільський національний технічний
університет імені Івана Пулюя

Науковий керівник:

Химич І. Г.

к. е. н, доцент кафедри економіки та фінансів,
Тернопільський національний технічний
університет імені Івана Пулюя

ПРОБЛЕМИ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ УКРАЇНИ

Політика багатьох країн спрямовується на збереження усіх культурних пам'яток, які нагадують про минуле і пов'язані з історією інших країн. Сьогодні, в умовах ринкової політики, багато держав роблять з цього досить прибуткову діяльність, пов'язану з наданням туристичних послуг особам, які приїжджають ознайомитися з історичним та культурним надбанням країн усього світу.

Закордонна спільнота складає думку про Україну, лише аналізуючи діяльність політиків та міжнародних організацій, діяльність яких пов'язана з іншими країнами. Зважаючи на те, що мас-медіа та різноманітні публікації спрямовані на залучення людей шляхом подання різної скандальної інформації та резонансів, які привертають увагу читачів, враження про Україну та населення не викликає бажання знайомитися з нашим культурним та духовним життям ближче.

Туристичну сферу України можна назвати ключовою галуззю економіки, яка має базуватися на розширенні демократичності, відкритості економіки та створенні євроінтеграційного курсу. «Візитну» картку у туристичний бізнес Україна отримала після проведення у 2012 році чемпіонату Європи з футболу. Однак загальнонаціональні проблеми, які виникли після 2012 року стримують розвиток туристичної сфери й не роблять його пристосованим до європейських стандартів у веденні цього бізнесу в нашій країні.

Вплив туризму на соціально-економічний розвиток держави повинен базуватися на збалансованому розвитку, який через впровадження політики туризму має враховувати створення нових робочих місць, збереження навколишнього середовища, охорону пам'яток культури та охорону природи. Основними критеріями для збалансованого розвитку туристичної сфери є такі: історико-культурна спадщина, наявність краєвидів; якість послуг, які надаються [1, с. 55].

На сьогодні створення інститутів та організаційних принципів функціонування туризму в нашій країні знаходиться на етапі постійного реформування. Нестабільність та постійні зміни стає причиною проблем у проведенні туристичної політики та, як наслідок, непривабливості для вливання іноземного капіталу.

Наступною, і досить важливою проблемою, є відсутність державної підтримки. Через це в Україні переважають комерційні форми та види туризму. Через недостатню підтримку соціального туризму з боку держави, люди не можуть задовольнити своє право на відпочинок. Усе це спричиняє інші проблеми, які пов'язані зі збереженням здоров'я людей, задоволення запитів у сфері освіти та культурного відпочинку, активності населення і навіть взаємостосунків між людьми [2].

Слабка інфраструктура не дає змоги задовольнити усі бажання потенційних туристів. В Україні малими темпами будуються відпочинкові комплекси, готелі та заклади відпочинку через інвестиційну непривабливість великої кількості туристичних проектів.

Надмірна конкуренція внутрішнього туризму-це також значна проблема, яка не дає повно розвиватися українському туризму. Через наявність значної кількості туристичних агентств інших країн, таких як: Єгипет, Росія, Туреччина, ситуація все далі загострюється. Фірми, які мають іноземний капітал, користуються різними дотаціями їхніх країн. Україна не може похизуватися такою практикою.

Історико-культурна спадщина, яка є одним з головним критерієм збалансованого розвитку туристичної сфери знаходиться у досить занедбаному стані, а тому й непридатна для туристичної діяльності. Через непослідовність політичних законів, неорганізованість політичної діяльності, темпи, з якими замки Україні руйнуються, є вищими, а ніж ті, які реставрують. В Україні близько трьохсот фортифікаційних споруд. З них близько 22 знаходяться у задовільному стані. Саме вони використовуються для туристичних та наукових потреб. Сьогодні близько 44 % усіх замків та фортець поступово стають руїнами.

Розвиток індустрії туризму України має надзвичайно велику кількість проблем, серед яких можна виділити такі: недосконалість нормативно-правового регулювання, невідповідність законів реальним потребам суспільства та економіки держави, недостатній рівень розвитку інфраструктури туристичної індустрії, політична нестабільність України, низька якість туристичних послуг, відсутність інноваційних проектів, які могли б залучити велику кількість потенційних туристів та інвесторів, низький рівень життя українського населення, дефіцит фінансових ресурсів.

Отож, туристична індустрія, яка приносить значний дохід та підвищує економіки багатьох розвинених країн, має значні проблеми для розвитку в Україні. Ресурсний потенціал, яким володіє наша країна, не використовується повною мірою, а тому й не має великого ефекту та впливу на економіку. Однак наявні проблеми дають змогу проаналізувати шляхи розвитку та виокремити найбільш вигідні для країни. Завданням політичної влади є знищення усіх проблем, які заважають Україні стати передовою у сфері туризму та створення усіх необхідних умов для налагодження туристичного співробітництва для орієнтації на світові стандарти надання туристичних послуг, які змогли б конкурувати на світовому ринку.

Список літератури

1. Jalinik M. Uwaronkowanie i czynniki rozwoju usług turystycznych na obszarach wiejskich / M. Jalinik. - Białystok: Oficyna Wydawnicza Politechniki Białostockiej, 2009. - 260 s
2. Козловський Є.В. Державне регулювання в галузі туризму: стан-влення та розвиток в Україні: автореф. дис... к.держ.упр.: 25.00.02. - Київ, 2008. - 18 с.

УДК 358.08

Смирнов І. Г.

д. геогр. н., професор,
професор кафедри країнознавства та туризму, академік АН ВО України,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УРБОТУРИЗМУ В УМОВАХ ОВЕРТУРИЗМУ

2016 р. у фаховій туристичній літературі з'явився новий термін – «overtourism» (англ. – надлишковий туризм). Він відобразив виклики щодо управління зростаючими туристичними потоками, зокрема у міських (урбо) дестинаціях, та вплив урботуризму на міста. Нині більше 1/2 населення світу живе в урбанізованих ареалах, до 2050 р. цей показник сягне 70 %. Зростаюча чисельність урботуристів збільшує споживання природних та туристичних ресурсів міст, здійснює соціокультурний вплив та зростаючий тиск на міську інфраструктуру. Для урботуризму важливим завданням є ефективне управління потоками туристів з метою забезпечення позитивних наслідків від їхнього відвідання міст. Ще задовго до того, як виник термін «overtourism», ЮНВТО визначила поняття туристичної місткості (пропускної спроможності), «як максимальну кількість

людей, що можуть відвідати туристичну дестинацію одночасно без здійснення деструктивного впливу на природне, економічне та соціокультурне середовище та погіршення якості туристичних продуктів, що надаються» [1]. Це поняття пов'язане з категорією сталого туризму: туризм вважається сталим, коли враховує інтереси як туристів, так і місцевих громад. Ця мета може бути досягнута через участь громад у розвитку туризму, зокрема управлінні туристопотоками, зменшенні сезонності туризму, ретельному плануванні туризму в дестинаціях, що враховує їхню туристичну спеціалізацію та місткість. Є важливим забезпечити узгодження розвитку урботуризму з розвитком міст у світовому порядку денному. Про це нагадує «Нова програма ООН з розвитку міст», що вказує на 17 цілей їх сталого розвитку з особливим виділенням Цілі 11 «Зробити міста інклюзивними, безпечними, пружними та сталими» [1]. Зростання урботуризму призвело до появи різноманітних викликів щодо забезпечення сталого зростання та практик, які б мінімізували від'ємний вплив туризму в містах, зокрема з використання природних ресурсів, соціокультурного впливу, зростаючого навантаження на інфраструктуру та управління мобільністю та концентрацією (скупченнями) туристів. Нині число туристів у деяких містах світу зросло настільки, що з'явилися випадки негативного ставлення місцевого населення до туристів та виникнення термінів «овертуризм» та «туризмофобія». Існує декілька дефініцій поняття овертуризму. Зокрема, університети – учасники міжнародного проекту «Overtourism? Understanding and managing urban tourism growth beyond perceptions» визначили овертуризм, як «негативний вплив туризму на дестинацію або її частини внаслідок надмірної кількості туристів, що відчуває як місцеве населення (через погіршення умов (якості) життя), так і туристи (через погіршення якості турпродукту, що надається)» [1]. Явище овертуризму у містах має декілька особливостей: 1. Коли говориться про туристичне перевантаження міста, то йдеться не стільки про чисельність туристів, скільки про туристичні потужності, щоб їх прийняти. 2. Туристичне перевантаження має скоріше локальний, ніж загальноміський вираз. При цьому надмірний туристичний тиск відчувається переважно в центральних, найбільш популярних дільницях міст з високою концентрацією туристичних атракцій. 3. Туристичне перевантаження особливо відчутне, коли ресурси та інфраструктура міста відчувають надмірний тиск. Однак не тільки туристи створюють цей тиск – з ними конкурують місцеві мешканці та приїжджі.

Про актуальність теми, що розглядається, та необхідність кращого розуміння сутності завдань, що стоять перед управлінням світовим урботуризмом у контексті овертуризму та сталого розвитку, свідчить те, що на замовлення ЮНВТО 2017 р. було виконано дослідження під назвою «Overtourism? Understanding and managing urban tourism growth beyond perceptions» (англ. – Овертуризм? Розуміння та управління зростанням урботуризму згідно відчуттів туристів та місцевих мешканців), що містило аналіз даних 8 європейських міст (Амстердама, Барселони, Берліна, Копенгагена, Лісабона, Мюнхена, Зальцбурга та Таллінна). За результатами дослідження здійснено оцінку відношення мешканців цих міст до туризму і туристів та розроблено програму стратегій та заходів з метою попередження надмірної концентрації туристичних потоків у містах Європи [1].

До цих стратегій і заходів належать: **1. Просторове розосередження (дисперсія) потоків туристів по території міста та його околиць**, зокрема: проведення заходів не в центральних дільницях; розміщення там же нових туристичних атракцій та об'єктів; збільшення потужності та часу праці туристичних об'єктів; створення спільної ідентичності міста та його околиць; запровадження картки туриста для пересувань містом без обмежень; стимулювання відвідування периферійних дільниць міста. **2. Часове розосередження (дисперсія) потоків туристів у місті** шляхом: стимулювання туристичних відвідин у несеzon; застосування динамічного ціноутворення (сезонних знижок); проведення спеціальних заходів у несеzon; розроблення календаря туристичних подій у місті з визначенням часу і місць проведення; застосування новітніх технологій (мобільних додатків). **3. Популяризація нових туристичних маршрутів та атракцій у місті**, зокрема: розроблення нових маршрутів та їхня реклама; запровадження знижок для нових

туристичних маршрутів та атракцій; видання туристичних путівників та рекламних матеріалів з нових туристичних маршрутів та атракцій; використання віртуальних екскурсій новими туристичними маршрутами. **4. Аналіз та необхідні зміни туристичних регуляцій (правил)**, зокрема: часу праці туристичних об'єктів; можливостей їхнього відвідування для великих груп туристів; правил транспортного руху у центральних частинах міста; заохочення паркування транспортних засобів на в'їзді до міста; створення спеціальних стоянок для туристичних автобусів; запровадження пішохідних зон; створення нових інформаційних платформ туристичного сервісу; регуляція та оподаткування діяльності готелів та інших засобів розміщення туристів; визначення туристичної ємності міста взагалі і критичних ділянок (центральної, історичної) зокрема. **5. Сегментація потоків туристів**, зокрема: регулярні дослідження кількості, географії, мотивації та розподілу туристопотоків у місті; визначення найбільш та найменш вигідних сегментів туристів для міста; визначення сегменту туристів з повторним відвідуванням; визначення та обмеження промоції візитів небажаних сегментів туристів. **6. Збільшення корисності туризму для місцевої громади**, зокрема: збільшення зайнятості у туристичній галузі; промоція позитивного впливу туризму; залучення місцевої громади у розробку туристичних продуктів; аналіз туристичного потенціалу місцевої громади та інтегрування його в туристичний ланцюг доданої вартості; поліпшення якості туристичної інфраструктури з урахуванням потреб місцевих мешканців та туристів; стимулювання розвитку занедбаних околиць міста через туризм. **7. Забезпечення розвитку міста, зручного для його мешканців та туристів**, зокрема: розвиток міста з урахуванням потреб та бажань його постійних мешканців та туристів; максимальне залучення місцевого населення у сферу туризму; об'єднання туристичних фестивалів та подій з місцевими святами; використання артистично-культурних ініціатив (наприклад, стріт-арту) у нових туристичних ділянках; подовження часу праці туристичних об'єктів. **8. Розвиток та вдосконалення туристичної інфраструктури міста**, зокрема: збалансований сталий розвиток транспортної галузі міста та околиць; можливість руху туристів на головних магістралях у час пік; поліпшення культурної інфраструктури міста; вдосконалення інформаційної забезпеченості транспортної інфраструктури та транспортних засобів, у т.ч. англійською мовою; поліпшення зручності громадського транспорту для туристів; забезпечення можливостей подальшого розвитку туристичної інфраструктури; створення безпечних велосипедних маршрутів та можливість оренди велосипедів; створення безпечних та атрактивних пішохідних маршрутів; створення спеціальних маршрутів для людей з особливими потребами та похилого віку відповідно до засад інклюзивного туризму; збереженість об'єктів культурної спадщини та туристичних атракцій; необхідність прибирання туристичних об'єктів та маршрутів з вивезенням сміття до пунктів переробки. **9. Співпраця з місцевими стейк-холдерами**, у т.ч.: створення громадського органу управління туризмом (за участю усіх зацікавлених громад міста); підготовка програми фахового розвитку для партнерів; запровадження локальних дискусійних платформ для мешканців; проведення досліджень серед мешканців міста та інших зацікавлених суб'єктів; обговорення туристичних проблем міста у соціальних мережах. **10. Співпраця з туристами**, у т.ч.: забезпечення усвідомленості впливу туризму на розвиток міста серед туристів; ознайомлення туристів з місцевими цінностями, традиціями та правилами поведінки; надання необхідної інформації туристам з обмежень руху транспорту у місті, можливостей паркування та особливостей оплати, руху автобусів тощо. **11. Заходи з моніторингу та зворотного зв'язку**, включаючи: моніторинг ключових індикаторів, зокрема сезонних змін попиту, прибуттів та витрат туристів, їхніх сегментів, типів поведінки тощо; застосування новітніх інформаційних технологій для моніторингу, аналізу та оцінки впливу туризму; створення резервних планів для пікових періодів та форс-мажорних ситуацій. Подібні рекомендації є актуальними і для міст України, де починають спостерігатися ознаки овертуризму, у т.ч. для Львова, Києва, Одеси тощо, про що зазначалося у публікаціях автора [2, с. 210 – 216; 3].

Як видно, кожна стратегія охоплює низку заходів, котрі відображені у табл. 1.

Таблиця 1

Стратегії та заходи із зменшення явища овертуризму у містах

Стратегії	Заходи
1	2
Стратегія 1. Сприяти просторовій дисперсії туристичних потоків у місті та його околицях	1.1. Проводити більше подій не у центральних частинах міста, а в периферійних та його околицях. 1.2. Розміщувати туристичні атракції та розвивати інфраструктуру в менш відвідуваних частинах міста та на околицях. 1.3. Збільшити потужність туристичних об'єктів відповідно до величини туристопотоків. 1.4. Створити спільну ідентичність міста і його околиць. 1.5. Запровадити нелімітовані туристичні картки для подорожей містом та околицями. 1.6. Рекламувати усе місто, як цікаве для туристів, з метою стимулювати відвідування менш популярних дільниць.
Стратегія 2. Сприяти часовій дисперсії туристичних потоків у містах	2.1. Стимулювати туристичні візити у несеzon. 2.2. Запровадити динамічне ціноутворення. 2.3. Урізноманітнити та збільшити кількість туристичних подій у несеzon. 2.4. Розробити графік проведення популярних туристичних атракцій та подій з моніторингом чисельності відвідувачів. 2.5. Використовувати новітні технології (app-додатки) з метою стимулювання часової дисперсії туристичних потоків.
Стратегія 3. Розробити нові туристичні маршрути з новими атракціями у містах	3.1. Розробити та рекламувати нові туристичні маршрути у містах на пунктах в'їзду та у туристичних інформаційних центрах. 3.2. Запропонувати комплексні знижки нових маршрутів та атракцій. 3.3. Видати путівники та інші рекламні матеріали з промоції «прихованих скарбів» (маловідомих туристичних об'єктів та атракцій) 3.4. Розробити туристичні продукти та маршрути для спеціалізованих турів. 3.5. Запропонувати тури з гідами для менш відвідуваних частин міста. 3.6. Створити мобільні аплікації віртуальної реальності стосовно відомих місць та атракцій на додаток до традиційних екскурсій.
Стратегія 4. Переглянути та адаптувати регуляції	4.1. Переглянути часи праці туристичних об'єктів. 4.2. Переглянути правила допуску великих груп туристів на популярні атракції. 4.3. Переглянути транспортні регуляції у центральних та історичних частинах міст. 4.4. Стимулювати відвідувачів використовувати паркінги на в'їздах до міст. 4.5. Визначити спеціальні місця для зупинки туристичних автобусів у центральних та історичних частинах міст. 4.6. Запровадити пішохідні зони. 4.7. Переглянути регуляцію та оподаткування нових віртуальних платформ з туристичного сервісу. 4.8. Переглянути регуляцію та оподаткування готелів та інших закладів розміщення туристів. 4.9. Визначити максимальну туристичну місткість міста та його критичних ділянок та атракцій. 4.10. Передбачити можливість моніторингу усіх операцій в системі ліцензування туроператорів. 4.11. Переглянути регуляції з проведення туристичної діяльності в певних частинах міста.
Стратегія 5. Здійснювати сегментацію туристів	5.1. Регулярно здійснювати комплексний аналіз туристопотоків (ідентифікацію та таргетування окремих сегментів туристів та їх потреб тощо). 5.2. Визначити туристів, які приїжджають до міста не вперше. 5.3. Обмежити відвідання міст з боку небажаних сегментів туристів.
Стратегія 6. Збільшити користі від туризму для міської громади	6.1. Збільшити рівень зайнятості в туризмі, зокрема офіційної та пристойної праці. 6.2. Роз'яснювати позитивні впливи туризму, забезпечити знання та свідомість про туристичний сектор у місцевій громаді. 6.3. Залучити місцеві громади в створення нових туристичних продуктів. 6.4. Провести аналіз туристичного потенціалу (попиту та пропозиції) місцевих громад та інтегрувати його в туристичний ланцюг доданої вартості. 6.5. Поліпшити якість інфраструктури та послуг з урахуванням потреб місцевих мешканців та туристів. 6.6. Стимулювати розвиток занедбаних околиць міста через туризм.
Стратегія 7. Сприяти розвитку міста, зручного для його мешканців та туристів	7.1. Розвивати місто з урахуванням потреб та бажань його постійних мешканців та трактувати туристів як тимчасових мешканців. 7.2. Розвивати туризм у місті з максимальною участю місцевого населення. 7.3. Об'єднувати туристичні фестивалі та події з місцевими святами. 7.4. Запровадити «туристичних послів» від міста. 7.5. Впроваджувати артистично-культурні ініціативи (наприклад стріт-арт) у нових туристичних дільницях. 7.6. Збільшити часи праці туристичних об'єктів.

1	2
Стратегія 8. Поліпшити туристичну інфраструктуру міста	8.1. Розробити збалансований сталий менеджмент транспортної галузі для міста та околиць. 8.2. Забезпечити можливість руху туристів на головних магістралях та на другорядних (об'їзних) у час пік. 8.3. Поліпшити культурну інфраструктуру міста. 8.4. Поліпшити інформаційну забезпеченість транспортної інфраструктури та транспортних засобів, у т.ч. англ. мовою. 8.5. Зробити громадський транспорт більш зручним для туристів. 8.6. Передбачити додаткові транспортні можливості для туристів у години пік. 8.7. Забезпечити адекватні можливості розвитку туристичної інфраструктури. 8.8. Створити безпечні велосипедні маршрути та забезпечити можливості оренди велосипедів. 8.9. Створити безпечні та атрактивні пішохідні маршрути. 8.10. Забезпечити створення спеціальних маршрутів для людей з особливими потребами та в похилому віці відповідно до засад доступного туризму. 8.11. Забезпечити збереженість об'єктів культурної спадщини та туристичних атракцій. 8.12. Передбачити можливості прибирання туристичних об'єктів та маршрутів, у т.ч. у години пік.
Стратегія 9. Співпраця з місцевими стейк-холдерами	9.1. Створити та регулярно проводити збори громадського органу управління туризмом (за участю усіх зацікавлених громад міста). 9.2. Організувати програми професійного розвитку для партнерів. 9.3. Створити локальні дискусійні платформи для мешканців. 9.4. Здійснювати регулярні дослідження серед мешканців міста та інших зацікавлених сторін. 9.5. Заохочувати обговорення проблем міста у соціальних мережах. 9.6. Спілкуватися з мешканцями з приводу їхньої поведінки. 9.7. Об'єднати розрізнені спільноти.
Стратегія 10. Співпраця з туристами	10.1. Забезпечити усвідомленість впливу туризму на розвиток міста серед туристів. 10.2. Ознайомити туристів з місцевими цінностями, традиціями та правилами. 10.3. Забезпечити необхідну інформацію для туристів щодо обмежень руху транспорту, можливостей паркування, оплати, автобусного руху тощо.
Стратегія 11. Заходи з моніторингу та зворотного зв'язку	11.1. Здійснювати моніторинг ключових індикаторів, зокрема сезонних змін попиту, прибуттів та витрат туристів, їхніх сегментів, типів поведінки тощо. 11.2. Використовувати нові інформаційні технології для моніторингу, аналізу та оцінки впливу та поведінки туристів. 11.3. Розробити резервні плани для пікових періодів та форс-мажорних ситуацій.

Впровадження вищезначених стратегій може допомогти в управлінні сталим розвитком урботуризму, але забезпечення довготермінової сталості залежить від впровадження таких ключових пунктів у туристичну політику:

1. Узгодження політики розвитку урботуризму з порядком денним розвитку міст згідно документів ООН «Новий порядок розвитку міст» та «Цілі сталого розвитку», зокрема Цілі 11 «Зробити міста інклюзивними, безпечними, пружними та сталими» та засад «Глобального кодексу туризму» ЮНВТО.

2. Розроблення стратегічного довготермінового плану сталого розвитку урботуризму, включаючи визначення пропускнуєї спроможності міста та його окремих дільниць та туристичних об'єктів. Це особливо істотно для стратегій, скерованих на дисперсію туристів, їхню сегментацію, і для більш ефективного розвитку нових маршрутів та об'єктів.

3. Визначення оптимального рівня туристичного впливу на місто за участю усіх можливих стейк-холдерів. Це допоможе в отриманні користі від туризму місцевими громадами та більших вражень туристами, а також у полегшенні спілкування туристів з містянами.

4. Створення моделі управління, яка об'єднає адміністрації (туристичні та інші) на всіх рівнях, приватний сектор та місцеві громади. Така співпраця буде особливо корисною для поліпшення туристичної інфраструктури міста, що потребує взаємодії адміністрацій на різних рівнях, у т.ч. за межами туризму.

5. Посилення комунікації і співпраці між усіма можливими стейк-холдерами. Стратегії управління будуть більш ефективними, якщо усі стейк-холдери працюватимуть спільно, ніж у порівнянні з ситуацією їхнього окремого функціонування.

6. Розширення інтеграції місцевих громад у туристичний ланцюг доданої вартості, забезпечуючи таким чином користі для них від розвитку туризму у вигляді зростання доходів та збільшення місць праці. Залучення місцевих громад до розвитку туризму з самого початку означатиме отримання ними доходів, що допоможе в об'єднанні стейкхолдерів.

7. Регулярний моніторинг сприйняття туризму місцевою громадою та інформування містян про переваги розвитку туризму для міста. Це дозволить вчасну ідентифікацію можливих проблем та спільну розробку стратегії з їх подолання.

8. Здійснення теоретичної розробки, регулярний моніторинг та планування таких ключових показників сталості туризму, як пропускна спроможність, мобільність, управління туристичними природними та історико-культурними ресурсами, відношення місцевого населення до туризму.

9. Інвестування в технології, інновації та партнерство з метою перетворення міста у смарт-місто, спрямовуючи ці досягнення до вирішення проблем сталості, доступності та інноваційності його туризму.

10. Розроблення та впровадження інноваційних туристичних продуктів та практик, які дозволять місту диверсифікувати туристичний попит у часі і просторі, та привабити відповідні туристичні сегменти згідно з довготерміною візією та стратегією розвитку міста.

11. Завчасне, із залученням відповідної методології, планування стратегічних напрямків урботуризму за різними варіантами. Динамічний, нестійкий, непевний, некомплексний характер сучасного глобального розвитку вимагає підходу, який би враховував не тільки особливості минулого розвитку, але й би визначав рушії змін та головні проблеми сьогодення з метою розробки ймовірних сценаріїв (варіантів) розвитку.

12. Тракткування туристів, як тимчасових мешканців міст, розроблення туристичної політики із залученням як туристів, так і місцевих мешканців, під гаслом «Розвиток міста для усіх».

13. Розгляд управління туристичними потоками в містах з метою їхньої корисності для туристів і містян, як фундаментальну проблему сталого розвитку урботуризму в умовах овертуризму. Такий підхід повинен об'єднати вирішення завдань збереження ресурсної бази туризму міста із збільшенням числа туристів та позитивного відношення місцевих мешканців до них.

Реалізація запропонованих заходів та рекомендацій сприятиме сталому розвитку урботуризму в умовах овертуризму, що буде вагомим внеском у виконання «Нового порядку денного розвитку міст» та «Цілей сталого розвитку» ООН та засад «Глобального кодексу туризму» ЮНВТО.

Список літератури

1. Overtourism? Understanding and Managing Urban Tourism Growth beyond Perceptions. : UNWTO Library, 2018. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/pdf>.
2. Смирнов І. Г., Любіцева О. О. Маркетинг сталого туризму: навч. посіб. К.: Вид-во Ліра-К, 2019. 256 с.
3. Smugnov I. Lviv: Lights and Shadows of Overtourism. Наук. вісник Східно-європейського національного ун-ту імені Лесі Українки. Географічні науки. 2019. № 1 (385). С. 117 – 121.

УДК 338.24:640.41

Язіна В. А.

к. е. н., доцент кафедри
міжнародних відносин, регіональних студій та туризму,
Університет митної справи та фінансів

ОСНОВНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ДІЛОВОГО ТУРИЗМУ ЯК ПЕРСПЕКТИВНОГО СЕКТОРУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Сьогодні тема дослідження розвитку ділового туризму в нашій країні є дуже актуальною, адже Україна, яка розташована в центрі Європи, на перехресті транспортних шляхів, і яка має значні перспективи розвитку туристичної індустрії, а саме сприятливі природно-кліматичні умови, значний історико-культурний потенціал, необхідні людські та

матеріальні ресурси, значно відстає від більшості країн Європи за рівнем розвитку туристичної індустрії.

Проблемам розвитку ділового туризму в Україні й світі присвятили свої праці такі вчені, як: С. І. Нікітенко, М. П. Мальська, В. К. Федорченко, В. А. Квартальнов, О. Г. Зима [1], А. Ю. Александрова, С. П. Кузик, С. І. Уліганець [2] та ін.

Діловий туризм – один із напрямків сучасного туризму, що розвивається швидкими темпами. Це один із найперспективніших напрямів сучасного туризму. Він є дуже прибутковим і має величезне значення для приймаючої країни з економічної точки зору.

Діловий туризм також називають бізнес-туризм, але сучасні тенденції швидкоплинні і у світовій практиці замість поняття бізнес-туризм часто використовується англійський термін *business travel*, або ж абревіатура *MICE*, що точно відображає структуру цього виду туризму: *meetings, incentives, conferences/conventions, exhibitions*, що в перекладі означає: ділові зустрічі, інсентив-туризм, конференції/конвенції, виставки. У всіх розвинених країнах існують спеціальні асоціації ділового туризму, учбові центри, що навчають аспектам ділового туризму [1].

Основними цілями ділового туризму є наступні:

- проведення зустрічей і переговорів з партнерами;
- проведення нарад з керівництвом і колегами, представників філій і дочірніх структур;
- інспекція роботи представництв і філій;
- встановлення і налагодження ділових зв'язків;
- відвідування професійних заходів (конференцій, виставок і та ін.);
- підвищення рівня кваліфікації співробітників;
- звернення в державні структури різних країн із метою отримання сертифікатів, ліцензій, дозволів і та ін.

Сучасний етап розвитку ділового туризму в Україні визначає такі його види: міжнародний, регіональний, внутрішній. Міжнародний діловий туризм передбачає подорож з метою встановлення і налагодження ділових зв'язків, візит до іноземних філій тощо. Регіональний вид ділового туризму притаманний країнам СНД або країнам сусідам, між якими існує тісне співробітництво. Внутрішній туризм передбачає здійснення подорожі у ділових цілях в межах окремої країни. Основні ділові центри України є такі міста: Київ, Дніпро, Харків, Львів, Одеса. Найголовнішим завданням для вітчизняного ділового туризму на сьогодні є об'єднання зусиль [2].

На сьогоднішній день туристичний сектор економіки набирає високих темпів розвитку, які зумовлені зокрема включенням до нього нових перспективних видів туризму. Одним із них є діловий туризм, що з'явився в країнах Європи порівняно недавно, але вже встигнув зайняти високу ланку на міжнародному туристичному ринку. Основною відмінністю ділового туризму від традиційного є те, що головна ціль подорожі – це розвиток бізнесу, участь у професійних виставках, семінарах, ярмарках, конференціях, ведення переговорів із партнерами, організація різноманітних ділових зустрічей.

Туристична сфера як одна з високорентабельних галузей світової економіки у XXI ст. стає провідним напрямом економічного і соціального розвитку України. Міжнародний досвід свідчить, що особливо привабливий серед перспективних напрямів туризму є діловий туризм. Сьогодні діловий туризм формує економіку багатьох держав, регіонів, стає важливим чинником стабільного розвитку світової індустрії туризму.

Діловий туризм займає важливу роль у розвитку національної економіки – сприяє її інтеграції в світовий ринок економіки. Сучасний розвиток бізнесу сьогодні стає неможливим без активного обміну інформацією, оволодінням новими сучасними технологіями, участю у міжнародних конгресах, семінарах, виставках, без підвищення кваліфікації на всіх рівнях ділової освіти. Все це входить в діловий туризм.

Список літератури

1. Уліганець С. І. Перспективи розвитку ділового туризму / С. І. Уліганець, О. Ю. Дмитрук, О. Г. Стригун // Географія та туризм: наук. збірник / Ред. кол.: Я. Б. Олійник (відп. ред.) та ін. – К.: Альтерпрес, 2010. Вип. 6. С. 117 – 122.

2. Зима О.Г. Інсентивтуризм як приклад успішного менеджменту організацій / О.Г. Зима, Н.В. Кузьминчук // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. 2012. Вип. 1 (2). С. 275 – 282.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**ЕКОНОМІКА, ОБЛІК, ФІНАНСИ ТА ПРАВО В УМОВАХ
ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

**Збірник тез доповідей Міжнародної
науково-практичної конференції
частина 1
(12 вересня 2019 р.)**

Українською, англійською та російською мовами

Відповідальний за випуск: Загородний І. Д.

Технічний редактор: Нестеренко В. О.

Художній редактор: Михайленко К. В.

Коректор: Остаповець Н. М.

Дизайнери й верстальники: Артеменко А. А, Григоренко Л. О.

Підписано до друку 10.09.2019 р. Формат 60x90/16

Папір офсетний. Друк – ризографія. Умовн. друк. арк. 6,1

Гарнітура Times New Roman.

Наклад 500 примірників. Зам. № 8197

Надруковано у ФОП Сидоренко А. В.

Свідоцтво про державну реєстрацію серія В01 № 710364 від 07.01.2007 р.

36000, м. Полтава, вул. Дмитра Коряка, 3

Всі права захищені.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть автори.

Редакційна колегія може не поділяти думок авторів.

Офіційний сайт: <http://www.economics.in.ua>

